

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työeläkelakien ja kansaneläkelain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi työntekijän eläkelakia, yrittäjän eläkelakia, maatalousyrittäjän eläkelakia, merimieseläkelakia, julkisten alojen eläkelakia, kansaneläkelakia, takuueläkkeestä annettua lakia, eläketukilakia ja eläkkeensaajan asumistuesta annettua lakia.

Esityksen tavoitteena on ajanmukaistaa lakisääteisten eläkejärjestelmien perhe-eläketurva vastaamaan yhteiskunnan ja perheiden muuttuneisiin tarpeisiin. Jatkossa perhe-eläkejärjestelmät turvaisivat edunjäntäjän kuolemaa seuranneen sopeutumisvaiheen toimeentuloa. Esityksen tavoitteena on myös kohdentaa perhe-eläke-etuuksia lapsille ja lapsiperheille sekä osaltaan turvata työeläkejärjestelmän rahoituksellista kestävyyttä.

Esityksen mukaan työeläkelakien mukainen leskeneläke muutettaisiin määräaikaiseksi ja leskeneläkettä maksettaisiin tietyin edellytyksin myös edunjäntäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta asuneelle puolisolle. Työeläkelakien mukaisen lapseneläkkeen päättymisikää nostettaisiin kahdella vuodella siihen kunnes lapsi täyttää 20 vuotta ja lesken laskennallinen osuus perhe-eläkkeestä maksettaisiin lapseneläkkeenä lapselle, jos leskeneläkkeen saajaa ei ole. Kansaneläkelain mukaista leskeneläkettä muutettaisiin vastaavasti kuin työeläkejärjestelmän leskeneläkettä. Kansaneläkelain mukaista lapseneläkettä ei ehdoteta muutettavaksi. Lisäksi lakeihin ehdotetaan tehtäväksi joitain teknisluonteisia täsmennyksiä.

Esitettyjä muutoksia leskeneläkkeen keston rajaamisesta sovellettaisiin vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin leskiin, jos edunjäntäjä kuolee ehdotettujen lakien tultua voimaan. Leskeneläkkeen keston rajaamista koskevat muutokset eivät siten koskisi maksussa olevia leskeneläkkeitä eivätkä ennen vuotta 1975 syntyneitä leskiä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
2.1 Yleistä	5
2.2 Leskeneläke.....	6
2.3 Lapseneläke.....	7
2.4 Etuudensaajien määrien muutokset.....	7
2.5 Perherakenteissa tapahtuneet muutokset.....	12
2.6 Työurissa ja palkoissa tapahtuneet muutokset.....	12
2.7 Nykytilan arviointi	12
3 Tavoitteet.....	14
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	15
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	15
4.1.1 Leskeneläkkeet.....	15
4.1.2 Lapseneläkkeet.....	15
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	15
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	16
4.2.1.1 Vaikutukset kotitalouksien asemaan	16
4.2.1.2 Vaikutukset työeläkemenoon ja työeläkkeiden rahoitukseen	18
4.2.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen	19
4.2.1.4 Vaikutukset leskien toimeentuloon	20
4.2.2 Vaikutukset vakuutuslaitosten toimintaan	21
4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	22
4.2.3.1 Vaikutukset kansalaisten asemaan ja toimintaan yhteiskunnassa	22
4.2.3.2 Sosiaaliset ja terveysvaikutukset sekä vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja lapsiin	22
4.2.3.3 Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon	23
4.2.3.4 Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään.....	26
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	27
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	28
5.1.1 Malli A	28
5.1.2 Malli B	29
5.1.3 Malli C	29
5.1.4 Kansaneläkelain mukaisen perhe-eläkkeen muuttamisen vaihtoehdot	30
5.1.5 Esityksessä ehdotettu malli	30
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	32
6 Lausuntopalaute.....	33
6.1 Yleistä	33
6.2 Lausuntojen huomioiminen esityksessä.....	34
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	36
7.1 Työntekijän eläkelaki	36
7.2 Yrittäjän eläkelaki	44
7.3 Maatalousyrittäjän eläkelaki	44

HE 66/2021 vp

7.4 Merimieseläkelaki	45
7.5 Julkisten alojen eläkelaki	45
7.6 Kansaneläkelaki	46
7.7 Laki takuueläkkeestä	47
7.8 Eläketukilaki	47
7.9 Laki eläkkeensaajan asumistuesta	47
8 Voimaantulo	47
9 Toimeenpano ja seuranta	48
10 Suhde muihin esityksiin	48
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	48
LAKIEHDOTUKSET	52
1. Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta	52
2. Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta	57
3. Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta	62
4. Laki merimieseläkelain muuttamisesta	65
5. Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta	70
6. Laki kansaneläkelain muuttamisesta	75
7. Laki takuueläkkeestä annetun lain 23 §:n muuttamisesta	79
8. Laki eläketukilain 20 §:n muuttamisesta	80
9. Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 32 §:n muuttamisesta	81
LIITE	82
RINNAKKAISTEKSTIT	82
1. Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta	82
2. Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta	90
3. Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta	98
4. Laki merimieseläkelain muuttamisesta	103
5. Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta	111
6. Laki kansaneläkelain muuttamisesta	120

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeen alkuperäisenä tarkoituksena on ollut korvata sitä tulon menetystä, joka perheelle aiheutuu edunjäntäjän kuolemasta. Yksityisten alojen työeläkejärjestelmään perhe-eläkkeet sisällytettiin vuonna 1967 ja julkisten alojen puolella kuntien järjestelmään 1964 sekä valtion järjestelmään 1969. Viimeksi perhe-eläkejärjestelmän kokonaisuudistus on tehty vuonna 1990. Uudistuksessa parannettiin lasten perhe-eläketurvaa, ulotettiin leskeneläkeoikeus myös miehiin, tarkennettiin leskeneläkkeen kohdentumista ja otettiin huomioon lesken omat eläketulot tai laskennallinen eläke leskeneläkettä vähentävinä. Vuoden 1990 uudistuksen jälkeen perhe-eläkejärjestelmään on tehty vain pieniä muutoksia.

Pääministeri Marinin hallituksen 10.12.2019 päivätyssä hallitusohjelmassa vuosille 2019—2023 on päätetty sitoutua vuoden 2017 eläkeuudistuksen toimeenpanon jatkamiseen yhteistyössä työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa. Vuoden 2017 eläkeuudistuksen keskeisenä tavoitteena on pidentää työuria. Työurien pidentäminen on välttämätöntä huoltosuhteen, julkisen talouden tasapainon sekä työeläkemaksuun kohdistuvan nousupaineen takia. Vuoden 2017 uudistuksen tavoitteena on myös turvata työeläkejärjestelmän rahoituksellinen kestävyys. Työurien pidentyessä työtulosumma kasvaa ja tukee myös työeläkkeiden rahoituspohjaa. Näin voidaan osaltaan hillitä työeläkemaksun nousupaineita. Uudistuksen tavoitteena on lisäksi turvata kaikille ikäluokille riittävät eläketasot ja varmistaa sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus.

Vuoden 2017 työeläkeuudistuksessa ei tehty muutoksia perhe-eläkkeisiin. Uudistuksen yhteydessä työmarkkinoiden keskusjärjestöt sopivat kuitenkin kolmikantaisen selvitystyön aloittamisesta lakisääteisen perhe-eläketurvan kehittämis- ja ajanmukaistamisvaihtoehdoista. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskusten työryhmä julkaisi maaliskuussa 2017 raportin Perhe-eläkeselvitys: Työeläkejärjestelmän perhe-eläketurvan kehittämisvaihtoehtoja (sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskusten raportteja ja muistioita 2017:19). Raportissa esiteltiin vaihtoehtoisia malleja perhe-eläkejärjestelmän kehittämiseksi. Raportin pohjalta työmarkkinakeskusjärjestöt tekivät hallitukselle ehdotuksen perhe-eläkkeiden uudistamisesta.

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskusten työryhmässä. Valmisteluun ovat osallistuneet lisäksi Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos (*Kela*), Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK, STTK, KT Kuntatyönantajat ja Akava. Esityksestä on käyty yhteistoimintaneuvottelut kuntien eläkeneuvottelukunnassa, jossa ovat edustettuina kunnalliset pääsopijajärjestöt ja kuntatyönantaja, sekä valtion eläkeneuvottelukunnassa, jossa ovat edustettuina valtion henkilöstöä edustavat pääsopijajärjestöt ja valtiotyönantaja. Hallituksen esityksestä on pyydetty lausuntoa seuraavilta tahoilta: Akava ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Eläketurvakeskus, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry, Julkisan alan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry, Julkisen alan unioni JAU ry, Kela, KT Kuntatyönantajat ry, Lapsiasiavaltuutettu, Lapsiperheiden etujärjestö ry, Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela, Mannerheimin lastensuojeluliitto ry, Monimuotoiset perheet -verkosto, oikeusministeriö, Omaishoitajaliitto ry, opetus- ja kulttuuriministeriö, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskusten työryhmä Sote ry, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry, STTK ry, Suomen Yrittäjät SY ry, Työeläkevakuuttajat TELA ry ja valtiovarainministeriö.

Hallituksen esityksen valmistelua koskevat asiakirjat sekä esityksessä mainittujen tutkimusten ja selvitysten lähdetiedot ovat julkisessa palvelussa <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=STM081:00/2019>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Yleistä

Suomessa perheen toimeentulon jatkuvuutta turvataan perhehuoltajan kuollessa useissa lakisääteisissä eläke- ja vakuutusjärjestelmissä. Eläkkeitä ja korvauksia voidaan maksaa työeläkelakien eli työntekijän eläkelain (395/2006; TyEL), yrittäjän eläkelain (1272/2006; YEL), maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006; MYEL), merimieseläkelain (1290/2006; MEL) ja julkisten alojen eläkelain (81/2016; JuEL), kansaneläkelain (568/2007; KEL) mukaan sekä työntekijän ryhmähenkivakuutuksen sekä liikenne-, työtapaturma- ja potilasvakuutusjärjestelmien kautta. Perhe-eläkettä voidaan maksaa myös ulkomailta, jos edunjättäjä on työskennellyt tai asunut EU-maissa, ETA-maissa, Sveitsissä tai Suomen kanssa sosiaaliturvasopimuksen tehneessä maassa. Suomesta voidaan myös maksaa perhe-eläkkeitä ulkomaille.

Perhe-eläkettä maksetaan työeläkelakien ja KEL:n mukaan leskeneläkkeenä ja lapseneläkkeenä. Eri järjestelmistä maksettavat perhe-eläkkeet vaikuttavat työeläkelakien ja KEL:n mukaisen perhe-eläkkeen määrään. Lisäksi lesken oma työeläketurva ja joissain tilanteissa myös lesken omat tulot vaikuttavat leskeneläkkeen määrään. Perhe-eläkkeeseen on tietyin edellytyksin oikeus leskellä sekä edunjättäjän ja lesken lapsilla. Työeläkelakien mukaan perhe-eläkkeen edunsaajana voi joissain tilanteissa olla myös edunjättäjän entinen puoliso.

Työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeiden yleisenä tavoitteena on perheen talouden sopeuttaminen edunjättäjän kuoleman seurauksena muuttuneisiin olosuhteisiin. Kansaneläkejärjestelmän perhe-eläkkeen tarkoituksena on täydentää työeläkelakien perhe-eläketurvaa ja turvata perheiden vähimmäistoimeentuloa. Perheen talouden sopeuttaminen edunjättäjän kuolemaan tarkoittaa sopeutumisaikaa, jolloin perheellä on mahdollisuus järjestää taloutensa muuttuneita olosuhteista vastaavaksi.

Työeläkelaeissa sopeutumisaika näkyy käytännössä siten, että edunjättäjän kuollessa alle 65-vuotiaille leskille maksetaan puolen vuoden ajan edunjättäjän kuolemasta täyttä lesken alkueläkettä, jos alaikäisiä lapsia ei ole. Puolen vuoden jälkeen leskeneläkkeeseen tehdään vähennys, jos lesken laskennallinen eläke ylittää vähennyksen perusteen. Omaa eläkettä saavan tai 65 vuotta täyttäneen lesken ei katsota tarvitsevan sopeutumisaikaa, vaan työeläkelakien mukaista leskeneläkettä vähennetään heti eläkkeen alkaessa. Myös KEL:n nojalla maksetaan ensimmäiset kuusi kuukautta alkueläkettä vakiosuuruisena ja vasta tämän jälkeen tulosovitettua jatkoeläkkeen täydennysmäärää, jossa otetaan huomioon työeläkejärjestelmän perhe-eläke sekä osa omista tuloista. KEL:n mukaista leskeneläkettä ei makseta 65 vuotta täyttäneille, koska leski voi saada jo oman KEL:n mukaisen vanhuuseläkkeensä.

Perhe-eläkejärjestelmän keskeinen tavoite on niiden alaikäisten lasten toimeentulon turvaaminen, joiden elatukseen edunjättäjä oli ennen kuolemaansa osallistunut tai ollut velvollinen osallistumaan. Sekä työeläkelakien että KEL:n nojalla lapsille maksetaan leskeneläkkeestä erillistä lapseneläkettä. Tämän lisäksi lapsiperheiden toimeentuloa turvataan maksamalla työeläkelakien mukainen leskeneläke vähentämättömänä ja KEL:n mukainen lesken jatkoeläke vähintään perusmäärän suuruisena siihen saakka, kunnes nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta.

Vuosittainen perhe-eläkemeno on vuoden 2018 tietojen mukaan työeläkejärjestelmässä yhteensä noin 1 713 miljoonaa euroa, josta leskeneläkkeiden osuus on noin 1 650 miljoonaa ja lapseneläkkeiden osuus noin 63 miljoonaa. Kelan perhe-eläkemeno on samana vuonna yhteensä noin 27 miljoonaa euroa, josta leskeneläkkeiden osuus on noin 11 miljoonaa ja lapseneläkkeiden osuus noin 16 miljoonaa.

2.2 Leskeneläke

Työeläkelakien mukaan leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja leskellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa. Jos yhteistä lasta ei ole ollut, leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen vain, jos avioliitto on solmittu ennen kuin leski on täyttänyt 50 vuotta ja edunjättäjä 65 vuotta, avioliitto on jatkunut vähintään viisi vuotta ja leski on edunjättäjän kuollessa täyttänyt 50 vuotta tai saanut työkyvyttömyyseläkettä, joka on jatkunut vähintään kolmen vuoden ajan. Työeläkelakien mukaan myös edunjättäjän entisellä puolisollla on oikeus leskeneläkkeeseen, jos edunjättäjä oli tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella velvollinen maksamaan elatusapua entiselle puolisolleen.

Nykyisin työeläkelakien mukainen leskeneläke myönnetään yleensä toistaiseksi. Leskeneläke lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän täyttää 50 vuotta. Jos alle 50-vuotiaan lesken tai edunjättäjän entisen puolison eläke lakkaa uuden avioliiton solmimisen perusteella, maksetaan hänelle kertasuorituksena kolmen vuoden leskeneläkettä vastaava määrä. Jos 50 vuotta täyttänyt leski menee uudelleen naimisiin, ei uudesta avioliitosta synny leskeneläkeoikeutta, vaan aikaisempi maksussa oleva leskeneläke jatkuu. Käytännössä leskeneläkkeen maksaminen voi loppua myös leskeneläkkeen vähentämisen vuoksi alkueläkkeen jälkeen tai lasten tullessa täysi-ikäisiksi.

Työeläkelakien mukaan maksettavan perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän omaan työuraan perustuva eläke. Jos edunjättäjä ei saanut eläkettä tai hän sai osittaista varhennettua vanhuuseläkettä, perhe-eläke lasketaan sen eläkkeen perusteella, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi tullut oikeutetuksi täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen kuolinhetkellään. Jos perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän saama työkyvyttömyyseläke tai hänen laskennallinen työkyvyttömyyseläkkeensä, perhe-eläkkeeseen lisätään kertakorotus.

Perhe-eläkkeen määrään vaikuttaa perhe-eläkkeen perusteen lisäksi edunsaajien lukumäärä. Leskeneläkkeen ja lapseneläkkeen yhteismäärä on enintään edunjättäjän eläkkeen suuruinen. Lesken ja lapsen eläkeoikeudet määräytyvät seuraavasti:

Lasten lukumäärä	0	1	2	3	4 tai enemmän
Leskeneläke	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Lapseneläkkeet	-	4/12	7/12	9/12	10/12
Yhteensä	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Työeläkejärjestelmässä lesken oman ansiotyön perusteella karttunut eläke voi vaikuttaa vähentävästi leskeneläkkeen määrään. Vähennys tehdään, jos lesken omat ansiotyöhön perustuvat eläkkeet tai laskennalliset eläkkeet ylittävät eläkkeen vähennyksen perusteen, joka on 708,50 euroa kuukaudessa vuoden 2019 tasossa. Leskeneläkkeestä vähennetään puolet siitä määrästä, jolla lesken omat työeläkkeet ylittävät eläkkeen vähennyksen perusteen. Vähennetty leskeneläke lasketaan seuraavan kaavan mukaisesti:

$$\text{Vähennetty leskeneläke} = 0,5 \times \text{Edunjättäjän eläke} - 0,5 \times \text{Ylite}$$
$$\text{Ylite} = \text{Lesken oma eläke} - \text{vähennyksen peruste}$$

Jos perheessä on lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia, leskeneläkettä vähennetään, kun nuorin lapsista täyttää 18 vuotta. Vähentäminen tehdään heti, jos leski on puolison kuollessa yli 65-vuotias tai saa työeläkettä eikä hänellä ole huollettavanaan alle 18-vuotiaita lapsia. Jos leski ei ole eläkkeellä, eikä hänellä ole alle 18-vuotiaita lapsia, hänelle maksetaan leskeneläkettä kuusi kuukautta ilman vähennystä niin sanottuna alkueläkkeenä.

KEL:n mukainen perhe-eläke poikkeaa tietyiltä osin työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeestä. KEL:n mukaista leskeneläkettä voidaan maksaa alle 65-vuotiaalle leskelle. Leskeneläkkeenä maksetaan alkueläkettä ja sen jälkeen mahdollisesti jatkoeläkettä. Alkueläke myönnetään edunjättäjän kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta, ja sitä maksetaan kuusi kuukautta tai sen kuukauden loppuun, jona leski täyttää 65 vuotta. Alkueläke lakkaa myös silloin, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Alkueläkkeen täysi määrä on 327,54 euroa kuukaudessa vuonna 2020.

Alkueläkkeen jälkeen leski voi saada jatkoeläkettä, joka koostuu perusmäärästä ja tulosidonnaisesta täydennysmäärästä. Jatkoeläkkeen maksaminen lakkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona leski täyttää 65 vuotta tai jona leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Jatkoeläke on vähintään perusmäärän suuruinen, jos leskellä on alle 18-vuotias yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa tai samassa taloudessa asuu lesken tai edunjättäjän lapsi, joka asui samassa taloudessa jo edunjättäjän kuollessa. Mikäli leskellä ei ole alle 18-vuotiasta lasta, leski voi saada jatkoeläkkeen tulosidonnaisen osan, mutta ei perusmäärää. Täydennysmäärään vaikuttavat lesken tulot ja perhesuhteet. Vuonna 2020 perusmäärä on 102,60 euroa kuukaudessa sekä täysi täydennysmäärä yksin asuvalla 532,48 euroa kuukaudessa ja parisuhteessa olevalla 460,71 euroa kuukaudessa.

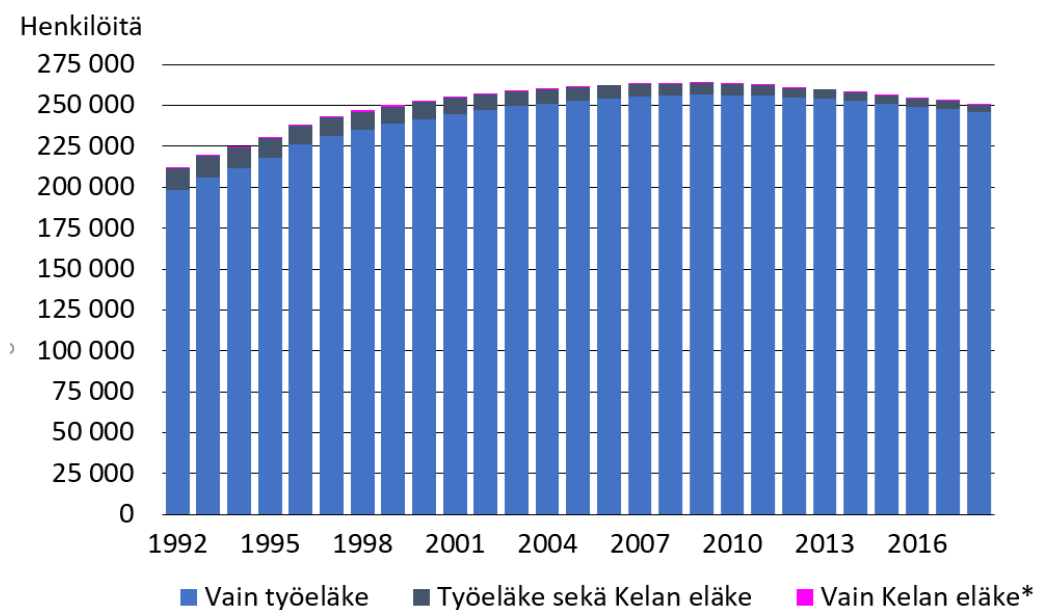
2.3 Lapseneläke

Työeläkelakien mukaiseen lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän lapsella, joka on edunjättäjän kuollessa alle 18-vuotias. Oikeus lapseneläkkeeseen on myös alle 18-vuotiaalla lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa. Edunjättäjän omaan biologiseen lapseen rinnastetaan edunjättäjän ottolapsi. Lapseneläke lasketaan edunjättäjän eläkkeen perusteella. Lapseneläkkeiden yhteismäärään ei vaikuta se, onko leski edunsaajana. Yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

Myös KEL:n nojalla maksettavaan lapseneläkkeeseen kuuluu perusmäärä ja mahdollinen täydennysmäärä. Tähän Kelan maksamaan lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän alle 18-vuotiaalla lapsella ja alle 21-vuotiaalla päätoimisesti opiskeluvalla lapsella.

2.4 Etuudensaajien määrien muutokset

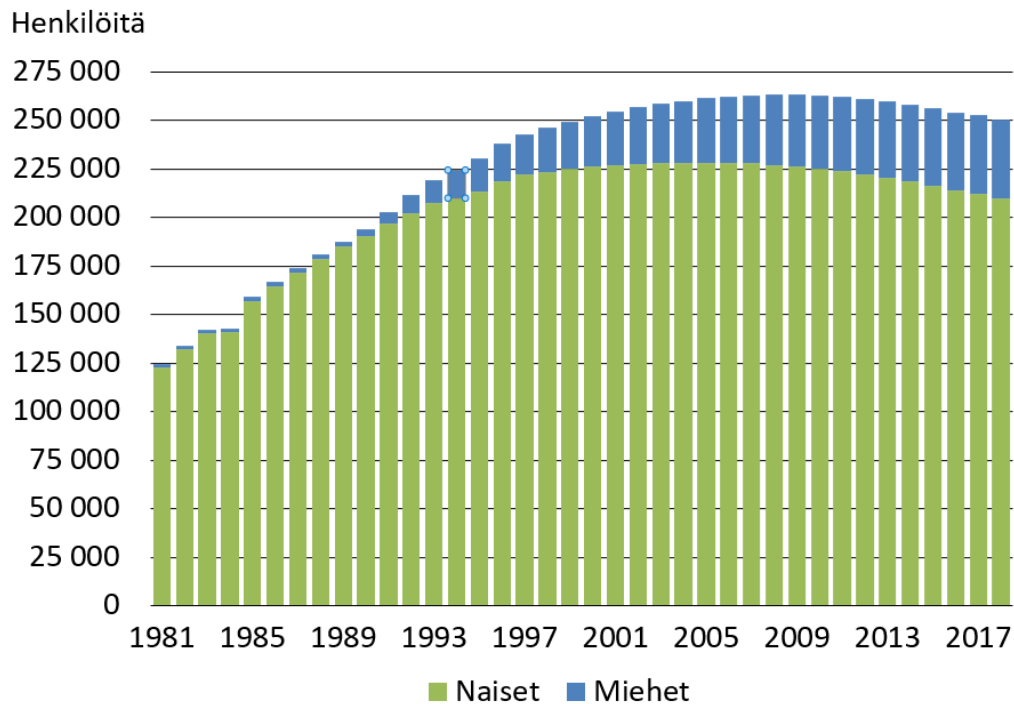
Vuonna 2018 leskeneläkettä sai 17 prosenttia kaikista työeläkkeensaajista eli 250 400 henkilöä. Vuonna 2018 leskeneläkettä maksettiin työeläke- ja kansaneläkejärjestelmistä yhteensä 250 600 leskelle eli 16 prosentille kaikista eläkkeensaajista. Leskeneläkkeensaajien määrä on laskenut vuodesta 2010 lähtien.

*Pelkkää Kelan leskeneläkettä saavien osuus ei pienuutensa takia erotu kuviossa.

Kuvio 1. Kaikki leskeneläkkeensaajat eläkejärjestelmän mukaan vuosina 1992–2018. Lähde Eläketurvakeskus

Leskeneläkkeen saajista suurin osa on naisia. Uusia leskeneläkkeitä alkaa vuosittain noin 13 000, joiden saajista noin 80 prosenttia on naisia. Miehet saivat kattavasti leskeneläkeoikeuden vuonna 1990, jonka jälkeen miesten osuus leskeneläkkeen saajista on hitaasti kasvanut.

Kuvio 2. Työeläkejärjestelmästä leskeneläkettä saaneet sukupuolen mukaan vuosina 1981–2018. Lähde Eläketurvakeskus

Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin ennusteen mukaan työeläkejärjestelmän leskeneläkkeensaajien määrän ennakoidaan säilyvän nykyisellä tasolla tai kasvavan hieman lähivuosina. Pidemmällä aikavälillä eli 2040-luvun jälkeen leskeneläkkeensaajien määrän ennustetaan kääntyvän laskuun. Myös KEL:n mukaisen leskeneläkkeen saajien ennustetaan vähenevän tulevaisuudessa.

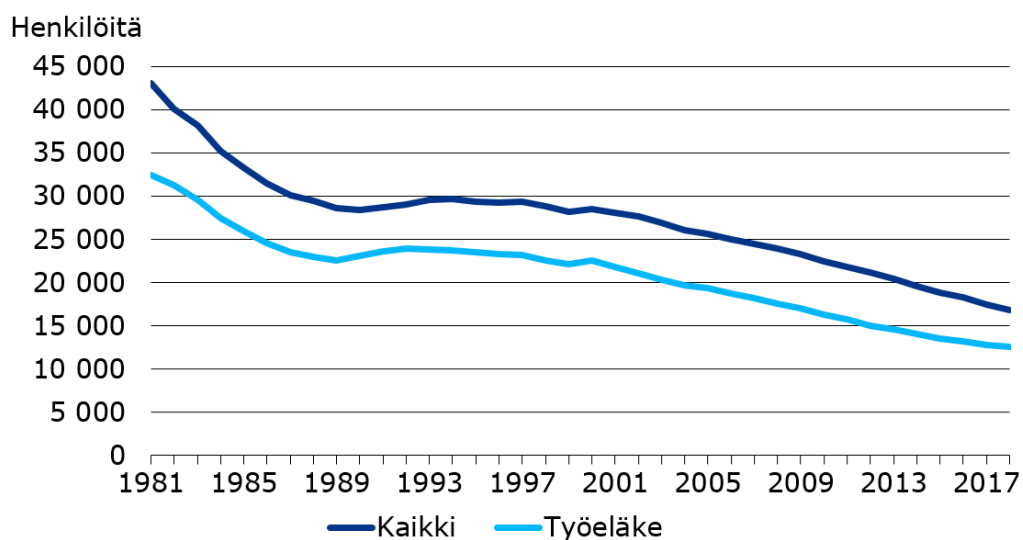
Leskeneläkkeen saajat (tuhatta)	2020	2022	2025	2030	2045	2065	2085
Työeläkelait	241	237	232	229	218	189	197
KEL	5	4	4	3	2	1	1

Taulukko 1. Arvio leskeneläkkeiden lukumäärästä vuosina 2020–2085, henkilöitä. Lähde Eläketurvakeskus ja Kela.

Vuoden 2018 lopussa suurin osa leskeneläkkeensaajista oli 65-vuotiaita tai vanhempia naisia. Leskeneläkettä saavista naisista alle 65-vuotiaita on 10 prosenttia. Miesten vastaava luku on 14

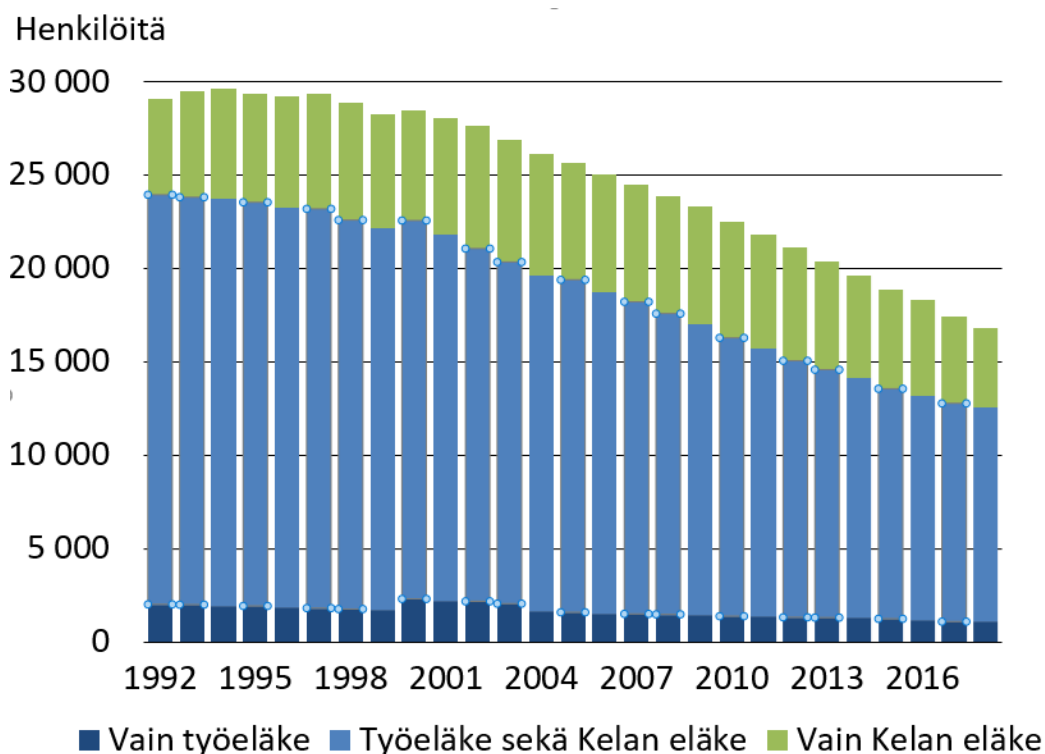
prosenttia. Leskeneläkkeensaajat ovat aiempaa iäkkäämpiä. Leskien ikä oli vuonna 1998 keskimäärin 71,9 vuotta (mediaani 73), kun vuoteen 2018 mennessä ikä on noussut 78,0 vuoteen (mediaani 80). Edunjättäjän ikä hänen kuollessaan oli keskimäärin 77 vuotta vuonna 2018. Miesedunjättäjät olivat keskimäärin 77 vuoden ja naisedunjättäjät 74 vuoden ikäisiä. Koska eliniän arvioidaan pitenevän tulevaisuudessa, leskeksi tullaan entistä korkeammassa iässä. Leskien ikärakenteen voimakkaan muutoksen johdosta työeläkejärjestelmän leskeneläkkeen kesto on pidentynyt. Vuonna 2018 päättyneitä leskeneläkkeitä oli maksettu keskimäärin runsaat 17 vuotta. Neljäsosa naisten leskeneläkkeistä oli ollut maksussa yli 27 vuotta.

Vuonna 2018 työeläkejärjestelmästä maksettiin lapseneläkettä noin 12 500 lapselle. Uusien lapseneläkkeiden määrä on laskenut vuosia. Vuonna 2018 uusia lapseneläkkeitä alkoi työeläkejärjestelmässä runsaat 1 100. Noin 41 prosenttia uusista lapseneläkkeistä alkaa tilanteessa, jossa leskeneläkkeen saajaa ei ole.

Kuvio 3. Kaikki lapseneläkkeen saajat ja työeläkejärjestelmän lapseneläkkeen saajat vuosina 1981–2018. Lähde Eläketurvakeskus

Vuonna 2018 lapseneläkettä maksettiin työeläke- ja kansaneläkejärjestelmissä yhteensä 16 800 lapselle.

Kuvio 4. Kaikki lapseneläkkeen saajat eläkejärjestelmän mukaan vuosina 1992–2018. Lähde Eläketurvakeskus

Lapseneläkkeensaajien määrä on laskenut pidemmän aikaa. Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin ennusteessa lapseneläkkeensaajien määrän ennakoidaan kehittyvän alla olevan taulukon mukaisesti ja laskevan tulevaisuudessa selvästi. Myös KEL:n mukaisen lapseneläkkeen saajien ennustetaan vähenevän tulevaisuudessa.

Lapseneläkkeen saajat (tuhatta)	2020	2022	2025	2030	2045	2065	2085
Työeläkelait	12	12	11	9	6	3	2
KEL	15	14	13	12	8	5	3

Taulukko 2. Arvio lapseneläkkeen saajien lukumäärästä vuosina 2020–2085, henkilöitä. Lähde Eläketurvakeskus ja Kela

2.5 Perherakenteissa tapahtuneet muutokset

Vuonna 2018 perheisiin kuului 73 prosenttia väestöstä eli 4 034 000 henkilöä. Perheisiin kuuluvien osuus on pienentynyt tasaisesti. Vielä vuonna 1990 perheisiin kuului 82 prosenttia väestöstä. Eri perhetyyppien määrissä on myös tapahtunut muutoksia. Aviopari ja lapsia -perheiden määrä on pienentynyt ja muiden perhetyyppien määrät kasvaneet 1990-luvun alkupuolelta lähtien. Perheistä 64 prosenttia oli avioparien perheitä vuonna 2018. Avoparien perheitä oli 23 prosenttia ja yhden vanhemman perheitä 13 prosenttia. Lapsiperheistä 58 prosenttia oli avioparien perheitä vuonna 2018. Avoparien perheitä oli 20 prosenttia lapsiperheistä ja yhden huoltajan perheitä oli 22 prosenttia.

Vuonna 2018 miehistä 47 prosenttia ja naisista 46 prosenttia oli avioliitossa. Viime aikoina avioliittojen osuus on supistunut melko paljon. Verrattuna 1990-lukuun avioliitossa olevien osuus on pudonnut noin 10 prosenttiyksikköä ja myös vuoteen 2007 verraten viisi prosenttiyksikköä. 1990-luvulla neljä viidesosaa miehistä ja kolme neljäsosaa naisista oli keski-ikäisenä avioliitossa. 1970-luvun alussa osuudet olivat jopa noin 90 prosenttia. Vuonna 2015 vastaavat osuudet olivat enää noin 60 prosenttia. Avoliitot alkoivat yleistyä 1970-luvulla, mutta merkittävä lisäys niiden määrässä tapahtui 1990-luvulla. Avoliitossa elävien määrä on kasvanut noin 68 prosenttia 1990-luvun alkupuolelta.

2.6 Työurissa ja palkoissa tapahtuneet muutokset

Naisten työssäkäynti on yleistynyt voimakkaasti 1960-luvulta lähtien. Vuonna 1970 työvoiman ulkopuolella oli 22 prosenttia 15 vuotta täyttäneistä naisista. Vuonna 2000 vastaava luku oli viisi prosenttia. Miehistä työvoiman ulkopuolella oli molempina vuosina vain muutama prosentti. Vuonna 2018 työvoimaan (työlliset ja työttömät) lukeutui 83,7 prosenttia 20–64-vuotiaista miehistä, kun naisilla vastaava osuus oli 80,2 prosenttia. 20–64-vuotiaiden miesten työllisyysaste oli 78,1 ja naisten 75,8 prosenttia. Vuodesta 1990 alkaen miesten työllisyysaste on ollut vaihtelevasti noin 2–6 prosenttiyksikköä naisten työllisyysastetta korkeampi. Vuonna 2018 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden miesten työura oli keskimäärin 35,9 vuotta (mediaani 39,3) ja naisten 34,6 vuotta (mediaani 38,2). Ero on 1,3 vuotta eli hieman pienempi, kun tarkastellaan kaikkia eläkkeelle siirtyneitä. Vuonna 2018 kaikkien työeläkkeelle siirtyneiden miesten työura oli keskimäärin 32,6 vuotta (mediaani 37,3) ja naisten 31,4 vuotta (mediaani 35,7) Eroa miesten ja naisten keskiarvojen välillä on 1,2 vuotta.

Vuonna 2019 miesten säännöllisen työajan keskiansiot olivat 3 835 euroa kuukaudessa ja naisten 3 226 euroa kuukaudessa. Miesten ja naisten palkkaero on pienentynyt viimeisten 19 vuoden aikana 19,4 prosentista 15,9 prosenttiin. Miesten ja naisten keskiansiot eroavat toisistaan eniten vanhemmissa ikäryhmissä. Kokonaisansioiden palkkaero 60 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä 22 prosenttia, kun taas 20–24-vuotiailla palkkaero oli kuusi prosenttia.

2.7 Nykytilan arviointi

Perhe-eläkkeen merkitykseen ja tarpeeseen yhteiskunnassa vaikuttavat perherakenteiden muuttuminen sekä se, miten yksilöt kartuttavat omaa eläketurvaansa. Muutokset yksinasuvien, avioliitossa ja avoliitossa olevien ja lapsiperheiden määrässä vaikuttavat siihen, kuinka hyvin perhe-eläketurva kattaa väestöä. Muutokset miesten ja naisten osallistumisessa työelämään, palkoissa ja lastenhoidon järjestämisessä vaikuttavat puolestaan siihen, miten henkilön on mahdollista kartuttaa itse omaa eläketurvaansa. Vuonna 1990 toteutetun perhe-eläkeuudistuksen jälkeen yhteiskunnassa on tapahtunut rakennemuutoksia, joiden johdosta lakisääteisiä perhe-eläkejärjestelmiä on perusteltua tarkastella uudelleen.

Työeläkelakien mukainen leskeneläke myönnetään nykyisin toistaiseksi. Ratkaisu on ollut perusteltu etenkin perhe-eläkejärjestelmän alkuaikoina, jolloin etuuden merkitys pääasiassa kotona työtä tehneiden, naisleskien toimeentulon turvaajana on ollut huomattava. Leskeneläkkeellä ei ole enää nuorempien sukupolvien osalta yhtä laajaa ja siten yhteiskunnallisesti vaikuttavaa roolia lesken toimeentulon turvaamisessa kuin aikaisemmin. Tähän on vaikuttanut erityisesti naisten työssäkäynnin lisääntyminen ja oman eläkkeen kartuttaminen sekä perhekokojen pientyminen. Vuodesta 2005 lähtien eläkettä on karttunut myös lasten kotihoidon ajalta. Perhe-eläkejärjestelmän kehittämisen alkuaajoista merkittävästi muuttuneessa yhteiskunnassa myös avoliittojen ja avioerojen yleistyminen on johtamassa siihen, että leskeneläke on yhä harvanevan saajajoukon etuus. Leskeneläkkeen kestoja tarkasteltaessa merkittävää on toisaalta leskien ikärakenteessa tapahtunut muutos, jonka seurauksena leskeneläkkeitä maksetaan yhä pidempään.

Myös perherakenteissa on viime vuosikymmeninä tapahtunut muutoksia. Avioliittojen määrä on vähentynyt ja perhetyypeittäin tarkasteltuna sellaisten perheiden osuus, joissa on aviopari ja lapsia, on vähentynyt ja muiden perheiden osuus on kasvanut. Avioliitossa olevien määrä on kasvanut 65 prosenttia 1990-luvun alkupuolelta. Näin ollen kasvava osuus parisuhteista jää lakisääteisten perhe-eläkejärjestelmien antaman turvan ulkopuolelle. Avopuolisilla ei myöskään ole keskinäistä elatusvelvollisuutta eikä avio-oikeutta vastaavaa oikeutta toisen omaisuuteen, jolloin avopuolison asema on kuolemantapauksen sattuessa monella tavalla epävarma. Sosiaaliturvalainsäädännössä avoliitto rinnastetaan usein avioliittoon. Nykyisin avopuolisilla ei kuitenkaan ole oikeutta leskeneläkkeeseen lakisääteisissä eläkejärjestelmissä. Avopuolisoiden jäämistä perhe-eläketurvan ulkopuolelle voidaan yhteiskunnan tasolla pitää ongelmallisena avopuolisoiden lasten toimeentulon turvaamisen näkökulmasta.

Vuoden 1990 perhe-eläkeuudistuksen ensisijaisena tavoitteena oli parantaa lasten perhe-eläketurvaa ja kohdella lapsia tasapuolisesti syntyperästä ja perhetaustasta riippumatta. Tehdyn uudistuksen seurauksena lasten asema parani verrattuna uudistusta edeltävään aikaan. Kuitenkin yhä edelleen perhe-eläkemeno kohdentuu suurimmaksi osaksi leskeneläkkeisiin. Työeläkejärjestelmässä leskeneläkkeiden tasot ovat myös nousseet lapseneläkkeitä nopeammin. Vuodesta 1995 keskimääräinen leskeneläke on kasvanut reaalisesti vajaat 13 prosenttia lapseneläkkeiden säilyessä samaan aikaan jokseenkin ennallaan.

Tällä hetkellä työeläkejärjestelmästä maksettavat lapseneläkkeet eroavat kestojaan perusteella muiden järjestelmien lapseneläkkeistä. Työeläkelakien perusteella lapsi saa lapseneläkettä, kunnes hän täyttää 18 vuotta. Sen sijaan muista järjestelmistä opiskeleva nuori voi saada lapseneläkettä 18 vuoden täyttämisen jälkeenkin. Kela voi jatkaa KEL:n mukaisen lapseneläkkeen maksamista, jos lapsi on 18–20-vuotias päätoiminen opiskelija. Myös lakisääteisessä työtapaturmavakuutuksesta lapseneläkettä voivat saada 18–24-vuotiaat lapset, jotka opiskelevat. Opiskelun tulee olla päätoimista ja ammattiin valmistavaa. Potilasvakuutuksesta ja liikennevakuutuksesta lapselle maksetaan korvausta elatuksen menetyksestä 18 vuoden ikään saakka. Korvausta maksetaan kuitenkin 21 vuoden ikään saakka, jos lapsi jatkaa ammattiin valmistavaa opiskelua. Työeläkelakien nojalla ei ole tällä hetkellä mahdollista saada tukea opiskeluun.

Työeläkejärjestelmän sisälläkään lapseneläkkeen saajien keskinäinen tilanne ei ole täysin yhdenvertainen. Niissä tilanteissa, joissa perheeseen kuuluu myös leskeneläkkeensaaja, elatusta koko perheen tasolla tuetaan enemmän kuin silloin, kun vain lapsia on perhe-eläkkeen saajana. Lapsille maksetaan leskeneläkkeestä erillinen lapseneläke, jonka osuudet muuttuvat lasten määrän mukaan. Se, maksetaanko leskelle eläkettä, ei vaikuta lapseneläkkeeseen. Tilanne on sama kaikissa perheissä, joissa leskeneläkkeeseen oikeutettua ei ole. Suuren ryhmän näistä kuitenkin muodostavat perheet, joissa vanhemmat ovat eläneet keskenään avoliitossa.

Sosiaalivakuutuksen kokonaisuuden ja lakisääteisten eläkejärjestelmien perhe-eläkkeen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden näkökulmasta voidaan pitää perusteltuna, että kaikki rahoitukseen osallistuvat jakavat perheenhuoltajan kuolemaan liittyvää riskiä silloin, kun tavoitteena on turvata alaikäisten lasten elatusta perheenhuoltajan kuoleman jälkeen. Nyt ja tulevaisuudessa yhteiskunnan ja perheiden rakenteiden muutoksista johtuva leskeneläkkeen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vähentyminen altistaa kuitenkin voimassa olevan leskeneläkejärjestelmän perusteet kritiikille. Jatkossa leskeneläkkeellä voidaan katsoa edelleen olevan yhteiskunnallinen tehtävä lesken ja perheen toimeentulon turvaajana edunjättäjän kuoleman jälkeen sopeutumisvaiheessa, koska leskeksi jääminen on suuri elämänmuutos, jolla voi olla huomattavia vaikutuksia lesken ja perheen talouteen ja hyvinvointiin. Leskeneläkkeen tuleekin tässä vaikeassa elämäntilanteessa antaa turvaa ja mahdollistaa lesken ja perheen sopeutuminen muuttuneeseen tilanteeseen. Pidemmällä aikavälillä voimassa olevan lain mukaisella työeläkejärjestelmän leskeneläkkeellä ei kuitenkaan tavoitella tällaista sopeutumista, vaan sen avulla pyritään säilyttämään lesken totuttu toimeentulon taso toistaiseksi. Viimeksi mainituilta osin riskin jakaminen pakollisessa sosiaalivakuutusjärjestelmässä ei enää nykyisessä yhteiskunnassa ole täysin perusteltua. Työeläkejärjestelmän leskeneläkkeen ohella KEL:n mukaisen leskeneläkkeen kehittäminen on myös tarpeen, ottaen huomioon leskeneläkkeen yhteiskunnallinen vaikuttavuus suhteessa muiden tarveharkintaisten etuuksien saajiin ja järjestelmän rahoitukseen.

Työeläkejärjestelmällä turvataan laajasti muun muassa työkyvyttömäksi jääneiden sekä vanhuuseläkeikäisten toimeentuloa, mikä ehkäisee työkyvyttömyydestä ja vanhuudesta muutoin yksilölle aiheutuvia toimeentulon vaikeuksia sekä laajemmin sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ongelmia. Työeläkejärjestelmän rahoituksellinen kestävyys tukee siten myös julkisen talouden kestävyyttä. Vuoden 2017 eläkeuudistuksen keskeisenä tavoitteena on turvata työeläkejärjestelmän rahoituksellinen kestävyys ja hillitä työeläkemaximin nousupainetta. Tämä on tärkeää muun muassa riittävien eläketasojen ja sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi. Perhe-eläkejärjestelmä on kiinteä osa työeläkejärjestelmää ja siitä aiheutuvia kustannuksia hillitsemällä voidaan osaltaan vaikuttaa työeläkejärjestelmän rahoituksellisen kestävyuden turvaamiseen. Lisäksi työeläkejärjestelmän ja koko julkisen talouden kestävyuden kannalta ihmisten laaja työssäkäynti, ja työurien pidentyminen, on keskeistä.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on ajanmukaistaa lakisääteisten eläkejärjestelmien perhe-eläketurva vastaamaan yhteiskunnan ja perheiden muuttuneisiin tarpeisiin. Jatkossa perhe-eläkejärjestelmien tavoitteena on ensisijaisesti turvata edunjättäjän kuolemaa seuranneen sopeutumisvaiheen toimeentuloa. Uudistuksen tavoitteena on myös parantaa lasten ja lapsiperheiden asemaa sekä kohdentaa perhe-eläke-etuuksia uudelleen ottaen huomioon työelämässä, perheiden rakenteissa ja yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset.

Perhe-eläkejärjestelmän kehittäminen, ja sen tavoitteiden uudistaminen, on perusteltua erityisesti työelämässä, perheiden rakenteissa ja yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten vuoksi. Lakisääteisiä eläkejärjestelmiä kehitettäessä ja myös esityksen tavoitteena on toisaalta turvata työeläkejärjestelmän rahoituksellista kestävyyttä.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Leskeneläkkeet

Esityksessä ehdotetaan työeläkelakien ja KEL:n leskeneläkkeen keston rajaamista siten, että leskeneläkettä maksettaisiin avioliitossa edunjäntäjän kanssa olleelle leskelle 10 vuotta, kuitenkin vähintään siihen asti, kun nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista täyttää 18 vuotta. KEL:n leskeneläke päättyisi jatkossakin lesken täytettyä 65 vuotta. Muutoksella vahvistettaisiin leskeneläkkeen tavoitetta sopeuttaa lesken ja lapsiperheiden toimeentuloa puolison kuoleman aiheuttamaan taloudelliseen muutokseen. Leskeneläkkeen tavoitteena ei enää jatkossa olisi pysyvästi säilyttää totuttua toimeentuloa. Leskeneläkkeen keston rajaamista koskevia muutoksia sovellettaisiin vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin leskiin, jos edunjäntäjä kuolee ehdotettujen lakien tultua voimaan.

Lisäksi ehdotetaan, että työeläkelakien ja KEL:n leskeneläkkeeseen olisivat jatkossa oikeutettuja myös yhteistaloudessa edunjäntäjän kanssa asuvat avopuolisot, joilla on edunjäntäjän kanssa yhteinen alaikäinen lapsi. Tätä leskeneläkettä maksettaisiin siihen asti, kunnes yhteinen lapsi täyttää 18 vuotta. Yhteistaloudessa asumiselta edellytettäisiin vakiintuneisuutta eli yhteistalouden tulisi olla jatkunut ennen edunjäntäjän kuolemaa vähintään viisi vuotta. Ehdotus parantaisi lapsiperheiden tilannetta perhemuodosta riippumatta.

4.1.2 Lapseneläkkeet

Esityksessä ehdotetaan työeläkelakien mukaisen lapsen eläkeoikeuden jatkamista nykyistä kaksi vuotta pidempään eli kunnes lapsi täyttää 20 vuotta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan työeläkelakien mukaisen lapseneläkkeen osalta, että lesken laskennallinen perhe-eläkeosuus maksettaisiin lapseneläkkeenä lapselle, jos leskeneläkkeen saajaa ei ole. Lapseneläkkeisiin ehdotetuilla muutoksilla työeläkejärjestelmän perhe-eläketurvaa kohdennettaisiin lasten toimeentulon turvaamiseen. KEL:n mukaiseen lapseneläkkeeseen ei ehdoteta muutoksia.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Perhe-eläkejärjestelmien tavoitteiden toteutuminen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus ovat yhteydessä paitsi perhe-eläkejärjestelmien sisältöön, myös perheiden rakenteisiin, perheenjäsenten taloudellisiin suhteisiin, puolisoitten työssäkäynnin yleistymiseen, opiskeluaikojen pidentymiseen sekä laajemmin yksilön mahdollisuuteen ottaa vastuu omasta ja perheen eläkeeläkkeestä. Lisäksi kokonaisuuteen vaikuttavat muut yhteiskunnan etuus- ja palvelujärjestelmät sekä muu yksilöiden käyttäytyminen.

Työeläkejärjestelmän toiminnalla turvataan ihmisten kohtuullista toimeentuloa vuosikymmenten päähän tulevaisuuteen. Esityksessä tällaisia hyvin pitkän aikavälin vaikutuksia on pyritty arvioimaan tällä hetkellä käytössä olevien tietojen pohjalta. Näihin arvioihin liittyy kuitenkin merkittävästi epävarmuutta, erityisesti muihin kuin työeläke-etuuksiin ulottuvien vaikutusten osalta, koska yhteiskunnassa ja ihmisten toiminnassa voi tapahtua myös täysin ennakoimattomia kehityskulkuja.

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Leskeneläke

Perhe-eläkkeitä maksettiin vuonna 2018 työeläkejärjestelmästä noin 250 400 leskelle ja 12 500 lapselle sekä Kelasta 4 800 leskelle ja 15 700 lapselle. Kun otetaan huomioon, että osa saajista saa eläkettä sekä työeläkejärjestelmästä että Kelasta, kokonaisuudessaan saajia oli 250 600 leskeä ja 16 800 lasta.

Esityksen mukainen leskeneläkkeiden uudistus kasvattaisi aluksi hieman leskeneläkkeen saajien määrää, koska uudistuksen johdosta osa yhteistaloudessa eläneistä leskistä tulisi järjestelmän piiriin. Vuosittain yhteistaloudessa asuneita leskeneläkkeen saajia arvioidaan olevan alle 200 henkilöä ja pitkällä aikavälillä määrän arvioidaan pienenevän. Toisaalta avioliittojen ja syntyvien lasten määrän vähentyessä kaikkien leskeneläkkeen saajien määrän arvioidaan vähenevän jonkin verran myös ilman lainmuutoksia. Pitkällä aikavälillä uudistus pienentäisi leskeneläkkeen saajien määrää yli neljänneksellä leskeneläkkeen määräaikaaisuudesta johtuen. Leskeneläkkeen määräaikaaisuudesta johtuva saajien määrän vähentyminen alkaisi näkyä merkittäväällä tavalla 2040-luvulla. Kokonaisuudessaan leskeneläkkeen saajien määrän arvioidaan olevan pitkällä aikavälillä laskeva.

Leskeneläkkeen saajat, tuhatta	2020	2022	2025	2030	2045	2065	2085
Työeläkelait							
Nykylakilaskelma	241	237	232	229	218	189	197
Uudistuslaskelma	241	237	233	231	216	157	141
Vaikutus	0	0	1	2	-1	-32	-56
Kansaneläkelaki							
Nykylakilaskelma	5	4	4	3	2	1	1
Uudistuslaskelma	5	4	5	5	3	1	1
Vaikutus	0	0	1	2	1	0	0

Taulukko 3. Työeläkelakien ja kansaneläkelain muutosten vaikutus leskeneläkkeiden saajien määrään vuosina 2020–2085. Lähde Eläketurvakeskus ja Kela

Ehdotettu muutos leskeneläkkeen muuttamisesta määräaikaiseksi vaikuttaisi vuositasolla euro-määräisesti eniten niihin leskeneläkkeen saajiin, jotka saavat vähentämätöntä leskeneläkettä tai vähennyksestä huolimatta leskeneläkettä jää maksettavaksi esimerkiksi sen vuoksi, että leskelle itselleen on karttunut vähän tai ei lainkaan omaa työeläkettä sekä niihin, joilla perhe-eläkkeen peruste ja sen vuoksi myös maksettava leskeneläke on suuri edunjättäjälle karttuneen suuren eläkkeen vuoksi. Näissä tilanteissa voimassa olevan lain mukainen, pääsääntöisesti lesken kuo-

lemaan saakka maksettava leskeneläke, on turvannut lesken toimeentuloa ehdotusta kattavammin. Elinkaarinäkökulmasta suurin euromääräinen vaikutus ehdotuksella olisi nuorena leskeksi jääneisiin, joille voimassa olevan lain mukaan maksetaan leskeneläkettä toistaiseksi. Jatkossa leskeksi jääneiden toimeentuloa turvattaisiin leskeneläkkeen päättymisen jälkeen yhteiskunnan taholta muiden sosiaaliturvajärjestelmien kautta eli samalla tavoin kuin niiden henkilöiden, jotka eivät ole perhe-eläketurvan piirissä.

Esitetyt muutokset leskeneläkkeen keston rajaamisesta eivät vaikuttaisi nykyisin leskeneläkettä saavien toimeentuloon, koska muutoksia sovellettaisiin vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin leskiin, jos edunjättäjä kuolee ehdotettujen lakien tultua voimaan. Muutokset eivät siten koskisi maksussa olevia leskeneläkkeitä eivätkä ennen vuotta 1975 syntyneitä leskiä.

Leskeneläkkeen muuttamisella määräaikaiseksi ei olisi vaikutusta lapsiperheiden toimeentuloon, koska leskeneläkettä maksettaisiin myös ehdotettujen muutosten perusteella vähintään siihen saakka, kunnes nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta.

Vuonna 2019 leskeksi jääneet naiset olivat keskimäärin 74,3-vuotiaita ja miehet 75,1-vuotiaita. Tulevaisuudessa leskeksi jäädään todennäköisesti keskimäärin yhä vanhempina. Näin ollen leskeneläkettä saisi jatkossakin useimmiten avioliitossa edunjättäjän kanssa ollut leski, koska yhteistaloudessa eläneen leskeneläkkeen edellytyksenä on perhe-eläkettä saava alle 18-vuotias lapsi.

Lapseneläke

Esitetyt muutokset työeläkejärjestelmän lapseneläkkeeseen eivät henkilötasolla lisäisi lapseneläkkeen saajien määrää, mutta vuositason lapseneläkkeen saajien määrä kasvaisi, koska työeläkejärjestelmän lapseneläkettä maksettaisiin jatkossa kaksi vuotta nykyistä pitempään. Lapseneläkkeen saajien määrän arvioidaan pitkällä aikavälillä vähenevän uudistuksesta riippumatta. Tähän vaikuttaa muun muassa se, että alaikäisten lasten vanhempia kuolee aiempaa vähemmän.

Lapseneläkkeen saajat, työeläke (tuhatta)	2020	2022	2025	2030	2045	2065	2085
Nykylakilaskelma	12	12	11	9	6	3	2
Uudistuslaskelma	12	13	14	12	8	4	3
Vaikutus	0	2	3	3	2	1	1

Taulukko 4. Työeläkejärjestelmän lapseneläkkeen muutosten vaikutus lapseneläkkeen saajien määrään vuosina 2020–2085. Lähde Eläketurvakeskus

Ehdotetut muutoksen lapseneläkkeen päättymisikään ja lesken laskennallisen eläkeosuuden maksamisesta lapsille, parantaisivat lapseneläkkeen saajien taloudellista asemaa, koska lapseneläke olisi ajallisesti, ja osalla lapsista myös määrällisesti, hieman aiempaa paremmalla tasolla. Jatkossa avioliitossa ja avioliitossa syntyneet lapset olisivat myös tasa-arvoisemmassa asemassa keskenään. Voimassa olevan lain mukaan avioliitossa eläneillä ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen avopuolison jälkeen, jolloin avioliitossa eläneen perheen yhteen laskettu perhe-eläke jää pienemmäksi kuin vastaavan avioliitossa eläneen perheen. Lapsille maksetaan leskeneläkkeestä

erillinen lapseneläke, jonka osuudet muuttuvat lasten lukumäärän mukaan. Lasten osuuksiin ei nykyisin vaikuta se, maksetaanko leskeneläkettä kenellekään. Tähän tilanteeseen uudistus toisi muutoksen lapsille maksettavan lesken laskennallisen eläkeosuuden muodossa sekä osittain myös lesken eläkeoikeuden laajentamisen kautta.

Muut etuudet

Perheiden toimeentuloon vaikuttavat perhe-eläkkeiden lisäksi muut lesken ja lapsen toimeentuloa turvaavat eläkkeet ja etuudet. Leskeneläke ja lapseneläke otetaan huomioon etuutta vähentävänä tulona useissa Kelan maksamissa eläkkeissä ja etuuksissa. Tällaisia ovat kansaneläke, takuueläke, eläketuki, työmarkkinatuki, eläkkeensaajan asumistuki, opintotuki, toimeentulotuki, sotilasavustus, lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen hoitolisä sekä leskeneläkkeen osalta yleinen asumistuki. Etuuksien määräytymiseen ei esityksessä ehdoteta tehtäväksi muutoksia.

Opintotuessa kaikki veronalaiset bruttotulot, myös perhe-eläkkeet, huomioidaan opiskelijan omassa vuositulorajassa sekä vanhempien tuloissa. Kaikki veronalaiset bruttotulot huomioidaan myös korkoavustuksen tulorajassa. Leskeneläkkeen lakkaaminen määräajan jälkeen saattaa siis lisätä opintotukea niillä leskiltä, jotka saavat opintotukea. Vastaavasti lapseneläkkeen päättymisen nostaminen voi vähentää lapsen opintotukea. Lapseneläkkeiden keskimääräinen euro-määrä (vuonna 2018 keskimäärin 500 euroa kuukaudessa) ei kuitenkaan vielä vaikuttaisi opintotuen määrään, jos lapsella ei ole muita opintotuessa huomioitavia tuloja.

4.2.1.2 Vaikutukset työeläkemenoon ja työeläkkeiden rahoitukseen

Työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeisiin ehdotettujen muutosten arvioidaan¹ kasvattavan työeläkemenoa vuoteen 2048 asti. Vaikutus olisi vuositasolla suurimmillaan noin 51 miljoonaa euroa vuoden 2018 hintatasossa vuonna 2030. Tämän jälkeen uudistuksen vaikutuksen arvioidaan kääntyvän työeläkemenoa pienentäväksi. Ennustejakson lopussa, vuonna 2085, työeläkemenon arvioidaan olevan vuositasolla voimassa olevan lain mukaiseen työeläkemenoon verrattuna noin 680 miljoonaa euroa pienempi vuoden 2018 hintatasossa. Uudistus vaikuttaisi työeläkejärjestelmän eläkemenoista ainoastaan perhe-eläkemenoon.

Työeläkemeno (milj. euroa)	2020	2022	2025	2030	2045	2065	2085
Nykylakilaskelma	29308	30471	32172	34915	39764	55273	75660
Uudistuslaskelma	29308	30478	32206	34966	39781	54975	74981
Vaikutus	0	7	34	51	17	-299	-680

Taulukko 5. Työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeen muutosten vaikutus työeläkemenoon vuosina 2020–2085. Lähde Eläketurvakeskus

Työtulosummaan suhteutettuna ehdotettujen muutosten vaikutus työeläkemenoon pysyisi alle 0,1 prosenttiyksikössä 2060-luvulle asti. Vuonna 2085 uudistus pienentäisi työeläkemenoa 0,33

¹ Lähde: Päivitetyt perhe-eläkeuudistuksen vaikutusarviot, toim. Kaarlo Reipas 13.3.2020, Julkaisematon muistio, Eläketurvakeskus

prosenttiyksikköä työtulosummaan suhteutettuna. Vaikutus olisi suurempi miesvaltaisella yksityisellä sektorilla, jolla perhe-eläkemenon osuus kaikesta eläkemenosta on suurempi.

Ehdotetuilla muutoksilla olisi pieni TyEL-maksua kasvattava vaikutus 2040-luvun loppupuolelle asti. Tämän jälkeen vaikutus TyEL-maksuun kääntyisi negatiiviseksi ja ennustejakson loppussa se olisi suuruudeltaan 0,36 prosenttiyksikköä TyEL-palkkasummasta.

Työeläkemenon muutokset johtuvat alkuvuosikymmeninä pääasiassa esityksessä ehdotettujen avolesken eläkeoikeuden ja lapseneläkkeen muutoksista, jotka lisääisivät perhe-eläkkeen saajien vuosittaista määrää ja maksettavia eläkkeitä. Pidemmällä aikavälillä arvioitu työeläkemenon pienentyminen johtuisi pääasiassa ehdotetusta leskeneläkkeen määräaikaisuudesta.

4.2.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen

Uudistus vaikuttaisi valtion talouteen lisäämällä valtion rahoittamia etuusmenoja² ja toisaalta parantamalla työeläkejärjestelmän taloudellista kestävyyttä.

Esityksessä ehdotetun KEL:n mukaisen leskeneläkeoikeuden laajennus yhteistaloudessa eläneeseen leskeen lisäksi valtion menoja KEL:n mukaisen leskeneläkkeen osalta 0,3, 0,6 ja 0,8 miljoonaa euroa vuosina 2022–2024 ja vähentäisi kansan- ja takuueläkemenoja 0,1 miljoonaa euroa ja yleisen asumistuen menoja 0,1 miljoonaa euroa vuonna 2024. Lisäksi työeläkelakien mukaisen lapseneläkkeen päättymisen ikärajan korottaminen kahdella vuodella alentaisi jonkin verran Kelan etuusmenoja muun muassa toimeentulotuen ja opintotuen osalta. Muihin Kelan etuusmenoihin muutosten mahdollisen vaikutuksen arvioidaan olevan vähäinen.

Esityksessä ehdotettujen muutosten vaikutuksia julkiseen talouteen on arvioitu myös pitkällä aikavälillä, koska muutokset kohdistuisivat merkittävilta osiltaan vuosikymmenien päähän tulevaisuuteen. Näin pitkän ajan päästä toteutuvia vaikutuksia julkiseen talouteen on kuitenkin erittäin vaikeaa arvioida luotettavasti nykyisin käytettävissä olevilla työmenetelmillä.

Pitkällä aikavälillä julkiseen talouteen vaikuttaisi työeläkejärjestelmän leskeneläkkeen muuttaminen määräaikaiseksi, mikä lisääisi kansaneläkkeen, takuueläkkeen, eläkkeensaajan asumistuen ja toimeentulotuen etuusmenoja merkittävästi olettaen, että kyseiset valtion rahoittamat etuudet säilyisivät nykyisinä ja että muut näihin etuusmenoihin vaikuttavat seikat säilyisivät pääosin nykyisen kaltaisina. Eläketurvakeskuksen ja Kelan pitkän aikavälin ennusteiden pohjalta tehtyjen arvioiden perusteella valtion menojen voidaan esityksessä ehdotettujen muutosten johdosta arvioida lisääntyvän lineaarisesti siten, että kustannusvaikutus olisi arviolta 3 miljoonaa euroa vuonna 2045, 18 miljoonaa euroa vuonna 2055, 72 miljoonaa euroa vuonna 2065 ja vuoden 2075 jälkeen menot tasaantuisivat noin 150 miljoonan euron vuositasolle.

Erityisesti iäkkäiden leskeneläkkeen saajien joukossa on paljon sellaisia henkilöitä, jotka ovat kunnallisten sosiaalipalveluiden asiakkaita (kotihoito, tehostettu ja muu palveluasuminen sekä laitoshoido). Nykyisin, jos näitä palveluita käytetään pitkäaikaisesti, määräytyvät palveluista perittävät maksut asiakkaan tulojen mukaan. Esitetyn uudistuksen ennakoidaan tulevaisuudessa vähentävän leskeneläkkeeseen oikeutettujen leskien osuutta ja muuttavan siten leskien tulonmuodostusta nykyilainsäädännön mukaiseen kehitykseen verrattuna. Tulonmuodostuksen muutos vaikuttaisi jossain määrin pitkäaikaisasiakkaiden tulonsidonnaisiin asiakasmaksuihin ja tätä

² Lähde: Kelan Aktuaari- ja talouspalveluryhmän kustannusarvio

kautta kuntien asiakasmaksutuloihin, mikäli maksujen määräytyminen ja muut palveluiden tarjontaan ja käyttöön liittyvät seikat säilyisivät ennallaan.

4.2.1.4 Vaikutukset leskien toimeentuloon

Esityksessä ehdotetaan leskien toimeentuloon todennäköisesti vaikuttavana muutoksena leskeneläkkeen keston rajaamista kymmeneen vuoteen. Muutoksen arvioidaan vaikuttavan toimeentuloon pääasiassa 65-vuotta täyttäneiden leskien osalta ja tältä osin vaikutuksia arvioidaan esityksessä tarkemmin. Muutos ei tosiasiallisesti vaikuta niihin leskiin, joiden leskeneläkettä ei leskeneläkkeen vähentämisen vuoksi jäisi maksettavaksi eikä näitä leskiä ole huomioitu toimeentulotarkastelun kohderyhmissä. Nollaan vähennettyjen eläkkeiden huomioiminen tarkastelussa pienentäisi laskelman mukaista muutoksen keskimääräistä vaikutusta. Kaikista 65–75-vuotiaista leskeneläkettä saavista naisista 82,6 prosenttia saa leskeneläkettä, joka on suurempi kuin nolla euroa.

Toimeentulovaikutuksia koskevat arviot on toteutettu³ vertaamalla vuoden 2017 tilannetta kahden SISU-mikrosimulointimallilla⁴ tehtyyn laskelmaan. Laskelma A kuvaa, kuinka paljon leskeneläkkeen määräaikaistaminen vaikuttaisi keskimäärin leskeneläkettä saavien naisten taloudelliseen tilanteeseen. Laskelma B kuvaa, kuinka paljon leskeneläkkeen määräaikaistaminen vaikuttaisi niiden leskien taloudelliseen tilanteeseen, joilta leskeneläke kymmenen vuoden määräajan jälkeen lakkaisi. Vertaamalla laskelmien A ja B tuloksia vuonna 2017 vallinneeseen tilanteeseen, voidaan arvioida leskeneläkkeen määräaikaistamisen aiheuttamaa muutosta nykytilanteeseen.

Nykyisin leskeneläkkeen saajista valtaosa on yli 75-vuotiaita naisia. Naisten työssäkäynnin yleistymisen ja miesten naisia nopeamman elinajan pitenemisen seurauksena iältään vanhimpien leskeneläkkeen saajien toimeentulo on kuitenkin todennäköisesti varsin erilainen kuin tulevaisuudessa leskeksi jäävien toimeentulo. Tästä syystä leskeneläkkeen määräaikaistamisen toimeentulovaikutuksia on arvioitu 65–74-vuotiaiden leskeneläkettä saavien naisten taloudellisen tilanteen perusteella. Miehillä vastaavaa tarkastelua ei ole tarkoituksenmukaista tehdä, koska miehiä on leskeneläkkeen saajina varsin vähän ja monilla miehillä leskeneläkettä ei vähentämisen jälkeen jää maksettavaksi. Tarkastelussa mukana olevan naisleskien ryhmän toimeentulon voidaan olettaa eniten muistuttavan tulevien leskeneläkettä saavien 65-vuotta täyttäneiden naisten toimeentuloa. Laskelmien yksinkertaistamiseksi tarkastelut on rajattu lisäksi yksin asuviin leskiin.

Vuoden 2017 lopussa työeläkelakien mukaista leskeneläkettä maksettiin kohderyhmälle, eli yksin asuville 65–74-vuotiaille noin 48 000 leskelle. Vuonna 2017 leskeneläkkeen osuus kohderyhmän bruttotulosta oli 30 prosenttia. Kohderyhmästä 15 prosenttia oli pienituloisia 60 prosentin pienituloisuusrajan ja 3 prosenttia 50 prosentin pienituloisuusrajan mukaan.

Tarkastelun perusteella leskeneläkkeen määräaikaistaminen laskisi kohderyhmän käytettävissä olevaa rahatuloa (nettotuloa) keskimäärin 10 prosenttia (laskelma A). Niiltä, joilta leskeneläke poistuisi, käytettävissä oleva rahatulo laskisi 18 prosenttia (laskelma B). Mainittuihin tuloksiin sisältyvät muiden tulonsiirtojen kasvu ja verotuksen keventyminen kompensoivat noin puolet

³ Rantala, Juha & Pyy-Martikainen, Marjo (2020): Arvioita leskeneläkkeen määräaikaistamisen tulonjako-vaikutuksista. Julkaisematon muistio, Eläketurvakeskus/Kela

⁴ SISU-malli on henkilöverotuksen ja sosiaaliturvan suunnitteluun tarkoitettu laskentaväline. Mallin ja siihen kytketyn laajan ja nykyisin vuoteen 2017 perustuvan yksilötason rekisteriaineiston avulla voidaan arvioida erilaisten reformien toimeentulovaikutuksia.

(53 prosenttia) leskeneläkkeen määräaikaistamisen aiheuttamasta käytettävissä olevan rahatulo laskusta. Tästä verotuksen osuus olisi 32 prosenttiyksikköä ja muiden tulonsiirtojen osuus 21 prosenttiyksikköä.

Kohderyhmän kahdessa pienimpiä tuloja saavien tuloluokassa (vuositulo alle 14 000 euroa ja 14 000–19 000 euroa) leskeneläkkeen määräaikaistamisen vaikutukset olisivat sekä suhteellisesti että euromääräisesti keskimääräistä vähäisemmät. Suhteellisesti eniten käytettävissä oleva rahatulo laskisi kahdessa keskituloisten tuloluokassa (vuositulo 19 000–24 000 euroa ja 24 000–36 000 euroa) ja euromääräisesti eniten suurimpia tuloja saavien tuloluokassa (vuositulo yli 36 000 euroa). Alle 14 000 euron vuositulojen tuloluokassa leskeneläkkeen poistumisen vaikutusta kompensoisi muiden tulonsiirtojen kasvu. Tulotason noustessa muiden tulonsiirtojen vaikutus pienenesi ja verotuksen keventymisen vaikutus kasvaisi.

Arvion mukaan käytettäessä 60 prosentin pienituloisuusrajaa leskeneläkkeen määräaikaistaminen nostaisi kohderyhmän keskimääräistä pienituloisuusastetta 15 prosentista 30 prosenttiin (laskelma A). Niillä, joilla leskeneläke lakkaisi määräajan jälkeen, pienituloisuusaste nousisi 15 prosentista 42 prosenttiin (laskelma B). Muutokset ovat samantapaiset 50 prosentin pienituloisuusrajaa käytettäessä, mutta tasoltaan huomattavasti matalammat. Lähtötilanteeseen verrattuna kohderyhmän pienituloisuusaste nousisi tällöin laskelman A asetelmassa 3 prosentista 8 prosenttiin ja laskelman B asetelmassa 3 prosentista 13 prosenttiin.

Esityksessä ei ole tarkasteltu leskeneläkkeen määräaikaistamisen vaikutusta leskeneläkettä saavien alle 65-vuotiaiden toimeentuloon. Tällainen tarkastelu SISU-mallilla olisi vaikeaa ryhmän heterogeenisuuden ja määrällisesti pienen koon vuoksi. Kaikista leskeneläkkeen saajista alle 65-vuotiaiden osuus oli 10 prosenttia ja alle 55-vuotiaiden osuus 2 prosenttia. Toimeentulotarkastelun ulkopuolella ovat myös laitoksessa asuvat leskeneläkkeensaajat. Valtaosa laitoksessa asuvista on 65 vuotta täyttäneitä. Myös miesleskien ryhmä jää tarkastelun ulkopuolelle aiemmin mainituista syistä.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla on edellä kerrottujen toimeentulovaikutusten lisäksi vaikutus leskien toimeentuloon elinkaarinäkökulmasta, koska keskimäärin lesken elinkaaren aikana saama leskeneläke pienenee, jos leskeneläke muutetaan määräaikaiseksi. Elinkaarinäkökulmasta leskeneläkkeen määräaikaistamisen vaikutus on suurin nuoremmalla iällä leskeksi jääneillä. Esimerkiksi vuonna 2018 leskeksi jääneistä alle 50-vuotiaita oli kolme prosenttia. Tämän ryhmän elinkaaren aikana saama leskeneläke pienenesi merkittävästi leskeneläkkeen määräaikaistamisen seurauksena.

Esityksessä tarkastellaan toimeentulon potentiaalista tilannetta vuonna 2017. Ennustelaskelmien kautta muodostuvan käsityksen leskeneläkettä saavista ja leskeneläkkeen vaikutuksesta toimeentulolle voidaan kuitenkin tulevana vuosikymmeninä olettaa muuttuvan niin naisten lisääntyneen työhön osallistumisen ja miesten nopeamman elinajan kehittymisen vuoksi kuin myös ei-koskaan avioituneiden ja eronneiden osuuksien kasvaessa. Myös muut tulonsiirrot ja verotus on huomioitu laskelmassa vuoden 2017 tilanteen mukaisina ja myös näissä muutokset tulevana vuosikymmeninä ovat todennäköisiä.

4.2.2 Vaikutukset vakuutuslaitosten toimintaan

Esityksessä ehdotettujen muutosten arvioidaan lisäävän perhe-eläke-etuuksien saajien määrää ja siten voimaantulon jälkeen lähivuosina lisäävän hieman työeläkelaitosten ja Kelan työmäärää etuuksien myöntämisen ja tarkistusten osalta. Pitemmällä aikavälillä hallinnollinen työ kuitenkin vähenisi nykyisestä saajamäärien kääntyessä laskuun.

Ehdotettujen muutosten arvioidaan aiheuttavan vakuutuslaitoksille voimaantuloa edeltävänä vuonna sekä voimaantulovuonna kertaluonteisia kustannuksia tietojärjestelmämuutosten, työntekijöiden kouluttamisen ja ohjeistuksen muutosten vuoksi. Kustannukset olisivat työeläkelaitosten yhteisten tietojärjestelmien osalta noin 450 000–600 000 euroa, laitospaikkaisten toimintojen osalta keskimäärin 100 000 euroa sekä Kelan osalta noin 103 000 euroa. Lisäksi vakuutuslaitoksille arvioidaan aiheutuvan kustannuksia ratkaisutyössä ja asiakaspalvelussa voimaantulon jälkeen lähivuosina hieman nykyistä enemmän.

4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.3.1 Vaikutukset kansalaisten asemaan ja toimintaan yhteiskunnassa

Esityksessä ehdotetut muutokset liittyvät perustuslain 6 §:n 1 momentissa ja 19 §:n 2 momentissa säädettyihin perusoikeuksiin eli yhdenvertaisuuteen ja jokaisen oikeuteen perustoimeentulon turvaan. Esityksessä edunsaajina olevien lasten yhdenvertaisuutta lisättäisiin lesken laskennallisen eläkeosuuden ja avoliitossa eläneen lesken eläkeoikeuteen ehdotetuilla muutoksilla. Muutosten johdosta lapsiperheelle kokonaisuutena tulevan perhe-eläketurvan taso ei jatkossa olisi enää riippuvainen siitä, ovatko lasten vanhemmat olleet keskenään avioliitossa.

Lapseneläkkeen päättymisikään ehdotettu muutos kohdistuisi ajallisesti lähelle samaa ajankohdtaa, jolloin lapsi suorittaa toisen asteen koulutusta eli ammatillisen koulutusta tai lukiokoulutusta. Suurin osa toisen asteen koulutusta suorittavista saa lukion tai ammatilliset opintonsa päätökseen 3,5–4,5 vuoden ajassa.⁵ Vuoden 2018 tietojen mukaan lukion uusista opiskelijoista 82 prosenttia suoritti lukion oppimäärän korkeintaan kolmessa ja puolessa vuodessa ja 90 prosenttia korkeintaan neljässä ja puolessa vuodessa. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoista 65 prosenttia suoritti ammatillisen tutkinnon kolmessa ja puolessa vuodessa tai nopeammin ja 73 prosenttia enintään neljässä ja puolessa vuodessa.

Ehdotettujen muutosten mukaan perhe-eläkkeen tarkoituksena olisi jatkossa lapsiperheiden ja puolison kuoleman jälkeisen sopeutumisvaiheen toimeentulon turvaaminen. Voimassa olevan työeläkejärjestelmän leskeneläkkeen tarkoituksena on myös lesken kohtuullisen toimeentulon tason säilyttäminen perhehuoltajan kuoleman jälkeen. Muutosta voidaan pitää perusteltuna esityksessä kuvattujen perheiden ja yhteiskunnan rakenteiden muutoksen vuoksi.

4.2.3.2 Sosiaaliset ja terveysvaikutukset sekä vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja lapsiin

Esityksessä lapseneläkkeen päättymisikään, lesken laskennallisen eläkeosuuteen ja avoliitossa eläneen lesken eläkeoikeuteen ehdotetut muutokset parantaisivat lasten taloudellista toimeentuloa perhehuoltajan kuoleman jälkeen.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia lapsen eläkeoikeuden laajuuteen eli muutokset eivät vaikuttaisi lapseneläkettä saavien henkilöiden määrään. Ehdotettu leskeneläkkeen muuttaminen määräaikaiseksi ei vaikuttaisi lapsiperheiden toimeentuloon, koska leskeneläkettä maksettaisiin jatkossakin pääsääntöisesti siihen saakka, kunnes lapseneläkettä saava lapsi tulee täysi-ikäiseksi.

⁵ Suomen virallinen tilasto (SVT): Opintojen kulku [verkkajulkaisu]. ISSN=1799-1005. 2019. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 7.5.2020]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/opku/2019/opku_2019_2020-03-12_tie_001_fi.html

Esityksen mukaan leskeneläke voitaisiin maksaa voimassa olevan lain mukaisten edunsaajien lisäksi ehdot täyttävälle yhteistaloudessa eläneelle puolisolle tai jos leskeä ei ole, niin sanottuna lisäosana lapselle. Nämä muutokset parantaisivat erilaisissa perheissä elävien lasten yhdenvertaisuutta, koska perheen kokonaisuutena saaman perhe-eläkkeen määrä ei olisi suoraan riippuvainen lapsen vanhempien avioliitosta. Vuonna 2019 alkaneista lapseneläkkeistä 440, eli 41 prosenttia, maksettiin tilanteissa, joissa leskeneläkkeen saajaa ei ollut. Leskeneläkkeeseen jatkossa oikeutettujen avopuolisoiden määrä, noin 200 henkilöä vuosittain, vaikuttaisi lapsen lisäosien määrään, jolloin lisäosaa saavia lapsia olisi vuosittain arviolta runsaat 200 henkilöä.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla ei arvioida olevan lasten toimeentuloa tai muuta asemaa heikentäviä vaikutuksia.

4.2.3.3 Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

Leskeneläke

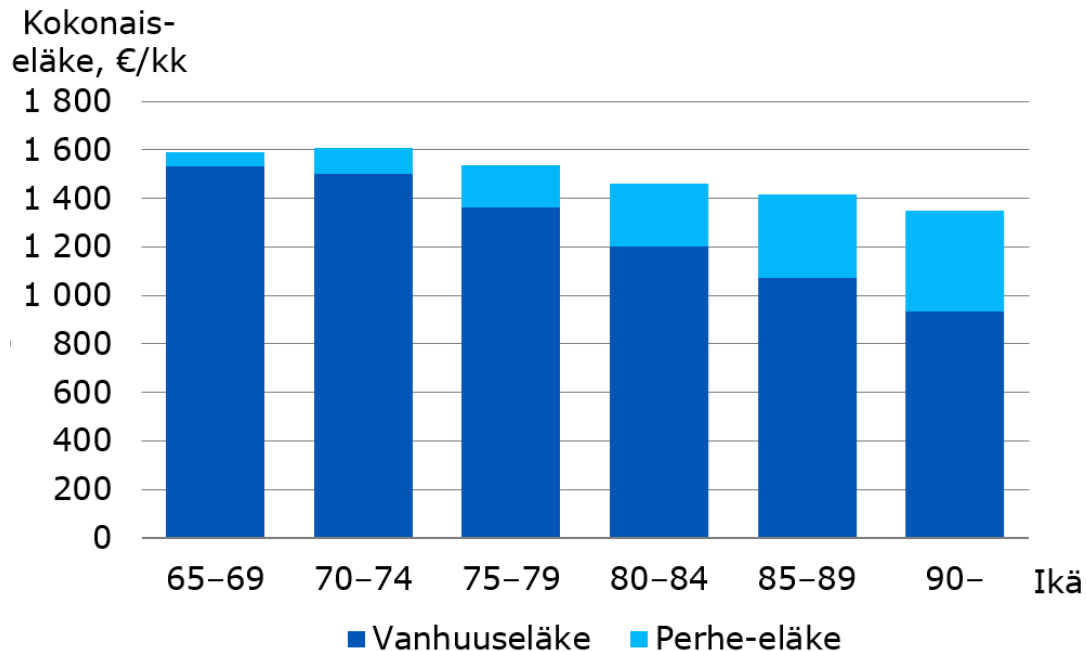
Esityksessä ehdotettujen leskeneläkkeitä koskevien muutosten vaikutukset⁶ kohdistuisivat käytännössä enemmän naisiin kuin miehiin, koska suurin osa leskeneläkkeen saajista on nykyisin naisia ja näin arvioidaan olevan myös tulevaisuudessa. Naisten suuri osuus leskeneläkkeen saajina johtuu pääosin siitä, että naisten elinikä on keskimäärin miesten elinikää korkeampi ja siitä, että naiset avioituvat tai solmivat parisuhteen keskimäärin useammin itseään vanhemman miehen kanssa.

Leskeneläkkeen yhteiskunnallinen vaikuttavuus todennäköisesti vähenee tulevaisuudessa myös naisilla, jos miesten ja naisten välinen ero eliniässä edelleen pienenee väestöennusteen suuntaisesti ja naiset kartuttavat enemmän omaa eläkettä, mikä vaikuttaa leskeneläkkeen vähentämiseen. Leskeneläkkeen yhteiskunnallinen vaikuttavuus on jo pienentynyt jatkuvasti avioliitossa olevien määrän vähentymisen ja avoliitossa tai yksin asuvien määrän kasvamisen vuoksi. Jos aiempi kehitys jatkuu, leskeneläkkeeseen oikeutettujen osuus pienenee myös tulevaisuudessa ja leskeneläke kattaa yhä pienenevän osan väestöstä.

Vuonna 2019 työ- ja kansaneläkejärjestelmän leskeneläkkeen saajista 84 prosenttia oli naisia (208 100 henkilöä) ja 16 prosenttia miehiä (40 600 henkilöä). 65-vuotiaita tai vanhempia leskiä oli 223 600, joista 84 prosenttia oli naisia. Alle 65-vuotiaita leskeneläkkeensaajia oli 25 100, ja heistä 78 prosenttia oli naisia. Luvuissa ovat mukana myös ne työeläkejärjestelmän leskeneläkkeet, joita ei vähentämisen seurauksena todellisuudessa jää maksettavaksi. Nollaa suurempien työeläkejärjestelmän leskeneläkkeiden saajista noin 88 prosenttia on naisia. Naisten ja miesten suhteellisten osuuksien arvioidaan säilyvän lähellä nykyisiä osuuksia pitkällä aikavälillä. Uusia leskeneläkkeitä alkaa vuosittain noin 13 000, joista noin 80 prosenttia myönnetään naisille.

Leskeneläke on keskimäärin taloudellisesti merkityksellisempi naisille kuin miehille tarkasteltaessa leskeneläkkeiden euromääriä. Naisten omat eläkkeet ovat keskimäärin pienempiä kuin miesten, minkä vuoksi leskeneläkkeellä on ollut huomattava vaikutus leskeneläkkeeseen oikeutettujen naisten kokonaiseläketurvaan. Mitä vanhemmasta eläkkeensaajasta on kyse, sitä suurempi leskeneläkkeen osuus on henkilön kokonaiseläkkeestä. Kaikilla vanhuuseläkettä vuonna 2019 saaneilla naisilla leskeneläkkeen osuus kokonaiseläkkeestä oli 160 euroa, kun vastaava osuus miehillä oli 13 euroa (kuvio 5).

⁶ Lähde: Muistio perhe-eläkeuudistuksen vaikutusarvioita, toim. Suvi Ritola 26.3.2020, Julkaisematon muistio, Eläketurvakeskus

Kuvio 5: 65 vuotta täyttäneiden vanhuuseläkettä saaneiden naisten keskimääräinen kokonaise-
läke (euroa/kuukaudessa) ikäryhmittäin 31.12.2019. Lähde Eläketurvakeskus

Leskeneläkkeen määrä lasketaan puolison eläkkeen perusteella ja siihen vaikuttaa pääsääntöisesti lesken oman eläkkeen tai laskennallisen työkyvyttömyyseläkkeen perusteella tehtävä vähentäminen. Vähentämisen seurauksena leskeneläkettä ei välttämättä jää lainkaan maksettavaksi. Vuonna 2019 miesten leskeneläkkeistä 36 prosenttia oli vähennyksen takia nolla euroa, kun naisilla vastaava osuus oli 6 prosenttia. Vuonna 2019 työeläkejärjestelmästä maksettu keskimääräinen leskeneläke ilman nollaan vähennettyjä eläkkeitä oli naisilla 660 euroa kuukaudessa ja miehillä 347 euroa kuukaudessa. Myös nollaan vähennetyt eläkkeet huomioonotettuna keskimääräinen leskeneläke oli naisilla 619 euroa kuukaudessa ja miehillä 220 euroa kuukaudessa.

Vuosittain alkavissa leskeneläkkeissä vähennettyjen eläkkeiden osuus on jatkuvasti kasvanut. Naisilla 1990-luvun alussa vähennys vaikutti noin 10 prosenttiin alkavista eläkkeistä, kun vuonna 2019 se vaikutti jo 58 prosenttiin (eläkettä vähennettiin ylipäätään tai vähennettiin nollaan). Naisten oma eläke on siis pienentänyt maksettavan leskeneläkkeen määrää koko ajan enemmän ja tällä tavoin arvioituna leskeneläkkeen merkitys naisille on vähentynyt. Vuonna 2019 alkaneiden, vähennettyjen leskeneläkkeiden (myös nollaan vähennetyt) vähennys oli keskimäärin 352 euroa (naisilla 341 ja miehillä 387 euroa).

Esityksessä ehdotettu leskeneläkkeen muuttaminen määräaikaiseksi koskisi vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneitä. Nämä ikäluokat jäävät leskeksi arvion mukaan keskimäärin alkaen 2050-

luvulta yli 70 vuoden iässä. Vuonna 2019 leskeksi jääneet naiset olivat keskimäärin 74,3-vuotiaita ja miehet 75,1-vuotiaita. Leskeksi jäämisen ikä on noussut jatkuvasti noin 0,3 vuotta vuodessa. Koska keskimääräisen odotettavissa olevan eliniän arvioidaan jatkavan kasvua tulevaisuudessa, leskeksi tullaan oletettavasti myös jatkossa yhä korkeammassa iässä.

Sukupuolten eläke-eron arvioidaan pienenevän tulevaisuudessa, mutta naisten eläkkeiden arvioidaan olevan edelleen euromääräisesti miesten eläkkeitä matalampia. Eläketurvakeskuksen ELSI-mikrosimulaatiomallin mukaan naisten mediaanieläkkeen (oma työeläke) suhde miesten mediaanieläkkeeseen on 75 vuoden iässä 1950-luvulla syntyneillä noin 80 prosenttia, 1960-luvulla syntyneillä 82 prosenttia, 1970-luvulla syntyneillä 83 prosenttia, 1980-luvulla syntyneillä 86 prosenttia ja 1990-luvulla syntyneillä 87 prosenttia. Eläke-eron pienentyessä ja toisaalta leskeneläkkeeseen oikeutettujen vähentyessä myös leskeneläkkeen yhteiskunnallinen vaikuttavuus eläke-eron tasajana vähenee.

Leskeneläke ei ole nykyisin tai tulevaisuudessakaan yhteiskunnallisesti tarkoituksenmukainen keino eläke-erojen tasoittamiseksi. Tämä johtuu siitä, että miesten ja naisten eläke-erojen taustalla olevat tekijät⁷ kohdistuvat pitkälti kaikkiin naisiin, eivätkä vain leskeneläkeoikeuden piirissä oleviin leskiin.

Esityksessä ehdotetun leskeneläkkeen määräaikaisuuden johdosta henkilön oman eläkkeen taso olisi jatkossa myös leskeneläkkeen piirissä olevilla aiempaa tärkeämpi. Uudistus seuraisi yhteiskunnassa jo näkyvää muutosta yhden elättäjän perhemallista kahden työssäkäyvän vanhemman ja yksilöllisen, omaan työhön perustuvan eläketurvan suuntaan. Muutokset tukisivat molempien puolisoitten yhtäläistä vastuuta omasta toimeentulostaan. Eri sukupuolten laaja työssäkäynti tukee myös muita yhteiskunnallisia tavoitteita.

Leskeneläkkeen määräaikaisuuden arvioidaan lyhentävän enemmän naisten kuin miesten leskeneläkkeitä, sillä naisten leskeneläkkeet jatkuvat keskimäärin pidempään kuin miesten leskeneläkkeet. Vuonna 2019 naisten kuolemaan päättäneiden leskeneläkkeiden kesto oli keskimäärin 18,8 vuotta, kun miehillä vastaava luku oli 10,5 vuotta. Vuonna 2015 alle 65-vuotiaana alkaneen leskeneläkkeen kesto on arvion mukaan 23,4 vuotta, naisilla 24,6 ja miehillä 19,7 vuotta.

Leskeneläkkeiden keskimääräisen keston arvioidaan lyhenevän tulevaisuudessa, vaikka muutoksia leskeneläkkeen keston ei tehtäisi. Väestöennusteen mukaan miesten eliniän odote saavuttaa naisten odotetta. Lisäksi yhä useampi elää vanhaksi, jolloin puolisoitten kuolemien välinen aika lyhenee keskimäärin. Siten leskeneläkkeen määräaikaisuuden voidaan arvioida lyhentävän leskeneläkkeitä suhteessa vähemmän niillä sukupolvilla, joihin se kohdistuu, kuin mikä vaikutus olisi tämän hetken tilastotietojen perusteella.

Esityksessä ehdotetun leskeneläkkeen ulottamisen yhteistaloudessa eläneisiin puolisoihin arvioidaan kohdistuvan enimmäkseen naisiin. Yhteistaloudessa eläneen puolison leskeneläke kohdistuisi leskille, joilla on alaikäisiä lapsia, eli arviolta pääosin alle 55-vuotiaille. Vuonna 2018 leskeksi jääneistä alle 55-vuotiaista leskeneläkkeensaajista 72 prosenttia oli naisia. Niistä leskistä, joille vähentämisen jälkeen jäi leskeneläkettä maksettavaksi, 76 prosenttia oli naisia. Siten voidaan arvioida myös enemmistön yhteistaloudessa eläneistä leskistä olevan naisia.

⁷ Kuivalainen, Susan; Järnefelt, Noora; Kuitto, Kati; Ritola, Suvi (2019) Naisten ja miesten eläke-erot: Katsaus tutkimukseen ja tilastoihin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:66. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161880>

Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskentamallissa on arvioitu leskeneläkkeeseen tulevan oikeus vuosittain alle 200 yhteistaloudessa eläneelle leskelle. Määrän arvioidaan pienenevän vuosittain ja olevan alle 150 henkilöä 2034 alkaen ja alle 100 henkilöä 2047 alkaen.

Lapseneläke

Esityksessä ehdotetut muutokset ja niiden vaikutukset⁸ lapseneläkkeisiin kohdistuvat tasaisesti eri sukupuolille. Myös ehdotuksen mukainen lapseneläkkeenä maksettava niin sanottu lisäosa, jota maksettaisiin silloin, kun ei ole leskeneläkkeeseen oikeutettua leskeä, kohdistuisi lasten osalta tasaisesti kummallekin sukupuolelle ja parantaisi koko perheen toimeentuloa. Miesten korkeamman kuolleisuuden seurauksena lisäosaa saavan lapsen huoltajissa olisi kuitenkin arviolta enemmän naisia, joiden toimeentuloon lapseneläkkeen lisäosa myös vaikuttaisi parantavasti.

4.2.3.4 Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään

Leskeneläke

Kaikista työ- tai kansaneläkejärjestelmästä leskeneläkettä vuoden 2018 lopussa saaneista noin 10 prosenttia (25 100 henkeä) oli alle 65-vuotiaita. Vuosittain alkavista työeläkejärjestelmän leskeneläkkeistä noin 17 prosenttia alkaa alle 65-vuotiaille (1 800 eläkettä vuonna 2019). Alle 55-vuotiailla, jotka vielä 10 vuoden määräaikaisen eläkkeen päättyessä olisivat alle 65-vuotiaita, työeläkejärjestelmän leskeneläkkeitä alkoi 686 kappaletta eli noin 5 prosenttia kaikista alkaneista leskeneläkkeistä. Kaikkia leskeneläkettä saavia tarkasteltaessa nämä leskeneläkkeet kohdistuvat siis pieneen joukkoon. Ehdotettu yhteistaloudessa eläneiden puolisoitten leskeneläkeoikeus koskisi kuitenkin pääosin alle 65-vuotiaita leskiä, koska eläkkeen yhtenä edellytyksenä on taloudessa asuva alle 18-vuotias lapsi.

Alle 65-vuotiailla leskeneläkkeen määrä on usein vähennetty lesken laskennallisen työkyvyttömyyseläkkeen perusteella. Niillä alle 65-vuotiailla leskillä, joiden alkueläke on päättynyt tai joilla ei ole alle 18-vuotiaita lapsia, vuonna 2019 alkanutta leskeneläkettä vähennettiin 79 prosentilla naisista ja 93 prosentilla miehistä.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia alle 65-vuotiaiden leskeneläkkeen edunsaajien työllisyyteen. Jatkossa leskeneläkkeen määräaikaisuudesta johtuen leskeneläkkeeseen muutoin liittyvä mahdollinen vähäinen vaikutus lesken työnteon kannustimiin lyhenisi ajallisesti. Yhteistaloudessa eläneen puolison saamalla leskeneläkkeellä voisi kuitenkin joissain tilanteissa olla pieniä vaikutuksia työnteon kannustimiin.

Työeläkelakien mukainen leskeneläke ei pienene lesken palkkatulojen kasvaessa, kun taas KEL:n mukaiseen lesken jatkoeläkkeen täydennysmäärään palkkatulot vaikuttavat. Toisaalta palkkatulojen lisääntyessä mahdolliset muut etuudet kuten asumistuki ja työmarkkinatuki pienenevät. Jos leski ei saa KEL:n mukaista leskeneläkettä tai saa vain alaikäisten lasten perusteella perusmäärää, lesken palkan lisäys ei vaikuta leskeneläkkeen bruttomäärään. Jos ei myöskään muita etuuksia oteta huomioon, verotus ja marginaalivero määräytyvät lesken osalta samalla tavoin kuin, jos henkilö saa sekä palkkaa että eläkettä.

⁸ Lähde: Muistio perhe-eläkeuudistuksen vaikutusarvioita, toim. Suvi Ritola 26.3.2020, Julkaisematon muistio, Eläketurvakeskus

Voimassa olevan lain mukaisten maksussa olevien leskeneläkkeiden vaikutusta lesken palkkatyön kannustimiin on tarkasteltu niin sanotun efektiivisen marginaaliveron avulla. Efektiivinen marginaalivero kuvaa sitä, kuinka paljon leskeneläkkeensaajan palkanlisäyksestä menee veroihin sekä leskeneläkkeen ja muiden etuuksien pienemiseen. Tällä tavoin tarkasteltuna työskentelyn vaikutus leskeneläkkeensaajan tuloihin olisi samanlainen kuin nykyään myös uudistuksen jälkeen. Tilanne kuitenkin muuttuisi määräaikaisen leskeneläkkeen päättyessä. Kun leskeneläkettä ei enää maksettaisi, lesken työskentelyn kannustavuus ja marginaalivero olisivat vastaavia kuin muilla työntekijöillä, joilla ei ole eläkettä maksussa.

Tulotasolla, jolla leski on oikeutettu KEL:n mukaiseen leskeneläkkeeseen, asumistukeen ja työmarkkinatukeen, palkkatulon efektiivinen marginaalivero on 60 ja 90 prosentin välillä, jopa 100 prosentissa asumistuen päättyessä.⁹ Korkeammalla tulotasolla ainoastaan verotus vaikuttaa ja marginaalivero on noin 30 ja 60 prosentin välillä. Ilman leskeneläkettä, mutta muuten vastaavassa tilanteessa efektiivinen marginaalivero on kuitenkin suurin piirtein samalla tasolla.

Alle 65-vuotiaista leskeneläkkeensaajista 1,0 prosenttia (262 henkilöä) sai pelkkää KEL:n mukaista leskeneläkettä vuoden 2018 lopussa. Sekä KEL:n että työeläkelakien mukaista leskeneläkettä sai 17,1 prosenttia (4 540 henkilöä) ja pelkkää työeläkelakien mukaista leskeneläkettä 81,9 prosenttia (21 719 henkilöä). Kelan lukumäärät sisältävät sekä vakiomääräisen alkueläkkeen että jatkoeläkkeen perusmäärän ja tulovähenteisen täydennysmäärän saajat.

Alle 65-vuotiaista leskistä suurimmalla osalla palkkatyön lisääminen ei vaikuttaisi leskeneläke-etuuksiin. Leskeneläkkeen saajan työn kannustavuuden kannalta leskeneläkkeen muutoksia vaikuttavampia olisivat mahdollisten muiden sosiaaliturvaetuuksien ja maksujen muutokset sekä verotus.

Lapseneläke

Ehdotettujen muutosten mukaan työeläkejärjestelmän lapseneläkettä maksettaisiin lapsen 20 vuoden iän täyttämiseen asti. Lapsi voisi myös saada lapseneläkkeen kuuluvan lesken laskennallisen eläkeosan. Maksussa oleva työeläkejärjestelmän lapseneläke oli vuonna 2018 keskimäärin 500 euroa kuukaudessa. Lapseneläkkeen päättymisiän nostamisella 18 ikävuodesta 20 ikävuoteen voisi olla lapseneläkettä saavan kohdalla pieni vaikutus työnteon kannustavuuteen eläkkeen maksun aikana. Vaikutus koko ikäryhmän työllisyyteen olisi kuitenkin hyvin pieni, kun otetaan huomioon lapseneläkkeen saajien määrä.

Lapseneläkkeen päättymisiän nostaminen voisi toisaalta muutoin parantaa huoltajansa menettäneen lapsen tilannetta, esimerkiksi mahdollisuuksia keskittyä opintoihin, ja siten parantaa lapsen myöhempiä työllistymismahdollisuuksia.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Sosiaali- ja terveysministeriön perhe-eläketurvan kehittämis- ja ajanmukaistamisvaihtoehtoja selvittänyt työryhmä luonnosteli raportissaan erilaisia vaihtoehtoja työeläkelakien perhe-eläkejärjestelmän kehittämiseksi. Raportissa esiteltiin jatkovalmistelun tueksi kolme erilaista mallia, joissa oli yhdistelty erilaisia kehittämisvaihtoehtoja.

⁹ Laskelma perustuu vuoden 2015 tietoihin.

Kaikissa malleissa pyrkimyksenä oli kohdentaa perhe-eläke-etuuksia nykyistä enemmän lapsille ja lapsiperheille. Keinoina työryhmä esitti lapseneläkkeen päättymisiän nostamista, leskeneläkkeen ulottamista avopuolisolle, jos perheessä on alaikäisiä lapsia ja leskeneläkeosuuden maksamista lapsille, jos leskeneläkkeeseen oikeutettua leskeä ei ole. Leskeneläkkeiden keskeisin tavoite tulevaisuudessa olisi, että leskeneläkkeellä helpotettaisiin sopeutumista edunjättäjän kuoleman johdosta muuttuneisiin olosuhteisiin. Määräaikaisen leskeneläkkeen yhteydessä työryhmä pohti vaihtoehtona vapaaehtoista yhteisannuiteettia, josta kertynyttä eläkeoikeutta voitaisiin jakaa puolison hyväksi. Eri mallivaihtoehdoilla pyrittiin myös perhe-eläkejärjestelmän yksinkertaistamiseen, esimerkiksi leskeneläkkeen vähentämissäännöstä luopumisella tai sen muuttamisella ja leskeneläkkeen ikärajoista luopumalla.

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Malli A

Työryhmän esittämässä mallissa A muutokset leskeneläkkeissä koskivat vain työikäisiä leskiä. Eläkeikäisenä leskeksi jääneille leskeneläkettä maksettaisiin kuten nykyisinkin, mutta työikäinen avioleski saisi määräaikaista leskeneläkettä joko kaksi tai kuusi vuotta. Eläkettä maksettaisiin kuitenkin vähintään siihen saakka, kunnes nuorin lapsista on 18 vuotta. Leskeneläkeoikeus ulotettaisiin myös työikäisille avoieskille, joille etuutta maksettaisiin siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 18 vuotta. Lapsettomalla avioleskellä olisi oikeus leskeneläkkeeseen, mikäli avioliitto on kestänyt vähintään viisi vuotta. Työryhmä ehdotti luopumista muista ikärajoista.

Mallissa A myös leskeneläkkeen vähentämiseen esitettiin muutoksia. Vaihtoehtoina esitettiin, että vähentämisestä luovuttaisiin kokonaan määräaikaisissa eläkkeissä tai että leskeneläkettä ei vähennetä kahden ensimmäisen vuoden aikana ja seuraavat neljä vuotta leskeneläkkeen vähentämisen perusteena on 1000 euroa. Lapseneläkkeen osalta työryhmä esitti lapseneläkkeen päättymisiän nostamista 21 vuoteen edellyttäen etuudensaajan opiskelua.

Malli A sisälsi sekä heikennyksiä että parannuksia leskeneläkkeisiin. Työikäisten leskeneläkeoikeuden muuttaminen määräaikaiseksi heikentäisi leskien asemaa huomattavasti, mutta määräaikaisen leskeneläkkeen tasoa parantaisi luopuminen leskeneläkkeen vähentämisestä. Lisäksi leskeneläkeoikeuteen liittyvistä ikärajoista luopuminen toisi leskeneläkeoikeuden piiriin uusia henkilöitä. Malli ei vaikuttaisi leskeneläkeoikeuteen siltä ajalta, kun lesken taloudessa asuu lapseneläkkeeseen oikeutettu alle 18-vuotias lapsi. Malli ei vaikuttaisi myöskään vanhuusiässä leskeksi jääneiden henkilöiden leskeneläkkeisiin, vaan leskeneläke myönnettäisiin toistaiseksi ja siihen tehtäisiin vähentäminen nykyiseen tapaan.

Malli A ei sisältäisi heikennyksiä lasten ja lapsiperheiden työeläke-etuuksiin, vaan lapseneläkkeen päättymisiän nosto ja avopuolisoiden leskeneläkeoikeus parantaisivat nuorten ja lapsiperheiden perhe-eläkkeitä. Lapseneläkkeen päättymisiän nosto 21 vuoteen parantaisi opiskelevien 18–20 vuotiaiden lasten työeläkkeitä ja yhdenmukaistaisi työeläkelakien ja KEL:n lapseneläkkeiden ikärajoja. Leskeneläkeoikeuden ulottaminen avoperheisiin tarkoittaisi, että avoperheillä olisi yhdenvertaisemmat toimeentuloedellytykset avioperheiden kanssa toisen huoltajan kuoltua.

Malli A kasvattaisi aluksi perhe-eläkemenoja ja työeläkemenoa, mutta pitemmän päälle vähentäisi niitä. Kahden vuoden määräajalla vaikutus on pitkällä aikavälillä vajaa 0,2 prosenttia suhteessa työtulosummaan ja kuuden vuoden määräajalla runsaat 0,1 prosenttia suhteessa työtulosummaan.

5.1.2 Malli B

Työryhmän esittämä malli B poikkesi edellä esitetystä siinä, että leskeneläke olisi määräaikainen myös vanhuuseläkeiässä leskeksi jääneille. Mallin B vaikutukset olisivat lapseneläkkeiden ja avoperheiden osalta samat kuin vaihtoehdossa A eli malli parantaisi nuorten ja lapsiperheiden eläkkeitä. Erona vaihtoehtoon A olisi se, että mallissa B leskeneläke olisi määräaikainen myös niillä leskillä, jotka ovat täyttäneet vanhuuseläkeiän edunjättäjän kuollessa. Leskeneläkkeen muuttaminen määräaikaiseksi kaikilla leskillä olisi merkittävä lyhennys leskeneläkkeen keston. Mallissa B heikennys koskisi myös suurempaa joukkoa kuin mallissa A, koska leskeksi jäädään yleensä vasta vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen. Esimerkiksi vuonna 2015 leskeksi jääneet miehet olivat keskimäärin 74,4-vuotiaita ja naiset 73,7-vuotiaita. Leskeksi jääneistä 79 % oli yli 65-vuotiaita.

Kuten mallissa A, leskeneläkkeiden vähentämisestä luopuminen parantaisi leskeneläkkeiden tasoa. Arviolta noin puolet leskeneläkkeistä voisi kasvaa vähentämisestä luopumisen seurauksena. Leskeneläkeoikeuteen liittyvistä ikärajoista luopuminen toisi leskeneläkeoikeuden piiriin uusia henkilöitä vastaavasti kuin mallissa A. Malli B olisi mallia A yksinkertaisempi, koska leskeneläke määräytyisi samoin riippumatta siitä jääkö edunsaaja leskeksi työikäisenä vai vanhuuseläkeiässä. Malli B vähentäisi perhe-eläkemenoa pitkällä aikavälillä valitusta määräajasta riippuen noin 0,9 prosenttiyksikköä (kahden vuoden määräaika) tai 0,3 prosenttiyksikköä (kuuden vuoden määräaika) työtulosummaan suhteutettuna.

Työryhmän mukaan malliin B voitaisiin yhdistää myös yhteisannuiteettimahdollisuus, jolla voidaan järjestää vapaaehtoisia, täydentävää leskeneläketurvaa kompensoimaan leskeneläkkeen määräaikaisuutta. Yhteisannuiteetilla tarkoitetaan sitä, että kun henkilö hakee vanhuuseläkettä, hänelle annetaan mahdollisuus valita, että osa vanhuuseläkkeestä muunnetaan leskeneläkeoikeudeksi. Yhteisannuiteettimuotoinen leskeneläkejärjestely olisi mahdollinen sekä avo- että aviopuolisolle. Yhteisannuiteetilla voitaisiin osittain kompensoida leskeneläkeoikeuden määräaikaisuudesta aiheutuvaa heikennystä. Yksilötasolla vaikutukset eläkkeen tasoon vaihtelisivat. Yhteisannuiteettiin kuulumisen lisäksi valinnanvapautta eläkkeiden suhteen, mutta se saataisi johtaa myös epätasa-arvoisiin asetelmiin. Yhteisannuiteetin ottaminen ei olisi välttämättä mahdollista sellaisille henkilöille, joille on karttunut vain vähän työeläkettä. Koska yhteisannuiteetti olisi uudenlainen järjestely työeläkejärjestelmässä, aiheutuisi siitä toimeenpanokustannuksia.

Malli B kahden vuoden määräajalla yhdistettynä yhteisannuiteettiin kasvattaisi perhe-eläkemenoa pitkällä aikavälillä noin 0,1 prosenttiyksikköä työtulosummasta peruslaskelmaan verrattuna. Koska yhteisannuiteettijärjestelyn takia vanhuuseläkemeno pienenesi, pienenesi työeläkemeno 0,4 prosenttiyksikköä peruslaskelmaan verrattuna. Malli B kuuden vuoden määräajalla yhdistettynä yhteisannuiteettiin kasvattaisi perhe-eläkemenoa pitkällä aikavälillä noin 0,6 prosenttiyksikköä ja koko työeläkemenoa noin 0,1 prosenttiyksikköä peruslaskelmaan verrattuna.

5.1.3 Malli C

Kolmantena vaihtoehtona perhe-eläkejärjestelmän uudistamiseksi työryhmä esitti mallia C, joka eroaa malleista A ja B siinä, ettei avoleskille tulisi oikeutta leskeneläkkeisiin. Toisin kuin muissa malleissa lesken osuus maksettaisiin lapsille, jos leskeneläkkeensaajaa ei ole. Muutos parantaisi lapseneläkkeitä esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsen vanhemmat ovat eronneet ja edunjättäjä ei ole mennyt uudelleen naimisiin. Muutos parantaisi lapseneläkkeitä nykyiseen verrattuna myös avoperheissä. Malliin B verrattuna eläke jakautuisi eri tavalla eri edunsaajien kes-

ken; mallissa B avopuolisolla olisi oikeus leskeneläkkeeseen, kun taas mallissa C leskeneläkkeen osuus avoperheissä maksettaisiin lapselle. Malli C on taloudellisilta vaikutuksiltaan hyvin lähellä mallia B ja sen kustannukset ovat hieman mallia B suuremmat.

Myös mallin C osalta työryhmä pohti mahdollista yhteisannuiteettia. Malli C kahden vuoden määräajalla yhdistettynä yhteisannuiteettiin kasvattaisi perhe-eläkemenoa pitkällä aikavälillä noin 0,1 prosenttiyksikköä työtulosummasta peruslaskelmaan verrattuna. Koska yhteisannuiteettijärjestelyn johdosta vanhuuseläkemeno pienenisi, pienenisi työeläkemeno 0,4 prosenttiyksikköä peruslaskelmaan verrattuna. Malli C kuuden vuoden määräajalla yhdistettynä yhteisannuiteettiin kasvattaisi perhe-eläkemenoa pitkällä aikavälillä noin 0,6 prosenttiyksikköä peruslaskelmaan verrattuna.

5.1.4 Kansaneläkelain mukaisen perhe-eläkkeen muuttamisen vaihtoehdot

Perhe-eläkeuudistuksen valmistelussa kartoitettiin eri vaihtoehtoja myös KEL:n mukaisten perhe-eläke-etuuksien muuttamiseksi.

Työeläkelakien mukainen perhe-eläke huomioidaan KEL:n mukaisessa perhe-eläkkeessä tulona. Työeläkelakien mukaisen leskeneläkkeen määräaikaistaminen vaikuttaa KEL:n mukaisen leskeneläkkeen jatkoeläkkeen täydennysmäärään siten, että mikäli työeläke lakkaa kymmenen vuoden määräajan jälkeen, KEL:n mukaisen leskeneläkkeen täydennysmäärän osuus kasvaisi ja lisäksi sellaiset henkilöt, jotka eivät aiemmin ole tulojensa puolesta olleet oikeutettuja täydennysmäärään, saisivat oikeuden siihen.

Leskeneläkkeen osalta yhtenä vaihtoehtona oli etuuden muuttaminen määräaikaiseksi työeläkelakeja vastaavalla tavalla. Toisena vaihtoehtona esillä oli malli, jossa KEL:n mukaisen leskeneläkkeen maksamista ei lakkautettaisi työeläkettä vastaavasti kymmenen vuoden jälkeen, vaan työeläkkeenä maksettava leskeneläke huomioitaisiin tulona KEL:n mukaisessa leskeneläkkeessä senkin jälkeen, kun työeläkkeen maksaminen on jo päättynyt. Kolmantena vaihtoehtona esitettiin mallia, jossa KEL:n mukaisen leskeneläkkeen täydennysmäärä säädettäisiin pieneneväksi kymmenen vuoden määräajan kuluttua niin, että täydennysmäärän täydelle määrälle säädettäisiin eri euromääräiset rajat ajalle ennen kymmenen vuoden määräajan päättymistä ja kymmenen vuoden täyttymisen jälkeiselle ajalle.

Lapseneläkkeen osalta valmistelussa pohdittiin yhtäältä KEL:n mukaisen lapseneläkkeen muuttamista työeläkelakeihin tehtävien muutosten mukaisesti sekä toisaalta etuuden jättämistä ennalleen.

5.1.5 Esityksessä ehdotettu malli

Leskeneläkkeen osalta yhtenä keskeisenä tavoitteena on, että jatkossa etuudella helpotettaisiin lesken ja lapsiperheen sopeutumista edunjättäjän kuoleman johdosta muuttuneisiin olosuhteisiin. Työeläkejärjestelmän leskeneläkkeen muuttaminen kestoltaan määräaikaiseksi on perusteltua, jotta tämä tavoite sopeutumisajan tuesta toteutuisi. Leskeneläkkeen muuttaminen määräaikaiseksi oli esillä myös kaikissa vaihtoehtoisissa malleissa. Vaihtoehdot erosivat toisistaan määräaikaisuuden keston ja kohdentumisen osalta.

Esityksen mukainen työeläkejärjestelmän leskeneläkkeen muuttaminen määräaikaiseksi koskisi leskiä, jotka ovat syntyneet vuonna 1975 tai sen jälkeen. Kymmenen vuoden määräaika on kuitenkin huomattavasti pidempi kuin selvityksessä esillä olleissa malleissa. Etuuden maksamisen pitkä kesto lieventäisi leskeneläkkeen määräaikaiseksi muuttamisesta edunsaajille aiheutuvia

vaikutuksia. Lisäksi pitkä määräaikaisuus olisi tarkoituksenmukaista huomioiden, että leskeneläkkeen vähentämiseen liittyviä säännöksiä ei uudistuksessa muuteta.

Leskeneläkeoikeuden ulottaminen avoliitosta leskeksi jääneisiin esitetään toteutettavaksi siten, että leskeneläkeoikeus edellyttää viiden vuoden yhteisasumisen lisäksi lesken ja edunjättäjän yhteistä lasta. Mallissa B esitetty vaihtoehto, että leskeneläkeoikeus koskisi nykyistä laajemmin myös lapsettomia leskiä, ei ole tarkoituksenmukainen ottaen huomioon uudistuksen tavoitteen kohdentaa etuuksia lapsiperheille ja toisaalta erityisesti työeläkejärjestelmän rahoituksellisen kestävyuden turvaaminen. Yhteistaloudessa eläneen lesken perhe-eläkkeen tavoitteena olisi lapsen elatuksen turvaaminen. Perhe-eläketurvan kannalta tilanteessa, jossa leski on alle 50-vuotias eikä hänellä ole lapsia, on yleensä oletettavaa, että leski kykenee hankkimaan oman toimeentulonsa ja hänellä on jäljellä vielä useita työvuosia. Yleensä perheen toimeentulon turvaamisen tarve on suurempi silloin, kun edunjättäjällä on kuollessaan ollut alaikäisiä lapsia. Perhe-eläkkeen saamisen edellytysten puuttuessa turvataan henkilön toimeentuloa muilla sosiaaliturvaetuksilla.

Perhe-eläkeuudistuksen tavoitteena on kohdentaa perhe-eläketurvaa aiempaa enemmän lapsille ja lapsiperheille. Esityksen mukainen työeläkejärjestelmän lapseneläkkeen päättymisiän nosto 20 vuoteen olisi keino tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Valittu 20 vuoden ikä on alempi kuin muissa malleissa, mutta oikeus lapseneläkkeeseen 18–20 vuotiaana ei edellyttäisi päätoimista opiskelua. Uudistuksen tavoitteen mukainen on myös ehdotus, jonka mukaan lesken laskennallinen osuus maksettaisiin lapsille, jos leskeneläkkeeseen oikeutettua leskeä ei ole.

Työeläkejärjestelmää koskevien muutosten yhteydessä KEL:n mukaista perhe-eläkettä esitetään uudistettavaksi KEL:n mukaisen leskeneläkkeen osalta vastaavasti kuin työeläkelakien mukaista leskeneläkettä. Jos KEL:n mukainen leskeneläke lakkaisi samalla tavoin kuin työeläkelakien mukainen leskeneläke, uudistuksella ei olisi kustannusvaikutuksia KEL:n mukaisen leskeneläkkeen täydennysmäärään.

KEL:n mukaiseen lapseneläkkeeseen ei esitetä tehtäväksi muutoksia. Uudistuksen tavoitteet huomioiden ei ole tarkoituksenmukaista heikentää KEL:n mukaisen perhe-eläkkeen lapseneläketurvaa alentamalla ikärajaa työeläkkeitä vastaavasti. Näin ollen jatkossakin alle 21-vuotiaalla päätoimisesti opiskelevalla lapsella olisi mahdollisuus saada KEL:n mukaista lapseneläkettä. Lesken laskennallisen osuuden maksaminen lapsille vain työeläkejärjestelmässä on puolestaan perusteltua ottaen huomioon työeläke- ja kansaneläkejärjestelmien perhe-eläkkeiden erot. Työeläkejärjestelmässä perhe-eläkkeet koostuvat edunjättäjän ansaitsemasta eläkkeestä, joten on tarkoituksenmukaista, että leskeneläkeosuus, joka lesken puuttuessa muuten jäisi maksamatta, jaetaan edunjättäjän lapsille. KEL:n mukaisen perhe-eläkkeen määrä ei perustu edunjättäjän ansaitsemaan työeläkkeeseen eikä edunjättäjän tulot tai omaisuus muutenkaan vaikuta Kelan maksamien perhe-eläkkeiden määriin. KEL:n mukaiset perhe-eläkkeet kustannetaan valtion varoista ja niitä maksetaan toimeentulon turvaamiseksi. Etuuksien määrät on säädetty laissa ja niitä määritettäessä on huomioitu henkilön tarvitsema perusturvan taso. Leskeneläkkeen automaattinen siirtäminen lapsille tarkoittaisi sitä, että lapset saisivat etuutta silloinkin, kun heidän toimeentulonsa ei sitä vaadi.

Lisäksi Kelan maksama leskeneläke koostuu vaikeasti siirrettävissä olevista osista. Alkueläkettä maksetaan puoli vuotta ja se on kiinteämääräinen. Alkueläkkeen jälkeen leskellä on mahdollisuus saada jatkoeläkettä, joka jakautuu kiinteämääräiseen perusmäärään (jota maksetaan vain, jos lesken taloudessa asuu alaikäisiä lapsia) sekä tulosidonnaiseen täydennysmäärään. Käytännössä lapsille voitaisiin siis siirtää ainoastaan kiinteämääräinen lesken alkueläke, mutta sitä maksetaan vain puoli vuotta, joten siirrosta ei koituisi lapsille kovinkaan paljon taloudellista hyötyä.

KEL:n mukaisessa perhe-eläkejärjestelmässä lapsen toimeentulo on tällä hetkellä turvattu niin, että lapsella on oikeus kahteen lapseneläkkeeseen eli niin sanottuun täysorvon eläkkeeseen, jos lapsen molemmat vanhemmat kuolevat tai jos lapsen äiti kuolee eikä lapsen isyyttä ole vahvistettu. Lapseneläke on mahdollista saada muun kuin oman vanhemman jälkeen, jos edunjättäjänä oli henkilö, jonka kanssa lapsi asui samassa taloudessa tämän kuollessa ja joka vastasi lapsen elatuksesta.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Tarkasteltaessa lakisääteistä perhe-eläketurvaa Keski- ja Pohjois-Euroopan maissa on havaittavissa, että perhe-eläkkeiden tarveharkintaisuus on lisääntynyt. Eläkeoikeudessa ja etuuden tasossa otetaan entistä enemmän huomioon tulot, työkyky ja perheolosuhteet. Varsinkin nuorilla ja lapsettomilla leskillä leskeneläke on usein määräaikainen. Avioliiton lisäksi myös avoliitto voi oikeuttaa leskeneläkkeeseen. Keski-Euroopan maissa on kuitenkin yleistä, että vain avioliitto tai rekisteröity parisuhde oikeuttaa leskeneläkkeeseen.

Ruotsi

Ruotsissa vanhassa perhe-eläkejärjestelmässä vuosina 1962–1990 sekä kansaneläkkeessä että työeläkkeessä vain naiset olivat oikeutettuja leskeneläkkeeseen. Muilta osin leskeneläkkeen ehdot erosivat järjestelmien välillä. Työeläkkeessä leskeneläkkeen saaminen edellytti aina avioliittoa, mutta kansaneläkkeen leskeneläke oli mahdollinen myös naimattomalle naiselle, jos hänellä ja edunjättäjällä oli yhteinen lapsi. Kansaneläkkeen leskeneläke lakkasi 65-vuotiaana tai toisen eläke-etuuden myöntämisen yhteydessä, kun taas työeläkkeen leskeneläke maksettiin lesken eliniän.

Ruotsissa toteutettiin perhe-eläkeuudistus vuonna 1990. Uudistuksessa leskeneläkeoikeus ulotettiin myös miehille ja leskeneläke muutettiin määräaikaiseksi. Kysymyksessä oli pääasiassa vuoden mittainen etuus, johon oli kuitenkin mahdollista saada pidennystä huollettavan lapsen perusteella. Määräaikaisuutta perusteltiin muun muassa sillä, että etuuden avulla leski kykenee sopeutumaan uuteen tilanteeseen, jonka jälkeen hänellä olisi mahdollisuus turvata jatkossa toimeentulonsa työskentelyn kautta. Uudistuksessa leskeneläkeoikeus yhtenäistettiin kansan- ja työeläkkeiden suhteen siten, että leskeneläke on molemmissa mahdollista myöntää avoliiton perusteella. Lisäksi kansan- ja työeläkkeen ikäraajat yhtenäistettiin siten, että leskeneläkkeet päättyvät viimeistään 65-vuotiaana ja lapseneläkkeet 18-vuotiaana tai 20-vuotiaana, mikäli etuudensaaja opiskelee. Leskeneläkkeen päättymistä viimeistään 65-vuotiaana perusteltiin sillä, että näiden henkilöiden toimeentulo tulisi lähtökohtaisesti olla turvattu vanhuuseläkkeiden kautta. Lapseneläkkeiden ikärajojen muuttamista perusteltiin tarpeella yhtenäistää ikärajoja muiden perhe-etuuksien kanssa.

Perhe-eläkeuudistukselle asetettiin pitkä siirtymäaika tarkoituksena turvata myös vanhempien sukupolvien toimeentulo. Uudistus tuli voimaan vuoden 1990 alusta, mutta leskeneläkkeen muutokset koskivat vain alle 45-vuotiaita naimattomia henkilöitä.

Norja

Norjassa lakisääteinen eläkejärjestelmä on osa kansanvakuutusjärjestelmää (Folketrygden), josta maksetaan sekä asumisperusteisia peruseläkkeitä että työntekoon perustuvia lisäeläkkeitä. Molempia eläkkeitä maksetaan vanhuuseläkkeinä, työkyvyttömyyseläkkeinä ja perhe-eläkkeinä. Perhe-eläkettä voidaan maksaa nais- ja miesleskelle, avopuolisolle, edunjättäjän lapselle, entiselle aviopuolisolle ja joissakin tapauksissa myös muulle lähiomaiselle. Rekisteröidyssä parisuhteessa elävät rinnastetaan aviopuolisoihin, joten heillä on oikeus eläkkeeseen samoin kuin

leskillä. Kansanvakuutuksen perhe-eläke muodostuu peruseläkkeestä ja mahdollisesta eläkeliistä sekä lisäeläkkeestä. Eläkkeet ovat tulo- ja tarveharkintaisia.

Tanska

Tanskassa lakisääteiseen eläketurvaan kuuluu asumisperusteinen kansaneläkejärjestelmä ja työmarkkinoiden lisäeläkejärjestelmä (ATP, Arbejdsmarkedets Tillægspension). Kansaneläkkeen merkitys on keskeinen kokonaiseläketurvassa ja sen taso on korkea. Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan vanhuuseläkkeitä ja työkyvyttömyyseläkkeitä. Varsinaisia perhe-eläkkeitä ei järjestelmästä myönnetä, mutta tietyin ehdoin voi saada leskeneläkettä kolmen kuukauden ajan.

Leskelle maksetaan edunjättäjälle myönnetty eläke kolmen kuukauden ajan puolison kuolemasta leskeneläkkeenä (efterlevelsespension), jos molemmat avio- tai avopuolisot ovat eläkkeensaajia. Niille, jotka eivät saa edellä mainittua leskeneläkettä, voidaan myöntää tuloharkintainen kertakorvaus (efterlevelseshjælp).

Saksa

Saksassa perhe-eläkkeet uudistettiin osana vuoden 2001 yleistä eläkeuudistusta. Uudistuksen pääasiallisena tarkoituksena oli järjestelmän modernisointi ja tarveharkintaisuuden kasvattaminen. Vanhassa perhe-eläkejärjestelmässä leskeneläke myönnettiin käytännössä toistaiseksi ja lesken omien tulojen vaikutus etuuden tasoon oli vähäinen. Uudistuksen myötä lähes kaikki tulolajit otetaan leskeneläkkeen määräytymisessä huomioon, joskin leskellä on tulolajista riippuva vapaa tulo, joka ei vähennä leskeneläkkeen määrää. Uudistuksessa leskeneläkeoikeutta rajoitettiin siten, että etuus myönnetään vain määräaikaisena, enintään kahden vuoden mittaisena pienenä leskeneläkkeenä, jos leski on alle 45-vuotias, lapseton tai työkykyinen. Muussa tapauksessa leskeneläke voidaan myöntää suurena leskeneläkkeenä ilman määräaikaa niin kauan, kuin suuren leskeneläkkeen edellytykset ovat voimassa. Suuren leskeneläkkeen tasoa leikattiin 60 prosentista 55 prosenttiin edunjättäjän vanhuuseläkkeestä. Tätä kuitenkin kompensoitiin uusien lapsikorotusten kautta siten, että jo kahden lapsen kasvattaneella leskellä eläketaso on korkeampi kuin vanhojen sääntöjen mukainen leskeneläke.

6 Lausuntopalaute

6.1 Yleistä

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausuntoja 17.9.2020 päivättyllä lausuntopyyntöillä luvussa 1 mainituilta tahoilta. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä, joka on tallennettu valtioneuvoston hanketietokantaan. Lausunnon antoivat Akava ry, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ry, Eläketurvakeskus, Eläkeliitto ry, Julkisen alan unioni JAU ry, Kela, KT Kuntatyönantajat ry, Lapsiasiavaltuutettu, Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela, Mannerheimin lastensuojeluliitto ry, Monimuotoiset perheet -verkosto, Oikeusministeriö, Omaishoitajaliitto ry, Suomen nuoret lesket ry, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry, Suomen Yrittäjät SY ry, STTK ry, Työeläkevakuuttajat TELA ry, Valtiovarainministeriö ja kaksi yksityishenkilöä.

Lausunnonantajista 14 eli Akava ry, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ry, Eläketurvakeskus, Julkisen alan unioni JAU ry, Kela, KT Kuntatyönantajat ry, Lapsiasiavaltuutettu, Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela, Oikeusministeriö, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry, Suomen Yrittäjät SY ry, STTK ry, Työeläkevakuuttajat TELA ry ja Valtiovarainministeriö totesi pitävänsä esitystä ja sen tavoitteita kannatettavina tai katsoi, että niihin ei ole huomautettavaa tai lausuttavaa. Osassa näistä lausunnoista esitettiin samalla joitain yksityiskohtia koskevia muutosehdotuksia. Loput lausunnonantajista esittivät osittain kriittisiä näkemyksiä esityksestä.

Viimeksi mainituissa lausunnoissa osaa ehdotetuista muutoksista kannatettiin ja toisia vastustettiin tai kritisoiitiin. Kannatusta saivat lasten ja avoliitosta leskeksi jäävien asemaa parantavat ehdotukset. Esitykseen sisältyvää ehdotusta leskeneläkkeiden keston rajaamisesta vastusti lausunnonantajista viisi.

Useissa lausunnoissa todettiin, että perhe-eläkejärjestelmää ja sen tavoitteita on perusteltua tarkastella uudelleen, ottaen huomioon ne muutokset, joita työelämässä, perheiden rakenteessa ja yhteiskunnassa on vuonna 1990 toteutetun perhe-eläkejärjestelmän uudistuksen jälkeen tapahtunut (mm. työurien ja sukupuolten välisten palkkaerojen muutokset, avoliittojen yleistyminen myös lapsiperheissä ja nuorten taloudellisen itsenäistymisen myöhentyminen).

Esityksen katsottiin parantavan lasten ja lapsiperheiden taloudellista turvaa perheenhuoltajan kuollessa. Voimavarojen kohdentamista lapsille ja lapsiperheille kannatettiin. Tätä eivät kyseenalaistaneet nekään lausunnonantajat, jotka samalla nostivat esiin myös jonkin muun ryhmän aseman. Lapsiasiavaltuutettu totesi ehdotetun sääntelyn turvaavan hyvin lapsen oikeutta riittävään elintasoon ja vahvistavan lasten yhdenvertaisuutta. Joissain lausunnoissa viitattiin myös erilaisten perheiden yhdenvertaisuuden paranemiseen.

Oikeusministeriö arvioi esitystä erityisesti perusoikeuksien näkökulmasta, katsoen, että ehdotettavalle sääntelylle on esitetty perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta lähtökohtaisesti hyväksyttävät syyt.

Useassa lausunnossa todettiin työeläkejärjestelmän rahoituksellisen kestävyuden vahvistamisen osaltaan puoltavan esitettyjä muutoksia. Tämä näkökohta oli eri tavoin esillä mm. valtiovarainministeriön, TELA ry:n, KT Kuntatyönantajat ry:n ja EK:n lausunnoissa. Valtiovarainministeriö arvioi leskeneläkkeen keston rajaamisen osalta esitetyn mallin alentavan työeläkemenoa vähitellen 2050-luvulta alkaen. Vuonna 2085 uudistus pienentäisi koko työeläkemenoa noin yhdellä prosentilla. Koko julkisen talouden kannalta vaikutus ei tosin olisi yhtä suuri, koska uudistuksen myötä Kelan hoitaman sosiaaliturvan kustannusten arvioidaan jonkin verran kasvavan. Valtiovarainministeriö katsoi, että uudistuksessa olisi voinut esitettyä rohkeamminkin tavoitella työeläkejärjestelmän kestävyuden parantamista, viitaten Eläketurvakeskuksen ennakoiimiin yksityisen sektorin työeläkemaksuun kohdistuviin merkittäviin korotuspaineisiin 2050-luvulla. Oikeusministeriö korosti toisaalta, että eläkejärjestelmään ehdotettuja muutoksia ei tule perustella pelkästään taloudellisilla syillä, vaan niiden hyväksyttävyyttä tulee arvioida myös perusoikeusnäkökulmasta, kuten esityksessä onkin tehty.

Eläkeliitto ry ja Omaishoitajaliitto ry totesivat lausunnoissaan perhe-eläkkeiden osuuden kaikista eläkemenoista olevan verraten vähäinen. Eläkeliitto ry huomautti, että sikäli kuin Kelan eläke-etuuksien menot kasvavat, maksuvastuuta siirtyy veronmaksajille.

6.2 Lausuntojen huomioiminen esityksessä

Esitysluonnosta täydennettiin lausunnoissa esitettyjen seikkojen johdosta muun muassa säädöskohtaisten perustelujen ja esityksen perustuslainmukaisuuden arvioinnin osalta.

Esitystä ja sen perusteita vastustettiin viidessä lausunnossa leskeneläkkeen keston rajaamisen osalta. Esitysluonnosta ei tältä osin jatkovalmistelussa muutettu, koska toistaiseksi maksettavalle leskeneläkkeelle ei enää vuosikymmenien kuluessa tapahtuneiden yhteiskunnallisten ja perheiden rakenteisiin liittyvien muutosten vuoksi ole tässä esityksessä kuvatulla tavalla riittäviä yhteiskunnallisia perusteita. Toisaalta leskeneläkkeen keston rajaamisesta syntyvien säästöjen johdosta turvaa voidaan kohdentaa uudelleen yhteistaloudessa eläneiden leskeneläkkeen ja

lapseneläkkeen parannuksiin. Ilman leskeneläkkeen keston rajaamista näitä järjestelmän kustannuksia lisääviä muutoksia ei olisi taloudellisista syistä mahdollista toteuttaa.

Omaishoitajaliitto ry esitti, että esitetyn leskeneläkkeen keston rajaamisen vaikutusta omaishoitajiin ja leskien köyhtymiseen tulisi vielä arvioida. Jatkovalmistelussa todettiin, että vain pieni osa omaishoitajista on leskeneläketurvan piirissä eikä leskeneläke siten ole kattava ja tarkoituksenmukainen keino tukea omaishoitajia.

Joissain lausunnoissa esityksen vaikutusarviointeja ehdotettiin laajennettavaksi. Tältä osin valmistelu katsottiin esitysluonnoksen osalta riittäväksi.

Oikeusministeriö katsoi lausunnossaan muutoksen osalta esitettyjen voimaantulosäännösten olevan linjassa perustuslakivaliokunnan eläke-etuuksia koskevan käytännön kanssa, ottaen huomioon, että muutokset eivät vaikuta jo nyt maksettaviin eläke-etuihin ja ne toteutetaan osin asteittain. Oikeusministeriö totesi myös, että ehdotuksen perusteita ja vaikutuksia selvitetään esityksessä yksityiskohtaisesti. Oikeusministeriöllä ei siten ollut huomautettavaa määräaikaaisuutta koskevasta sääntelystä kuin siltä osin, että määräajan rajaamista 10 vuoteen tulisi perustella tarkemmin myös säännöskohtaisissa perusteluissa. Lisäksi oikeusministeriö kiinnitti huomiota siihen, että avioliitossa olevien ja yhteistaloudessa olevien parien asemaan jää sääntelyssä edelleen eroja. Näiden hyväksyttävyyttä sääntelyn kokonaisuutta silmällä pitäen tulisi oikeusministeriön näkemyksen mukaan vielä arvioida ja perustella tarkemmin perustuslain 6 §:n ja 19 §:n kannalta. Tarkastelussa tulisi kiinnittää huomiota erityisesti yhteistaloudessa elävien lapsiperheiden asemaan verrattuna avioliitossa oleviin lapsiperheisiin. Esitysluonnosta täydennettiin oikeusministeriön lausunnossa mainittujen perustelujen osalta.

Muutamissa lausunnoissa katsottiin, että leskeneläkkeen keston rajausta koskevan muutosehdotuksen vaikutukset kohdistuvat eri ikäluokkiin eri tavoin. Valtiovarainministeriö katsoi esitetyn mallin kohtelevan melko epätasa-arvoisesti ennen vuotta 1975 syntyneitä verrattuna tätä myöhemmin syntyneisiin ja ehdotti, että tätä ratkaisua vielä pohdittaisiin. Valtiovarainministeriö piti siirtymäaikaa pitkänä ja katsoi myös, että sopeutumisvaiheen turvaksi vähintään 10 vuoden kesto on pitkä. Valtiovarainministeriö esitti selvitettäväksi, voitaisiinko leskeneläkkeen keston rajaaminen toteuttaa esimerkiksi vaiheittaisemmalla siirtymäjärjestelyllä, jotta ikäluokkien välinen raja muodostuisi vähemmän jyrkäksi. Esitysluonnosta täydennettiin siirtymäsääntelyn yhdenvertaisuutta koskevien perustelujen osalta. Siirtymäaikaa ja lesken sopeutumisvaiheen turvaksi säädettyä eläkeaikaa ei katsottu jatkovalmistelussa tarkoituksenmukaiseksi lyhentää. Siirtymäajan vaiheittaisuutta ei toisaalta katsottu jatkovalmistelussa mahdolliseksi lisätä, koska muu kuin pidempi siirtymäaika heikentäisi tosiasiallisesti vakuutettujen asemaa esitetystä mallista.

Monimuotoiset perheet-verkosto ja Suomen nuoret lesket ry esittivät lausunnoissaan, että leskeneläkeoikeuden tulisi koskea kaikkia leskiä riippumatta ikään tai lapsiin liittyvistä edellytyksistä, jotka ovat omiaan luomaan eriarvoisuutta. Laissa asetettujen rajausten vuoksi alle 50-vuotiailla lapsettomilla leskillä ei jatkossakaan olisi oikeutta leskeneläkkeeseen. Esitysluonnosta ei muutettu tältä osin jatkovalmistelussa, koska esitetty leskeneläkeoikeuden laajennus ei olisi tässä esityksessä kuvatulla tavalla uudistuksen tavoitteiden mukainen. Yleensä perheen toimeentulon turvaamisen tarve on suurempi silloin, kun edunjäntäjällä on kuollessaan ollut alaikäisiä lapsia.

Lapsiasiavaltuutettu ehdotti lausunnossaan pohdittavaksi jatkovalmistelussa, toteutuisiko yhdenvertaisuus vielä paremmin, jos työeläkejärjestelmän mukaista leskeneläkkeen maksamista jatkettaisiin siihen asti, kun nuorin lapsista täyttää 20 vuotta ainakin niissä tapauksissa, joissa nuori opiskelee täysipäiväisesti ja asuu lesken kanssa samassa taloudessa. Lapsiasiavaltuutettu

vertaa tätä tilanteeseen, jossa leskeä ei ole ja lapselle maksetaan lisäosana leskeneläkkeen laskennallista osaa 20 ikävuoteen asti. Mannerheimin lastensuojeluliitto ehdotti lisäksi, että lapseneläkkeen ikäraja nostettaisiin 21-vuoteen. Leskeneläkkeen tai työeläkejärjestelmän lapseneläkkeen keston pidentämistä lausunnossa esitetyllä tavalla ei jatkovalmistelussa pidetty tarkoituksenmukaisena. Päätoimisesti opiskeleva alle 21-vuotias lapsi saa Kelan lapseneläkkeen perusmäärää.

Eläketurvakeskus ja Kela kiinnittivät lausunnoissaan huomiota työntekijän eläkelain muuttamisesta annetun lain 55 §:n 1 momentin 2 kohdan ja sen perustelut. Molemmat lausunnonantajat katsoivat, että esitykseen sisältyvässä muodossaan kohdan perustelut asettavat sen sanamuotoa tiukemman edellytyksen leskeneläkeoikeuden täyttymiselle ja että yhteistaloudessa asumisen keston yhtäjaksoisuuteen liittyvän vaatimuksen tulisi ilmetä myös lainkohdan sanamuodosta. Toisaalta perusteluissa voitaisiin edelleen lieventää asetettua vaatimusta viiden vuoden yhtäjaksoisuudesta kuvaamalla lyhyehköjen ja tilapäisten erillään asumisjaksojen vaikutusta sen täyttymiseen. Esitystä ei tältä osin jatkovalmistelussa muutettu, koska ehdotetun lain sanamuodon ja perustelujen ei katsottu olevan esitetyllä tavalla ristiriitaisia.

Mannerheimin lastensuojeluliitto ehdotti lausunnossaan, että yhteistalouden kestolle asetettu ajallinen vaatimus poistettaisiin, koska edellytys vaikuttaa myös perheen lasten toimeentuloon. Lisäksi Mannerheimin lastensuojeluliitto kiinnitti huomiota siihen, että jatkovalmistelussa selvitettäisiin leskeneläkkeen lakkaamisen vaikutuksia tilanteessa, jossa alle 50-vuotias leski avioituu uudelleen. Esitysluonnosta ei jatkovalmistelussa näiltä osin muutettu, koska esityksessä ehdotettu lesken laskennallisen osuuden maksaminen lapseneläkkeenä turvaa kyseisissä tilanteissa lasten toimeentuloa.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Työntekijän eläkelaki

2 §. Keskeiset määritelmät. Pykälässä säädetään laissa käytettyjen käsitteiden määritelmistä. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 14 kohta, jonka mukaan TyEL:ssä leskellä tarkoitettaisiin sekä edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä että edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä. Määritelmä on tarpeen esityksessä ehdotetun lesken eläkeoikeuden laajennuksesta johtuvan eläkelainsäädännössä olevan lesken käsitteen muuttumisen vuoksi.

55 §. Lesken eläkeoikeus. Pykälässä säädetään lesken oikeudesta perhe-eläkkeeseen. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi muun muassa siten, että jatkossa myös yhteistaloudessa edunjättäjän kanssa asuneella henkilöllä olisi tietyin edellytyksin oikeus leskeneläkkeeseen.

Ehdotetun 1 momentin muutoksen lähtökohtana on avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetun lain (26/2011) 3 §:ssä säädetty avopuolison ja avioliiton määritelmä. Työeläkela-kien mukaan lesken perhe-eläkkeeseen oikeuttava yhteistaloustilanne olisi kuitenkin määritelty edellä mainitun lain avioliiton määritelmää jonkin verran suppeammaksi. Tätä voidaan pitää perusteltuna näiden lakien erilaisilla tarkoituksilla. Perhe-eläkkeellä pyritään turvaamaan perheen toimeentuloa perhehuoltajan kuoltua ja avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annettulla lailla puolestaan pyritään edistämään oikeudenmukaisen lopputuloksen toteutumista avioliiton päättyessä tehtävässä omaisuuden erottelussa. Avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annettulla lailla ei pyritä rinnastamaan avopuolisoita aviopuolisoihin eikä tähän pyritä myöskään ulottamalla perhe-eläkeoikeus tiettyihin yhteistaloustilanteisiin. Taustalla on se, että avioliiton oikeusvaikutusten soveltaminen parisuhteeseen perustuu osapuolten nimenomaisesti tahdonilmaisuihin, jolloin avopuolisot saattavat elää avioliitossa nimenomaan välttääkseen ne

oikeusvaikutukset, jotka avioliiton solmiminen tuo mukanaan. Toisaalta on huomattava, että myöskään avioliitto ei kaikissa tilanteissa tuo leskelle oikeutta perhe-eläkkeeseen.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan jaettavaksi kahdeksi kohdaksi, jolloin nykyinen 1 momentin säännös siirtyisi 1 momentin 1 kohdaksi ja yhteistalouteen perustuvasta oikeudesta leskeneläkkeeseen säädettäisiin 2 kohdassa. Uuden 2 kohdan mukaan edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa asuneella henkilöllä olisi oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin edunjättäjä on täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on yhteinen alle 18-vuotias lapsi edunjättäjän kanssa. Lisäksi edellytettäisiin, että yhteinen lapsi asui edunjättäjän ja lesken kanssa ja että edunjättäjä tai leski eivät ole avioliitossa muun kuin säännöksessä tarkoitetun yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa. Edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa eläneen lesken oikeus saada edunjättäjän jälkeen perhe-eläkettä ulottuisi siten vakiintuneisiin avioliittoihin, joissa molemmat puoliset huolehtivat lapsen eläuksesta ja huollosta, ja joissa lapsen toimeentulon turvaaminen on lapsen alaikäisyyden vuoksi edelleen tarpeen.

Yhteistaloudessa asumisen alkuun liittyvä ikäraja vastaisi voimassa olevan lain mukaista avio- puolisoita koskevaa 65 vuoden ikärajaa. Vastaavaa ikärajaa soveltamalla vältettäisiin tilanne, jossa 65 vuotta täyttäneen ei kannattaisi solmia avioliittoa, jotta puoliso mahdollisesti myöhemmin voisi olla oikeutettu leskeneläkkeeseen. Säännös ei toisaalta kannusta välttämään aviottomista yhteistaloudessa asuvan puolison kanssa myöskään myöhemmin, koska yhteistaloudessa asuneiden edunjättäjän ja lesken avioituminen keskenään ei lakkauttaisi puolison oikeutta leskeneläkkeeseen, jos 2 kohdan edellytykset muuten täyttyisivät.

Yhteistaloudella tarkoitettaisiin pääsääntöisesti sitä, että henkilöllä oli vakuutetun kanssa sama osoite väestötietojärjestelmässä vakuutetun kuollessa ja tästä taaksepäin laskettuna yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta. Viiden vuoden ajan olisi siten tullut täyttyä edunjättäjän kuollessa eli edunjättäjän ja lesken on tällöin tullut asua säännöksen tarkoittamassa yhteistaloudessa. Tätä aiemmin tapahtunut ja sittemmin katkennut yhteisasuminen ei täyttäisi sanottua edellytystä. Lyhyehkön ja tilapäisen erillään asumisen ei kuitenkaan katsottaisi katkaisevan yhtäjaksoisuutta. Yleensä tällöin myöskään väestötietojärjestelmän osoitetietoihin ei olisi tehty muutoksia. Lyhyehkönä ja tilapäisenä erillään asumisena voitaisiin pitää esimerkiksi muutaman kuukauden mittaista työkomennusta tai laitoshoidoa. Jos yhteistaloudessa asuneet avopuolisot ovat asuneet ulkomailla ainakin osan leskeneläkkeen saamisedellytyksenä olevasta vähintään viiden vuoden asumisajasta, tulisi eläkehakijan esittää eläkelaitokselle perhe-eläkkeen hakemisen yhteydessä riittävä selvitys ulkomailla tapahtuneesta yhteisasumisesta. Selvityksenä voisi olla esimerkiksi kyseisen maan toimivaltaisen viranomaisen todistus edunjättäjän ja lesken asumisesta.

Yhteistaloudessa asuneiden edunjättäjän ja lesken yhteisen lapsen tulisi olla puolisoitten biologinen tai adoptiolapsi. Voimassa olevan adoptioita koskevan lainsäädännön vuoksi kyseessä olisi useimmiten avopuolisoiden biologinen lapsi. Voimassa olevan pykälän 3 momenttia sovellettaisiin myös yhteistaloustilanteissa eli esimerkiksi jos yhteinen biologinen lapsi on adoptoitu toiseen perheeseen ennen edunjättäjän kuolemaa, tällaista lasta ei enää pidettäisi edunjättäjän ja lesken yhteisenä lapsena. Yhteisenä lapsena pidettäisiin edunjättäjän ja lesken biologista lasta, joka on syntynyt edunjättäjän kuoleman jälkeen. Määräväänä tekijänä olisi siten juridinen vanhemmuus. Voimassa oleva perheitä koskeva lainsäädäntö edellyttää avioliitossa käytännön toimenpiteitä juridisen vanhemmuuden voimaan saattamiseksi sekä biologisten lasten että adoptiolasten osalta. Pykälän 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa yhteisen lapsen osalta edellytettäisiin lisäksi, että lapsi on asunut edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa. Lapsen asumisen tilanteet kuitenkin voivat olla varsin erilaisia esimerkiksi lapsen opintojen vuoksi. Tämän vuoksi toimeenpanon sujuvoittamiseksi käytännössä tutkittaisiin vain se, että

lapsi on jossain vaiheessa perhe-eläkkeeseen oikeuttavan yhteistalouden kestäessä asunut edunjäntäjän ja lesken kanssa. Epäselvissä tilanteissa lapsen asumisen osalta olennaista olisi se, ovatko edunjäntäjä ja leski taloudellisesti huolehtineet yhteisestä lapsestaan. Asuminen ratkais-taisiin käytännössä väestötietojärjestelmään merkityn kotiosoitteen perusteella yhteistalouden, yhteistalouden keston ja yhteisen lapsen asumisen osalta. Niissä tilanteissa, joissa yhteistalou-dessa asuneiden edunjäntäjän ja lesken yhteinen lapsi on syntynyt elävänä, mutta mahdollisesti asunut esimerkiksi sairaalassa, katsottaisiin kuitenkin, että lapsi on säännöksessä tarkoitettulla tavalla asunut samassa taloudessa edunjäntäjän ja lesken kanssa. Myös edunjäntäjän kuoleman jälkeen syntyneen edunjäntäjän ja lesken biologisen lapsen katsottaisiin asuneen säännöksessä tarkoitettulla tavalla yhteistaloudessa.

Yhteistalouteen perustuva oikeus perhe-eläkkeeseen lakkaisi TyEL:n 60 §:ään ehdotetun muu-toksen mukaan, kun nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta. Yhteis-talouteen perustuva oikeus perhe-eläkkeeseen olisi siten kiinteässä yhteydessä edunjäntäjän ja lesken yhteisen lapsen huoltoon ja elatukseen. Säännöksen mukaan leskenä ei kuitenkaan yh-teistalouden perusteella voitaisi pitää sellaista henkilöä, joka on avioliitossa muun kuin edun-jäntäjän kanssa. Säännöksellä ei myöskään muutettaisi lapsen eläkeoikeuden edellytyksiä.

Ehdotettu uusi 2 kohdan säännös tarkoittaisi käytännössä sitä, että esimerkiksi kolme vuotta yhteistaloudessa asuneilla avopuolisoilla ei olisi toistensa jälkeen oikeutta leskeneläkkeeseen, vaikka muut edellytykset täytyisivät. Yhteistalouden vähimmäiskestoajalla vältetään muutok-sen vaikutusten ulottaminen sellaisiin lyhytkestoisiin avioliittoihin, joissa yhteistaloussuhde on vasta muotoutumassa. Yhteistalouden vähimmäiskestoajasta johtuen ehdotettu sääntely tulisi pääsääntöisesti sovellettavaksi yli 18-vuotiaisiin leskiin. Käytännössä myös avioliitto on vähäi-sin poikkeuksin mahdollinen vain 18 vuotta täyttäneille. Yhteistä lasta koskeva edellytys on yhteydessä siihen, että yhteistalouteen perustuvalla lesken perhe-eläkeoikeudella pyritään suo-jaamaan nimenomaan lapsen oikeutta elatukseen. Toisaalta yhteistä lasta koskeva edellytys liit-tyy siihen, että säännöksillä ei pyritä suojaamaan muita kuin parisuhteeseen perustuvia suhteita. Voimassa oleva perhesuhteita koskeva lainsäädäntö voi myös käytännössä vaikuttaa perhe-elä-kesääntösten soveltamiseen.

Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että leskellä voisi olla oikeus perhe-elä-keeseen myös myöhemmän avioliiton tai yhteistalouden perusteella sen jälkeen, kun aikaisem-man avioliiton tai yhteistalouden perusteella saatu oikeus on lakannut. Muutos liittyy ehdotuk-seen, jonka mukaan leskeneläkeoikeus säädettäisiin määräaikaiseksi eli leskeneläke ei pääsään-töisesti jatkuisi lesken kuolemaan saakka. Voimassa olevan pykälän 4 momentin säännöksen tarkoituksena on estää useamman kuin yhden leskeneläkkeen samanaikainen maksaminen, miltä osin tilanne säilyisi nykyisellään eli leski voisi olla kerrallaan oikeutettu yhteen lesken-eläkkeeseen riippumatta siitä perustuuko hänen oikeutensa TyEL:n 55 vai 57 §:ään. Momentti ilmaisee myös mahdollisten eri eläketapahtumien perusteella maksettavien leskeneläkkeiden etusijajärjestyksen eli aikaisempaan avioliittoon tai yhteistalouteen perustuva oikeus olisi aina ensisijainen riippumatta siitä, onko leski hakenut kyseistä eläkettä maksuun. Lisäksi momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta yhteistaloudesta, jolloin myöskään yhteistalouteen perustuva leskeneläke ei oikeuttaisi saamaan useampaa kuin yhtä leskeneläkettä samanaikaisesti.

56 §. Lapsen eläkeoikeus. Pykälässä säädetään lapsen oikeudesta perhe-eläkkeeseen. Pykälän 1 momentin johdantolauseetta ehdotetaan muutettavaksi siten, että lapsen eläkeoikeus jatkuisi voi-massa olevaa lakia kaksi vuotta pidempään eli lapseneläkkeeseen olisi jatkossa oikeus edunjät-täjän kuollessa alle 20-vuotiaalla lapsella. Pidempi maksuaika koskisi kaikkia lapseneläkkeitä eli sitä ei olisi sidottu muihin edellytyksiin esimerkiksi päätoimiseen opiskeluun kuten KEL:n mukaisessa lapseneläkkeessä. Pykälän 1 momentin 2 kohtaa ehdotetaan lisäksi täsmennettä-väksi siten, että lesken eläkeoikeuteen tehdyt muutokset eivät vaikuttaisi lapsen eläkeoikeuden

edellytyksiin. Jatkossakin lapseneläkkeen edunsaajina olisivat edunjättäjän biologiset lapset ja adoptiolapset sekä edunjättäjän kanssa avioliitossa olleen lesken lapset, jotka asuivat edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Työeläkejärjestelmän lapseneläkkeen taustalla on vanhempien elatusvastuu lapsistaan, joka perustuu lapsen elatuksesta annettuun lakiin (704/1975). Mainitun lain 3 §:n 1 momentissa säädetään, että lapsen oikeus saada elatusta vanhemmiltaan päättyy, kun hän täyttää 18 vuotta. Saman pykälän 2 momentissa säädetään, että vanhemmat vastaavat lapsen koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista myös sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt 18 vuotta, mikäli se harkitaan kohtuulliseksi. Tällöin otetaan erityisesti huomioon lapsen taipumukset, koulutuksen kesto aika, siitä aiheutuvien kustannusten määrä sekä lapsen mahdollisuudet koulutuksen päätyttyä itse vastata koulutuksesta aiheutuneista kustannuksista. Käytännössä on myös tavallista, että vanhemmat tukevat lastensa opintoja ja toimeentuloa 18 vuoden täyttämisen jälkeen.

Täysi-ikäisen lapsen elatusoikeuden ei ole aiemmin katsottu olevan riittävä peruste ulottaa työeläkejärjestelmän perhe-eläkettä täysi-ikäiseen lapseen. Perhehuoltajan kuoltua vastuu täysi-ikäisen lapsen elatuksesta ja toimeentulosta on siten työeläkejärjestelmän näkökulmasta jäänyt lapselle itselleen ja joissain tilanteissa valtiolle. Ehdotettu muutos lapsen eläkeoikeuden jatkamisesta kahdella vuodella vahvistaisi työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeen toimeentuloa turvaavaa tavoitetta lapsen osalta ja yhteyttä vanhempien elatusvelvollisuuteen.

Nykyisin eläkelaitokset maksavat lapseneläkkeen pääsääntöisesti lapsen vanhemmalle tai muulle huoltajalle tämän pankkitilille. Tämä johtuu siitä, että voimassa olevan lain mukaista lapseneläkettä saavat henkilöt ovat alle 18-vuotiaita ja siitä, että lapseneläkkeen tarkoituksena on korvata perheessä lapsen elinkustannuksia silloin, kun lapsen toinen huoltaja on kuollut. Jatkossa lapsen täytettyä 18 vuotta eläkelaitoksen tulisi jatkaa eläkkeen maksua täysi-ikäiselle itselleen. Käytännössä lapsen täyttäessä 18 vuotta ja tullessa täysi-ikäiseksi, eläkelaitos pääsääntöisesti lopettaisi lapseneläkkeen maksamisen vanhemmalle ja aloittaisi lapseneläkkeen maksamisen lapselle itselleen hänen omalle pankkitililleen. Käytännössä eläkelaitos ottaisi yhteyttä edunsaajana olevaan lapseen ennen kuin lapsi tulee täysi-ikäiseksi ja pyytäisi tarvittavia tietoja, kuten pankkitilitietoja, eläkkeen maksamista varten.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin lapseneläkkeeseen kuuluvasta laskennallisesta osuudesta lesken TyEL:n 85 §:n mukaan määräytyvään perhe-eläkeosuuteen. Momenttia sovellettaisiin, jos edunjättäjän jälkeen ei ole jäänyt perhe-eläkkeeseen oikeutettua leskeä, hän on kuollut tai solminut avioliiton ennen 50 vuoden täyttämistä, ennen kuin lesken oikeus perhe-eläkkeeseen on päättynyt eli käytännössä useimmiten ennen kuin lapsi on täyttänyt 20 vuotta. Jos lesken oikeus leskeneläkkeeseen on päättynyt nuorimman lapseneläkkeeseen oikeutetun lapsen täytettyä 18 vuotta tai lesken 10 vuoden leskeneläkeoikeuden päätyttyä, lapsi ei voisi saada laskennallista osuutta. Lapseneläkkeeseen luettavan niin sanotun lesken laskennallisen osuuden maksaminen jatkuisi yhtä kauan kuin lapsen oikeus lapseneläkkeeseen. Momentin soveltamisessa ei olisi merkitystä sillä, onko edunjättäjällä ollut muuta kuin TyEL:n mukaan perhe-eläkkeeseen oikeutettua leskeä. Lapsi voisi siten saada laskennallisen lesken osuuden esimerkiksi silloin, kun leski on kuollut tai hän ei täytä TyEL:n 55 tai 57 §:ssä säädettyjä edellytyksiä. Lapselle ei voitaisi maksaa lesken osuutta, jos elossa oleva leski olisi TyEL:n mukaan oikeutettu perhe-eläkkeeseen, mutta ei olisi hakenut eläkettä maksuun. Myös entisen puolison leskeneläke estäisi lesken laskennallisen osuuden maksamisen lapseneläkkeenä. Pykälän 2 momenttia sovellettaisiin myös 3 momentin mukaiseen osuuteen lapseneläkkeestä eli lesken laskennallinen osuus voisi kuulua lapseneläkkeeseen enintään kahden edunjättäjän jälkeen.

60 §. Perhe-eläkkeen lakkaaminen. Pykälässä säädetään perhe-eläkkeen lakkaamisesta. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi leskeneläkkeen määräaikaisuudesta. Muutoksella vahvistettaisiin leskeneläkkeen tavoitetta sopeuttaa lesken ja lapsiperheiden toimeentuloa puolison kuoleman aiheuttamaan taloudelliseen muutokseen. Leskeneläkkeen tavoitteena ei enää jatkossa olisi pysyvästi säilyttää totuttua toimeentuloa. Leskeneläke lakkaisi momentin uuden 1 kohdan pääsäännön mukaan sen kalenterikuukauden lopussa, jonka aikana eläketapahtumasta on kulunut kymmenen vuotta. Leskeneläke voisi 1 kohdan mukaan lakata tätä myöhemminkin, jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus lapseneläkkeeseen edunjättäjän jälkeen ja jos nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista lapsista olisi alle 18-vuotias. Tällöin leskeneläke lakkaisi sen kalenterikuukauden lopussa, jonka aikana nuorin lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi täyttää 18 vuotta. Ajankohta olisi käytännössä sama kuin se, josta lukien leskeneläke vähennetään TyEL:n 89 §:n 2 momentin mukaan.

Momentin 2 kohta koskisi TyEL:n 55 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja yhteistalouden perusteella perhe-eläkkeeseen oikeutettuja leskiä, joiden oikeus perhe-eläkkeeseen päättyisi aina sen kalenterikuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista edunjättäjän ja lesken yhteisistä lapsista täyttäisi 18 vuotta. Yhteistalouteen perustuva oikeus perhe-eläkkeeseen olisi siten yhteydessä edunjättäjän ja lesken yhteisen lapsen elatukseen. Koska sekä 1 että 2 kohtien mukainen lesken eläkeoikeus olisi yhteydessä lapsen elatukseen, leskeneläke lakkaisi lapsen 18 vuoden täyttämisen lisäksi myös silloin, jos lapsi annettaisiin adoptoitavaksi toiseen perheeseen tai jos lapsi kuolisi. Momentin uudeksi 3 kohdaksi siirrettäisiin voimassa olevan momentin sisältö, jonka mukaan leskeneläke lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Säännöksen sisältö säilyisi tältä osin ennallaan, mutta muiden muutosten vuoksi sen soveltaminen laajenisi siten, että jatkossa myös yhteistalouteen perustuva oikeus leskeneläkkeeseen lakkaisi edellä mainitun avioliiton solmimisen myötä.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lapseneläke lakkaisi voimassa olevaa lakia kaksi vuotta myöhemmin eli sen kuukauden lopussa, jonka aikana lapsi täyttää 20 vuotta. Muutos liittyy TyEL:n 56 §:n 1 momentin lapsen eläkeoikeuteen ehdotettuun muutokseen, jonka mukaan lapseneläkkeen päättymisikää nostettaisiin kahdella vuodella. Säännös koskisi lapseneläkettä, joka ehdotettujen muutosten johdosta käsitteellisesti sisältäisi TyEL:n 56 §:n 1 momentin mukaisen lapseneläkkeen ja TyEL:n 56 §:ään ehdotetun uuden 3 momentin mukaisen lapseneläkkeenä maksettavan lesken laskennallisen perhe-eläkeosuuden.

61 §. Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi. Pykälässä säädetään perhe-eläkkeen myöntämisestä määräajaksi edunjättäjän todennäköisen kuoleman perusteella. Pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi, koska jatkossa kaikki perhe-eläkkeet olisivat määräaikaisia. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi edunjättäjän kuolinpäivän arvioinnin ja kuolemasta esitetävän selvityksen sekä perhe-eläkkeen alkamisen ja jatkumisen osalta.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi, koska voimassa oleva säännöksestä johtuu yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka nykyisessä muodossaan jäävät säännöksen perusteella osin epäselväksi. Ehdotetut muutokset toteuttaisivat nykyistä paremmin perustuslain 80 §:n 1 momentin vaatimuksen siitä, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Näin ollen pykälää ehdotetaan täsmennettäväksi nykyistä soveltamiskäytäntöä vastaavasti.

Voimassa olevan lain 61 §:n 1 momentin yksityiskohtaisten perustelujen (HE 45/2005 vp) mukaan perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi, vaikka edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, jos edunjättäjän kuolema olisi todennäköistä hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn takia. Myöntäessään eläkkeen tämän pykälän perusteella eläkelaitos arvioi edunjättäjän kuolinhetken. Tätä arvioitua kuolinhetkeä noudatetaan perustelujen

mukaan lakia sovellettaessa, vaikka tuomioistuin vahvistaisi edunjättäjän kuolinhetkeksi muun myöhemmän päivän. Eläkelaitoksen oikeudesta arvioida kuolinpäivä ei kuitenkaan säädetä laissa.

Kuolleeksi julistamisesta annetun lain (127/2005) mukaan edunjättäjän voi julistaa kuolleeksi joko tuomioistuin tai Digi- ja väestötietovirasto. Tuomioistuin voi julistaa henkilön kuolleeksi odotusajan jälkeen tai ilman odotusaikaa, jos henkilö on kadotessaan ollut välittömässä hengenvaarassa, eikä ole syytä olettaa hänen pelastuneen. Odotusaika voi olla yksi tai viisi vuotta. Odotusaika on yksi vuosi, jos kadonnut henkilö on kadotessaan ollut olosuhteissa, joihin liittyy hengenvaara, tai jos katoamiseen liittyvät olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen muutoin on erittäin todennäköistä, että hän on kuollut. Muissa tapauksissa odotusaika on viisi vuotta. Odotusaika lasketaan siitä, kun kadonnut henkilö on tietävästi viimeksi ollut elossa. Eläkelaitoksella ei ole oikeutta hakea eläkkeensaajan kuolleeksi julistamista. Tähän ei myöskään ehdoteta muutosta.

Perhe-eläkkeen tavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää, että eläkelaitoksella on oikeus arvioida kuolinpäivä, joka käytännössä voi erota tuomioistuimen määräämästä kuolinpäivästä jopa viidellä vuodella. Tämä johtuu siitä, että edunsaajat voisivat muutoin joutua tulemaan toimeen ilman perhe-eläkettä jopa viisi vuotta odottaessaan kuolleeksi julistamista. Lisäksi osa edunsaajista voisi jäädä kokonaan ilman eläkettä, jos oikeus perhe-eläkkeeseen on ehtinyt päättyä. Esimerkiksi lapsi on voinut täyttää lapseneläkkeen päättymisiään odotusajan kuluessa. Lisäksi jopa viiden vuoden odotusajan noudattaminen voisi johtaa perhe-eläkkeen määrän olennaiseen pienenemiseen, jos edunjättäjä ei ole ollut kadotessaan eläkkeellä. Näissä tilanteissa perhe-eläkkeen perusteeksi lasketaan eläke, jota edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeutettavassa määrin työkyvyttömäksi kuolinpäivänään. Tällöin tulevan ajan eläkkeen määrä määräytyy työntekijän viimeisen viiden kalenterivuoden ansioiden perusteella eli tulevan ajan eläkkeen määrä voisi olla nolla 5 vuoden kadoksissa olon jälkeen. Edellä mainituista syistä laissa ehdotetaan säädettäväksi eläkelaitoksen oikeudesta arvioida kuolinpäivä.

Eläketurvakeskuksen eläkelaitoksille antamien voimassa olevaa lakia koskevien soveltamisohjeiden mukaan poliisille tehtyä katoamisilmoitusta tai muuta vastaavaa selvitystä on yleensä pidetty riittävänä selvityksenä eläkkeen myöntämiselle. Käytännössä eläkelaitoksella ei siis ole jäänyt harkinnanvaraa eläkkeen myöntämiseksi, jos mainittu selvitys on olemassa. Tämä ei kuitenkaan ilmene säännöksestä, jonka mukaan perhe-eläke voidaan myöntää. Säännöstä ehdotetaankin muutettavaksi niin, että eläkelaitoksen mahdollisuus harkita eläkkeen myöntämistä poistetaan ja laissa säädetään nykyistä soveltamiskäytäntöä vastaavasti, minkälaista selvitystä pidetään riittävänä osoituksena edunjättäjän kuolemasta säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa.

Voimassa olevasta laista ei käy ilmi, mistä alkaen perhe-eläke pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa myönnetään. Eläketurvakeskuksen eläkelaitoksille antamien voimassa olevaa lakia koskevien soveltamisohjeiden mukaan määräaikainen perhe-eläke myönnetään edunjättäjän katoamista tai onnettomuuteen joutumista seuraavan kuukauden alusta. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi soveltamisohjetta vastaavasti.

Voimassa olevasta laista ei myöskään käy ilmi, kuinka pitkään määräaikaista perhe-eläkettä maksetaan. Eläketurvakeskuksen voimassa olevien soveltamisohjeiden mukaan määräaikaista perhe-eläkettä maksetaan siihen saakka, kunnes tuomioistuin on julistanut edunjättäjän kuolleeksi. Tämän jälkeen perhe-eläke muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi. Eläkelaitos harkitsee tapauskohtaisesti, kuinka pitkäksi ajaksi määräaikainen perhe-eläke voidaan kussakin tilanteessa myöntää. Koska ehdotettujen muutosten johdosta perhe-eläkkeestä tulisi määräaikainen

muutoinkin, ei ole tarkoituksenmukaista todennäköisen kuoleman tilanteissa säätää enää erillisestä määräajan kestävästä perhe-eläkkeestä. Väliaikainen perhe-eläkepäätös ei myöskään edunsaajien kannalta ole perusteltu. Tästä johtuen ehdotetaan, että perhe-eläke myönnettäisiin näissä tilanteissa lopullisella päätöksellä. Tilanteen niin vaatiessa perhe-eläke voitaisiin myöhemmin lakkauttaa 113 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska edunjättäjän eläkkeen lakkauttamisesta 61 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa säädettäisiin 113 §:ssä.

62 §. Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena. Pykälässä säädetään leskeneläkkeen maksamisesta kertasuorituksena silloin, kun leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kertasuorituksena maksettava määrä ei voisi ylittää lesken eläkeoikeuden keston mukaan laskettua määrää eli jos leskeneläke olisi jatkunut kolmea vuotta lyhyemmän ajan kymmenen vuoden määräajan päättymisen tai nuorimman lapsen 18 vuoden täyttämisen vuoksi kertasuorituksena maksettaisiin määrä, joka on yhtä suuri kuin kertasuoritukseen oikeutetun leskeneläke olisi ollut tältä kolmea vuotta lyhyemmältä ajalta. Kertasuoritusta ei maksettaisi, jos saman edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeeseen oikeutettu lapsi tulisi lesken avioliiton solmimisen jälkeen oikeutetuksi lapseneläkkeeseen kuuluvaan niin sanottuun lapsen lisäosaan eli 56 §:n 3 momentin mukaiseen laskennalliseen osuuteen lesken perhe-eläkkeestä. Lisäksi 1 momentin viittausta ehdotetaan tarkennettavaksi, jolloin säännös koskisi edelleen voimassa olevassa laissa tarkoitettua tilannetta. Muutos liittyy TyEL:n 60 §:n ehdotettuun muutokseen, jolla leskeneläke säädettäisiin määräaikaiseksi.

85 §. Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä. Pykälässä säädetään lesken ja entisen puolison eläkkeen määrästä. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi nykytilaa vastaavasti. Jatkossakin tarkoituksena on, että kaikissa erilaisissa perhetilanteissa perhe-eläkkeiden yhteismäärä eli lesken ja entisten puolisojen sekä lasten eläkkeiden enimmäismäärä voisi olla enintään perhe-eläkkeen perusteen suuruinen. Voimassa olevan momentin viittaus 2 momenttiin ja 88—93 §:iin ehdotetaan poistettavaksi säännöksen selkeyden parantamiseksi. Viittaus on tarkoitukseltaan informatiivinen, joten sen poistaminen momentista ei muuta säännösten sisältöä tai keskinäistä suhdetta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa täsmennettäisiin leskeneläkkeen määrän laskentaa tilanteessa, jossa leskeneläkkeen edunsaajina olisi poikkeuksellisesti useampi kuin yksi leski. Leskeneläkkeiden enimmäismäärä olisi myös tällöin enintään 1 momentissa säädetyn suuruinen. Tarkoituksena on, että kaikissa erilaisissa perhetilanteissa perhe-eläkkeiden enimmäismäärä eli lesken ja entisten puolisojen sekä lasten eläkkeiden yhteen laskettu määrä voisi jatkossakin olla enintään perhe-eläkkeen perusteen suuruinen.

Uudessa 3 momentissa säädettäisiin leskeneläkkeen määrän jakaantumisesta mahdollisten useampien leskeneläkkeen edunsaajina olevien leskien kesken. Sääntely on tarpeen, koska esityksessä ehdotetut muutokset leskeneläkeoikeuden laajentamisesta eräisiin yhteistaloudessa edunjättäjän kanssa asuneisiin leskiin voivat joissain tilanteissa johtaa siihen, että useammalla kuin yhdellä leskellä olisi saman edunjättäjän jälkeen oikeus leskeneläkkeeseen. Lähtökohtaisesti leskeneläke jakaantuisi leskille tasan eli samalla tavoin kuin lapseneläkkeeseen oikeutetuilla lapsilla voimassa olevan 86 §:n mukaan. Määräytyminen olisi hieman erilainen, jos leskellä olisi yksi tai useampi 57 §:n mukainen leskeneläkkeeseen oikeutettu entinen aviopuoliso. Tällöin 2 momentin mukainen entisen aviopuolison osuus vähennettäisiin 1 momentin mukaisesta leskeneläkkeen määrästä ja jäljelle jäävä osuus jaettaisiin tasan leskien kesken. Jos entisen aviopuolison osuus olisi laskennallisesti suurempi kuin edunsaajina olevien leskien ja entisten aviopuolisojen lukumäärällä jaettu leskeneläkkeen 1 momentin 1—4 kohdan mukainen määrä, en-

tisen aviopuolison osuus olisi kuitenkin enintään yhden lesken osuuden suuruinen. Tarkoituksena olisi, että entisen aviopuolison osuus perhe-eläkkeestä ei voisi olla suurempi kuin edunjättäjän lesken osuus. Muutoin entisten aviopuolisoiden leskeneläkkeiden määrä laskettaisiin edelleenkin voimassa olevan 2 momentin mukaan.

86 §. Lapseneläkkeen määrä. Pykälässä säädetään lapseneläkkeen määrästä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin TyEL:n 56 §:n uudessa 3 momentissa tarkoitettuna lapseneläkkeenä maksettavan lesken laskennallisen perhe-eläkeosuuden jakamisesta edunsaajina oleville lapsille. Jako tehtäisiin tasan kaikkien edunjättäjän jälkeen myönnettävän perhe-eläkkeen edunsaajina olevien lasten kesken, jolloin lesken ja lapsen väliselle sukulaisuussuhteelle ei annettaisi merkitystä. Perhe-eläke on edunjättäjälle karttunutta eläkettä, jolloin hänen edunsaajinaan olevilla lapsilla olisi yhtäläinen oikeus kaikkiin perhe-eläkkeen osiin. Lesken laskennallista osuutta voisi siten saada myös lapsi, joka on esimerkiksi syntynyt edunjättäjän aikaisemmassa avioliitossa.

113 §. Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen. Pykälän 3 momentissa säädetään eläkkeen lakkauttamisesta eläkkeensaajan todennäköisen kuoleman vuoksi. Momenttia ehdotetaan osin täsmennettäväksi sekä täydennettäväksi voimassa olevan lain 61 §:n 2 momentin säännöksellä, joka koskee edunjättäjän työeläkkeen lakkauttamista. Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti.

Voimassa olevan lain 61 §:n 2 momentin mukaan, kun perhe-eläke myönnetään määräajaksi 61 §:n 1 momentin mukaisesti, edunjättäjän työeläke lakkautetaan perhe-eläkkeen alkamispäivästä. Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (HE 45/2005 vp) eläkelaitos lakkauttaa työeläkkeen eläkkeensaajan katoamispäivään. Säännöksellä vältetään siis tilanteista, joissa eläkelaitoksen tulisi maksaa jo keskeytettyä eläkettä kadonneelle eläkkeensaajalle sen vuoksi, että kuolleeksi julistamisen yhteydessä kuolinpäiväksi katsotaan päivä, jona on kulunut viisi vuotta siitä, kun eläkkeensaaja tiettävästi oli elossa.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi siltä osin, että eläke lakkautetaan sen kuukauden loppuun, minkä aikana eläkkeensaaja on eläkelaitoksen tekemän arvion mukaan kuollut. Lähes kaikki eläkkeet ja niihin rinnastettavat etuudet, lukuunottamatta kuntoutusrahaa, lakkautetaan aina kuukauden viimeiseen päivään. Lisäksi eläkelaitoksen oikeus lakkauttaa maksussa oleva eläke muutettaisiin sanamuodoltaan eläkelaitosta velvoittavaksi eli eläkkeen lakkauttaminen ei olisi enää jatkossa eläkelaitoksen harkinnassa. Tähän liittyen 61 §:n 2 momentti kumotaisiin.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin myönnetyn perhe-eläkkeen lakkauttamisesta tilanteessa, jossa myöhemmin käy ilmi, että edunjättäjä ei olekaan kuollut ja siten perhe-eläkkeen saamisen edellytykset eivät täyty. Ehdotetun säännöksen mukaan perhe-eläke lakkautettaisiin selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta lukien. Eli sen jälkeen, kun on tullut tieto edunjättäjän elossa olosta.

Säännöksen täsmäntäminen on tarpeen, koska voimassa olevassa laissa ei ole säännöstä, jonka mukaan myönnetty perhe-eläkeoikeus voitaisiin lakkauttaa, jos myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä onkin elossa. Voimassa olevan lain 140 §:ssä säädetty lainvoimaisen päätöksen poistaminen ei kaikissa katoamistilanteissa tai muissa vastaavissa tilanteissa sovellu päätöksen myöhempään muuttamiseen, koska säännös edellyttää, että päätös on perustunut virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai on ilmeisen lain vastainen. Voimassa olevan lain 61 §:n nojalla tehty perhe-eläkkeen myöntöpäätös perustuu kuitenkin lain mukaan eläkelaitoksen tekemään arvioon edunjättäjän todennäköisestä kuolemasta eli useimmiten asiassa ei eläkettä myönnettä-

essä ole voinut olla lain edellyttämää virhettä tai puutteellisuutta. Mahdollisessa vilppitapauksessa eläkeasiaa käsiteltäessä voitaisiin kuitenkin soveltaa 189 §:n säännöstä eläketurvan väärinkäytöstä.

7.2 Yrittäjän eläkelaki

2 §. *Keskeiset määritelmät.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 kohta vastavasti kuin TyEL 2 §:än 1 momenttiin ehdotetaan uutta 14 kohtaa.

52 §. *Lesken eläkeoikeus.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 55 §:ään.

53 §. *Lapsen eläkeoikeus.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 56 §:ään.

57 §. *Perhe-eläkkeen lakkaaminen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 60 §:ään.

58 §. *Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi.* Pykälään ja sen otsikkoon ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 61 §:ään.

59 §. *Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 62 §:ään.

78 §. *Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 85 §:ään.

79 §. *Lapseneläkkeen määrä.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 86 §:ään.

98 §. *Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 113 §:ään.

7.3 Maatalousyrittäjän eläkelaki

2 §. *Keskeiset määritelmät.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 16 kohta vastavasti kuin TyEL 2 §:än 1 momenttiin ehdotetaan uutta 14 kohtaa.

61 §. *Lesken eläkeoikeus.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 55 §:ään.

62 §. *Lapsen eläkeoikeus.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 56 §:ään.

64 §. *Perhe-eläkkeen alkaminen, maksaminen ja lakkaaminen.* Pykälän 1 momentin 3 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi TyEL 61 §:n otsikon muutoksesta johtuva sanamuodon muutos.

93 §. *Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 113 §:ään.

7.4 Merimieseläkelaki

2 §. *Keskeiset määritelmät.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 15 kohta vastavasti kuin TyEL 2 §:än 1 momenttiin ehdotetaan uutta 14 kohtaa.

55 §. *Lesken eläkeoikeus.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 55 §:ään.

56 §. *Lapsen eläkeoikeus.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 56 §:ään.

60 §. *Perhe-eläkkeen lakkaaminen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 60 §:ään.

61 §. *Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi.* Pykälään ja sen otsikkoon ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 61 §:ään.

62 §. *Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 62 §:ään.

90 §. *Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 85 §:ään.

91 §. *Lapseneläkkeen määrä.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 86 §:ään.

110 §. *Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 113 §:ään.

7.5 Julkisten alojen eläkelaki

3 §. *Keskeiset määritelmät.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 21 kohta vastavasti kuin TyEL 2 §:än 1 momenttiin ehdotetaan uutta 14 kohtaa.

65 §. *Lesken eläkeoikeus.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 55 §:ään.

67 §. *Lapsen eläkeoikeus.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 56 §:ään.

69 §. *Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 85 §:ään.

70 §. *Lapseneläkkeen määrä.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 86 §:ään.

77 §. *Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi.* Pykälään ja sen otsikkoon ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 61 §:ään.

78 §. *Perhe-eläkkeen lakkaaminen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 60 §:ään.

80 §. *Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 62 §:ään.

124 §. *Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 113 §:ään.

7.6 Kansaneläkelaki

5 a §. *Leski.* Pykälä on uusi. Laissa käytettyjen käsitteiden määritelmiin ehdotetaan lisättäväksi lesken määritelmä vastaavasti kuin TyEL 2 §:än 1 momentin 14 kohdassa.

26 §. *Oikeus leskeneläkkeeseen.* Pykälässä säädetään leskeneläkeoikeuden edellytyksistä. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 55 §:ään. Pykälän 2 kohdassa säädetään avolesken oikeudesta leskeneläkkeeseen, jonka perusteena oleva yhteistalous on määriteltävä kansaneläkelain 5 §:stä poikkeavasti. Pykälän 4 momentin sanamuotoa ei ehdoteta muutettavaksi eli oikeus KEL:n mukaiseen leskeneläkkeeseen päättyisi jatkossakin viimeistään lesken täyttäessä 65 vuotta.

28 §. *Alkueläke.* Pykälässä säädetään lesken alkueläkkeen määräytymisestä ja lakkaamisesta. Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi leskeneläkeoikeuden rajaamisen ja yhteistaloudessa asuneen lesken eläkeoikeuden muutoksista johtuvat muutokset. Momentissa säädettäisiin alkueläkkeen lakkaamisesta tilanteessa, jossa lesken oikeus leskeneläkkeeseen perustuu 26 §:n 1 momentin 2 kohtaan. Lesken alkueläke lakkaisi sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin kyseisen edunjättäjän jälkeen lapseneläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta. Alkueläke lakkaisi kuitenkin aina viimeistään sitä seuraavan kuukauden alusta, jona leski täyttää 65 vuotta. Säännös olisi sitä koskevin osin työeläkejärjestelmän leskeneläkkeen lakkaamista koskevaa TyEL 60 §:ää vastaava.

37 §. *Jatkoeläkkeen lakkaaminen.* Pykälässä säädetään lesken jatkoeläkkeen lakkaamisesta. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi leskeneläkeoikeuden rajaamisen ja yhteistaloudessa asuneen lesken eläkeoikeuden muutoksista johtuvat muutokset. Pykälän 1 momentti jaettaisiin 1–4 kohtiin, joista 3 ja 4 kohdat sisältäisivät voimassa olevan 37 §:n 2 ja 3 momentin mukaiset säännökset jatkoeläkkeen lakkaamisesta. Lisäksi 1 ja 2 kohdissa säädettäisiin jatkoeläkkeen lakkaamisesta ehdotetun 26 §:n leskeneläkeoikeuden keston mukaisesta jatkoeläkkeen lakkaamisesta. Pykälän 2 momentti sisältäisi voimassa olevan 37 §:n 3 momentin säännöksen. Voimassa olevan 37 §:n 1 momenttia vastaava säännös siirrettäisiin uudeksi 3 momentiksi ja voimassa oleva 37 §:n 5 momentti siirtyisi uudeksi 4 momentiksi. Säännös olisi sitä koskevin osin työeläkejärjestelmän leskeneläkkeen lakkaamista koskevaa TyEL 60 §:ää vastaava.

38 §. *Lakkautettavan jatkoeläkkeen myöntäminen kertasuorituksena.* Pykälässä säädetään jatkoeläkkeen myöntämisestä kertasuorituksena. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi pääosin vastaavat muutokset kuin TyEL 62 §:ään. KEL:n mukaiseen lapseneläkkeeseen ei kuitenkaan ehdoteta lesken laskennallista eläkeosuutta koskevaa TyEL:n 56 §:n 3 momentin muutosta, joten KEL:n mukaisen lesken jatkoeläkkeen kertasuositusta ei ole tältä osin tarpeen rajata.

49 §. *Perhe-eläkkeen myöntäminen todennäköisen kuoleman perusteella.* Pykälässä säädetään perhe-eläkkeen myöntämisestä määräjäksi edunjättäjän todennäköisen kuoleman perusteella. Pykälään ja sen otsikkoon ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 61 §:ään.

58 §. *Leskeneläkkeen hakeminen ja ilmoitusvelvollisuus.* Pykälässä säädetään leskeneläkkeen hakemiseen ja ilmoitusvelvollisuuteen liittyvistä asioista. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti,

jolloin voimassa olevat 3 ja 4 momentti siirtyisivät uusiksi 4 ja 5 momenteiksi. Uudessa 3 momentissa säädettäisiin yhteistaloudessa asuneen lesken eläkeoikeuteen liittyvän yhteistalouden kestoa koskevan selvityksen antamisesta.

74 §. *Etuuden lakkaaminen.* Pykälässä säädetään etuuden lakkaamisesta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin etuuden lakkauttamisesta etuudensaajan todennäköisen kuoleman johdosta TyEL 113 §:n 3 momenttia vastaavasti.

7.7 Laki takuueläkkeestä

23 §. *Takuueläkkeen lakkaaminen.* Pykälässä säädetään takuueläkkeen lakkaamisesta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin eläkkeen lakkauttamisesta etuudensaajan todennäköisen kuoleman johdosta TyEL 113 §:n 3 momenttia vastaavasti.

7.8 Eläketukilaki

20 §. *Eläketuen lakkauttaminen.* Pykälässä säädetään eläketuen lakkaamisesta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin eläketuen lakkauttamisesta etuudensaajan todennäköisen kuoleman johdosta TyEL 113 §:n 3 momenttia vastaavasti.

7.9 Laki eläkkeensaajan asumistuesta

32 §. *Asumistuen lakkaaminen.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti. Eläkkeensaajan asumistuki lakkautetaan sen kuukauden loppuun, minkä aikana asumistuen saaja on Kansaneläkelaitoksen tekemän arvion mukaan kuollut. Säännöksen perustelut vastaavat edellä TyEL:n 113 §:n 3 momenttiin ehdotettua.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2022.

Lakeja sovellettaisiin vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin leskeneläkkeen edunsaajiin, jos perhe-eläkkeen edunjättäjä olisi kuollut, eli eläketapahtuma olisi sattunut ehdotettujen lakien tultua voimaan. Tällä poikkeussäännöksellä suojattaisiin vanhempia ikäluokkia. Muutosten piirissä olevilla ikäluokilla olisi vielä kohtuullisesti jäljellä työuraa, jonka aikana oman eläkkeen kartuttaminen ennen vanhuuseläkkeelle siirtymistä tai muut uuteen tilanteeseen sopeutumiseksi tarvittavat muutokset olisivat mahdollisia. Edunjättäjän kuoleman eli eläketapahtuman ajankohdasta koskevan soveltamisrajan johdosta muutosten voimaan tullessa esimerkiksi maksussa olevat leskeneläkkeet eivät lakkaisi kymmenen vuoden määräajan jälkeen vaan jatkuisivat voimassa olevien säännösten mukaisina, vaikka leskeneläkettä saisi 1975 tai sen jälkeen syntynyt edunsaaja.

Edunjättäjän ja etuudensaajan todennäköistä kuolemaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin lain voimaantulosta lukien kaikkiin kyseisiä eläkkeitä koskeviin muutoksiin. Tällöin TyEL 61 § ja 113 §:iin sekä niitä vastaavia muiden lakien säännöksiä sovellettaisiin kaikkiin edunjättäjiin, edunsaajiin ja etuudensaajiin lain voimaantulosta eteenpäin riippumatta edunjättäjän kuoleman eli eläketapahtuman ajankohdasta tai uudistuksen yhteydessä säädettävistä muista voimaantulosäännöksistä. Muut esitykseen sisältyvät muun muassa eläkeoikeuteen tai sen päättymiseen ja eläkkeen määräytymiseen liittyvät muutokset tulisivat kuitenkin todennäköiseen kuolemaan perustuvissa perhe-eläkeasioissa sovellettavaksi ensin mainittuja säännöksiä koskevien voimaantulo- ja siirtymäsäännösten mukaisesti.

Lapseneläkkeeseen ehdotettuja muutoksia sovellettaisiin lakien voimaan tullessa ja voimaan tultua lapseneläkkeeseen oikeutettuihin edunsaajiin riippumatta edunjättäjän kuoleman ajankohdasta. Lapseneläkkeeseen muutokset koskisivat siten lakien voimaan tultua sattuneiden eläketapahtumien johdosta lapseneläkkeeseen oikeutettujen lisäksi niitä lapsia, joiden eläkeoikeus ei ole päättynyt ennen lakien voimaantuloa. Siten lapsella, joka täyttäisi voimassa olevan lain mukaisen lapseneläkkeen pääteian 1.1.2022 tai sen jälkeen olisi oikeus lapseneläkkeeseen ehdotettuun uuteen lapseneläkkeeseen pääteikään saakka. Silloin, kun lapseneläke jatkuisi uuteen pääteikään, siihen myös lisättäisiin lesken laskennallinen eläkeosuus, jos leskeneläkkeen saajaa ei ole. Poikkeus parantaisi lasten välistä yhdenvertaisuutta, koska tällöin samaan aikaan syntyneille lapsille eläke määräytyisi valtaosassa tapauksista samojen säännösten mukaisesti riippumatta eläketapahtuman ajankohdasta.

Leskeneläkkeen kymmenen vuoden määräaikaisuuteen liittyvä edellä kuvattu suoja säännös ei rajoittaisi edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa eläneen lesken oikeutta leskeneläkkeeseen, vaan tätä leskeneläkkeeseen saajien piiriin laajentamista koskevaa säännöstä sovellettaisiin lesken syntymävuodesta riippumatta niihin tapauksiin, joissa edunjättäjä on kuollut eli eläketapahtuma on sattunut ehdotettujen lakien tultua voimaan.

9 Toimeenpano ja seuranta

Esityksessä ehdotettujen muutosten toimeenpanosta huolehtivat lakisääteisten tehtäviensä mukaisesti työeläkelaitokset ja Kela. Työeläkejärjestelmän osalta yhdenmukaisen soveltamiskäytännön toteutumista tukee se, että Eläketurvakeskus antaa eläkelaitoksille suosituksia yksityisten alojen työeläkelakien soveltamisesta Eläketurvakeskuksesta annetun lain (397/2006) mukaisesti.

Ehdotettujen muutosten toimivuutta seurataan sosiaali- ja terveysministeriössä sen hallinnonalaan kuuluvan lainsäädännön kehittämisen yhteydessä. Lisäksi Eläketurvakeskus ja Kela seuraavat muutoksia lakisääteisen kehittämis- ja tutkimustoimintansa yhteydessä. Lainmuutosten vaikutuksia lesken- ja lasteneläkkeiden saajien, sekä erityisesti 18–20-vuotiaiden asemaan ja toimeentuloon seurataan lakien tultua voimaan, ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin.

10 Suhde muihin esityksiin

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2022 talousarvioksi. Esitys liittyy päätösosan arviomäärärahmomentille numero 33.40.60. Momentin selvitysosan mukaan valtio rahoittaa kansaneläkkeet, takuueläkkeet, perhe-eläkkeet, eläketuet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän sekä maksuvalmiuden.

Ehdotuksen vaikutuksista valtion menoihin on kerrottu tarkemmin luvussa 4.2.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen. Ehdotuksella ei muutettaisi edellä mainitun määrärahan käyttötarkoitusta.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksessä ehdotettujen lainmuutosten valtiosääntöoikeudellinen arviointi perustuu pääasiassa perustuslain 6 §:n mukaiseen yhdenvertaisuuteen, 15 §:n mukaiseen omaisuuden suojaan ja perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettuun perustoimeentulon turvaan. Yhdenvertaisuuden kannalta on tarkasteltu sekä lapseneläkkeeseen että leskeneläkkeeseen ehdotettuja muutoksia. Omaisuuden suojan kannalta on tarkasteltu leskeneläkkeeseen keston ehdotettuja muutoksia. Perustoimeentulon turvan kannalta on tarkasteltu lapseneläkkeisiin ehdotettuja muutoksia.

Euroopan unionin perusoikeuskirjassa on perusoikeuksina tunnustettu muun muassa omistusoikeus, yhdenvertaisuus ja lapsen oikeudet. EU:n perusoikeuskirjaa ei kuitenkaan sovelleta oikeudellisesti sitovana puhtaasti kansallisissa asioissa, joihin EU-oikeus ei sovellu, sillä ei ole jäsenvaltioiden toiminnan yhteydessä yleistä soveltamisalaa, eikä se sovellu itsenäisesti minkä tahansa asian perusoikeuksien mukaisuuden arviointiin. Koska nyt ehdotettavat lainmuutokset eivät ulotu EU-oikeuden soveltamisalalle, tässä esityksessä ei ole suoraan arvioitu muutosten suhdetta perusoikeuskirjan turvaamiin perusoikeuksiin.

Omaisuuksien suoja kuuluu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1. lisäpöytäkirjan 1 artiklan alaan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artikla yhdessä 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklan kanssa suojaa laaja-alaisesti myös yhdenvertaisuutta ja kaikkinaisen syrjinnän kieltoa. Lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimus myös välillisesti suojaa osin sosiaalisia oikeuksia ja näitä oikeuksia suojataan Euroopan neuvoston Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Tällä yleisellä yhdenvertaisuuslausekkeella ilmaistaan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskeva pääperiaate. Lisäksi siihen sisältyy mielivallan kieltä ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa. (HE 309/1993 vp, s. 42). Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille että asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42–43).

Esityksessä ehdotetaan perhe-eläkkeisiin muutoksia, joilla perhe-eläketurvan piiriin tulee uusia saajia ja eläkkeen tasoon osittaisia muutoksia. Perustuslain 6 §:n 1 momentin kannalta kysymys on siten lähinnä siitä, täyttävätkö muutokset lainsäätäjään kohdistuvan yhdenvertaisuusvaatimuksen. Ehdotetut muutokset parantavat erilaisissa parisuhteissa syntyneiden lasten yhdenvertaisuutta, koska muutosten johdosta lapselle itselleen ja perheelle kokonaisuutena tulevan perhe-eläketurvan taso ei enää suoraan ole riippuvainen siitä, ovatko lasten vanhemmat keskenään avioliitossa. Lasten yhdenvertaisuuteen vaikuttaa siten yhteistaloudessa eläneen lesken perhe-eläkeoikeus ja työeläkejärjestelmässä lesken laskennallisen osuuden maksaminen lapseneläkkeenä, kun leskeneläkkeen saajaa ei ole. Myös erilaisissa parisuhteissa eläneiden leskien välillä yhdenvertaisuutta parantaa se, että myös yhteistaloudessa eläneellä leskellä voi olla oikeus leskeneläkkeeseen puolisoitten yhteisen lapsen ollessa vielä alaikäinen. Avioliitossa ja yhteistaloudessa eläneiden puolisoitten eläkeoikeuksien välillä olisi jatkossa myös eroja, koska leskeneläkkeen ensisijainen tarkoitus on tukea edunjäntäjän lasten elatusta ja toisaalta, toisin kuin yhteistalouteen, avioliittoon kuuluu puolisoitten välinen elatusvelvollisuus. Toisaalta, jos leskeneläkkeeseen oikeutettua leskeä ei olisi lesken osuus voitaisiin maksaa lapseneläkkeenä, minkä vuoksi lesken oma eläkeoikeus ja lapsen vanhempien parisuhteen muoto vaikuttaisivat jatkossa vähemmän perheen saaman kokonaisuuden määrään.

Leskeneläkkeen keston rajaamisen ja siihen ehdotetun edunsaajan syntymävuoteen sidotun suojasäännöksen yhdenvertaisuuden arviointiin vaikuttavat eläkkeen keston rajauksen perusteet yleisellä tasolla sekä millaisia eroja eri ihmisryhmien kohtelun välille voidaan tunnistaa aiheutuvan ja voidaanko eri ihmisryhmien välillä ehdotetuista muutoksista johtuvia eroja pitää yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta hyväksyttävänä. Leskeneläkkeen keston rajaaminen on yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta perusteltua, koska yhteiskunnan ja perheiden rakenteiden muutosten vuoksi voimassa olevan perhe-eläketurvan yhteiskunnallinen vaikuttavuus vähenee, sen kattavuus väestössä pienenee ja leskeneläkkeen maksuaika pitenee eliniän nousun

vuoksi, mutta samaan aikaan kaikki vakuutuksen ottajat ja vakuutetut edelleen osallistuvat tästä eläkemuodosta järjestelmässä aiheutuviin kustannuksiin. Toisaalta yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta tulevaisuudessakin voidaan pitää perusteltuna turvata rajatusti myös lesken sopeutumisvaiheen toimeentuloa. Leskeneläkkeen keston rajaamiseen liittyvä suojasäännös turvaa yhdenvertaisuuden toteutumista siltä osin, että lähempänä eläkeikää olevien henkilöiden eläkeoikeuteen ei lakia muuttamalla tehdä sellaista muutosta, johon henkilöillä ei ole ollut tai ei tulevaisuudessakaan olisi mahdollisuutta varautua esim. työskentelyä jatkamalla.

Yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta voidaan tarkastella myös kahta eri vuosina syntyntä nuorempaa edunsaajaa, joista voimassa olevan lain mukaan myönnettävä leskeneläke voisi uudistuksen jälkeen jatkaa toistaiseksi lesken kuolemaan tai uuden avioliiton solmimiseen saakka ja ehdotetun lain mukaan myönnettävä leskeneläke 10 tai 18 vuoden määräajan tai lesken kuolemaan tai uuden avioliiton solmimiseen saakka. Eri säädösten mukaan myönnettävä eläkkeen kesto voi erota yksittäisissä tapauksissa riippuen asiaan vaikuttavista olosuhteista. Näin voi olla myös saman voimassa olevan säännöksen perusteella myönnettyjen leskeneläkkeiden osalta. Erot leskeneläkkeen kestopa ja eläkkeen kuukausi tai elinkaaritulon määrässä ovat vaikeasti ennustettavien elämän tapahtumien ja yksilöiden tuloissa olevien erojen vuoksi myös voimassa olevaan järjestelmässä mahdollisia. Näin ollen yksittäisen eläkkeen keston yhdenvertaisuutta voidaan arvioida myös vertaamalla esityksen mukaista kesto voimassa olevan lain mukaisen leskeneläkkeen keskimääräiseen keston. Lesken kuolemaan tai uuden avioliiton solmimiseen päättyneen leskeneläkkeen keskimääräinen kesto oli 1992 vuonna 10,4 vuotta, 2002 vuonna 13,8 vuotta ja 2012 vuonna 16,7 vuotta. Mainitut seikat huomioon ottaen ehdotettuja muutoksia voidaan hallituksen käsityksen mukaan pitää yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta hyväksyttävänä.

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuudella tarkoitetaan varallisuus oikeudellisia etuja, joihin laajimpana kuuluu omistusoikeus. Se tarkoittaa muiden seikkojen ohella omistajan määräysvaltaa, joka merkitsee muun muassa valtaa luovuttaa, pantata ja testamentata omaisuus sekä perustaa siihen rajoitettuja esineoikeuksia.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että eläkeoikeuksien perustuslainsuojassa ei ole kysymys tietyn voimassa olevan eläkejärjestelmän suojaamisesta (esimerkiksi PeVL 12/1995 vp) eikä se ulotu eläkejärjestelyjen pysyvyyteen. Eläkejärjestelmien uudistamisesta seuraavia tällaisia vaikutuksia ei näin ollen voida arvostella valtiosääntöoikeudellisin perustein, kunhan järjestelyin ei puututa maksettaviksi jo eräntyneisiin eläke-etuuksiin.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan eläkkeiden omaisuudensuoja pohjautuu perustuslakivaliokunnan (PeVL 60/2002 vp ja PeVL 9/1999 vp, s. 2/I) tulkintaan, että tietty ansiosidonnainen etuus, ennen kaikkea oikeus työeläkkeeseen, ansaitaan palvelussuhteen kestäessä. Tällä tavoin ansaittavaa, mutta vasta myöhemmin maksettavaa etuutta pidetään työsuorituksen vastikkeen osana. Oikeutta kansaneläkkeeseen ei sen sijaan kansaneläkkeen rahoitustavasta huolimatta ole pidetty omaisuudensuojan piiriin kuuluvana.

Perhe-eläkkeellä ei perustuslakivaliokunnan mukaan (PeVL 21/1989 vp) ole vastaavaa omaisuuden suojaa kuin henkilölle itselleen karttuneella työeläkkeellä. Perustuslakivaliokunnan mukaan puolison perhe-eläkeoikeudella ei ole varallisuusarvoa ennen eläketapahtumaa. Tähän oikeuteen ei puolisoilla ole tässä vaiheessa mitään määräysvaltaa eikä se esimerkiksi voi olla oikeustoimien kohteena. Ennen eläketapahtumaa kysymys on jonkinlaisesta odotettavissa olevasta oikeudesta, joka konkretisoituu vasta eläketapahtuman vuoksi.

Ehdotettu muutos leskeneläkkeen säätämisestä määräaikaiseksi koskee vain lakien voimaantulon jälkeisten eläketapahtumien perusteella myönnettäviä leskeneläkkeitä, joihin perustuslain

HE 66/2021 vp

omaisuuden suoja ei ulotu. Muutokset eivät myöskään koske maksettavaksi erääntyneitä eläke-etuuksia. Mainitut seikat huomioon ottaen ehdotettuja muutoksia voidaan hallituksen käsityksen mukaan pitää omaisuuden suojan toteutumisen kannalta hyväksyttävänä.

Perustuslain 19 §:n 2 momentin perusteella lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Säännös edellyttää, että lainsäätävä takaa jokaiselle perustoimeentuloturvaan tarvitsevalle subjektiivisen oikeuden lailla säädettävään julkisen vallan järjestämään turvaan, joka on yhteydessä säännöksessä mainittuihin sosiaalisiin riskitilanteisiin samoin kuin lailla kulloinkin annettaviin säännöksiin saamisedellytyksistä ja tarveharkinnasta ja menettelymuodoista (HE 309/1993 vp, s. 70, muun muassa PeVL 55/2016 vp, s. 3 ja PeVL 48/2006 vp, s. 2). Perustoimeentuloa turvaavien järjestelmien tulee olla sillä tavoin kattavia, ettei synny väliinputoajaryhmiä (HE 309/1993 vp, s. 70/II, PeVL 48/2006 vp, s. 2, PeVL 6/2009 vp, s. 8/I).

Esityksessä ehdotetaan muutoksia perhe-eläkkeisiin, jotka osaltaan tarjoavat perustoimeentulon turvaa huoltajan menetyksen perusteella. Perustuslain 19 §:n 2 momentin kannalta kysymys on siten lähinnä siitä, muodostuuko jokaisen perustoimeentulon turva huoltajan menetyksen jälkeen riittäväksi. Esityksessä lapseneläkkeen saajien tilannetta etuuden keston ja osittain etuuden tason osalta parannetaan nykyisestä. Jatkossa, jos leskeneläkkeeseen oikeutettua leskeä ei olisi, lesken osuus voitaisiin maksaa lapseneläkkeenä, minkä vuoksi lesken oma eläkeoikeus ja lapsen vanhempien parisuhteen muoto vaikuttaisivat jatkossa vähemmän perheen saaman kokonaisuuden määrään. Lapseneläkkeiden saajajoukkoon ei ehdoteta muutoksia ja lapseneläkkeen saamisen edellytykset vastaisivat periaatteiltaan nykyisiä laissa säädettyjä edellytyksiä. Lisäksi huoltajansa menettäneiden lasten toimeentuloa turvataan jatkossakin myös muilla etuuksilla. Ehdotettujen muutosten jälkeenkin perustuslain julkiselle vallalle asettama velvoite perustoimeentulon turvasta huoltajan menetyksen perusteella täyttyy. Mainitut seikat huomioon ottaen ehdotettuja muutoksia voidaan hallituksen käsityksen mukaan pitää perustuslain turvaaman perustoimeentulon turvan kannalta hyväksyttävänä.

Esitykseen sisältyvät lait voidaan hallituksen käsityksen mukaan säätää tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

työntekijän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työntekijän eläkelain (395/2006) 2 §:n 1 momentti, 55 §:n 1 ja 4 momentti, 56, 60, 61 ja 62 §, 85 §:n 1 momentti ja 113 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 252/2020, sekä

lisätään 85 §:ään uusi 3 momentti, 86 §:ään uusi 3 momentti ja 113 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 §

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *eläkelaitoksella* 1 §:n 3 momentin mukaista työeläkevakuutusyhtiötä, eläkekassaa tai eläkesäätiötä;

2) *työsuhteella* työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:n mukaiseen työsopimukseen perustuva työsuhde;

3) *työeläkkeellä* 3 §:ssä tarkoitettujen lakien mukaista eläkettä;

4) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahetuuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

5) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettujen työansioiden, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 4 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

6) *ensisijaisella etuudella* 92 ja 93 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

7) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004 ja *EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 987/2009;

8) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

9) *tietosuoja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

10) *kolmannella valtiolla* muuta kuin EU- tai ETA-maata, Sveitsiä tai valtiota, jonka kanssa Suomi on solminut kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen;

11) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

12) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maassa työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

13) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 11 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua työntekijän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;

14) *leskellä* edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.

55 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on:

1) solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa; tai

2) muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton tai yhteistalouden perusteella oikeus saada työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen, ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan perhe-eläkkeeseen on lakannut.

56 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 20-vuotiaalla:

1) edunjättäjän lapsella; ja

2) edunjättäjän kanssa avioliitossa olleen lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen kuuluu laskennallinen osuus lesken 85 §:n mukaan määräytyvästä perhe-eläkkeestä jos:

HE 66/2021 vp

1) edunjättäjän jälkeen ei ole jäänyt leskeä, joka on tämän lain mukaan oikeutettu perhe-eläkkeeseen; tai

2) leskeneläkkeeseen oikeutettu leski on kuollut tai hänen oikeutensa leskeneläkkeeseen on lakannut avioliiton solmimisen vuoksi, ennen kuin lesken oikeus perhe-eläkkeeseen olisi päätynyt.

60 §

Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Leskeneläke lakkaa, jos:

1) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 55 §:n 1 momentin 1 kohdan tai 2 momentin perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana eläketapahtumasta on kulunut kymmenen vuotta tai jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus perhe-eläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, aikaisintaan sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta;

2) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 55 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista edunjättäjän ja lesken yhteisistä lapsista täyttää 18 vuotta; tai

3) leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta, avioliiton solmimiskuukauden lopussa.

Lapseneläke lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana lapsi täyttää 20 vuotta tai hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

61 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen todennäköisen kuoleman perusteella

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos arvioi poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella edunjättäjän todennäköisen kuolinpäivän ja myöntää perhe-eläkkeen edellä mainittua todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

62 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Kun leskeneläke lakkautetaan 60 §:n mukaisesti uuden avioliiton perusteella, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut tai jos leskeneläke olisi jatkunut kolme vuotta lyhyemmän ajan kertasuorituksena maksetaan määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä olisi ollut tältä ajalta. Kertasuoritusta ei makseta, jos saman edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeeseen oikeutettu lapsi saa 56 §:n 3 momentin mukaan oikeuden laskennalliseen osuuteen lesken perhe-eläkkeestä.

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos eläkelaitos toimii 107 §:n mukaisena viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

85 §

Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä

Leskeneläkkeen enimmäismäärä on perhe-eläkkeen perusteesta:

- 1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;
- 2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;
- 3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta;
- 4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Jos leskeneläkkeen edunsaajina on useampi kuin yksi leski, leskeneläkkeen enimmäismäärästä vähennetään 2 momentin mukainen entisen puolison osuus ja jäljelle jäävä osuus jaetaan tasan leskeneläkkeen edunsaajina olevien leskien kesken. Jos 2 momentin mukainen entisen puolison osuus olisi suurempi kuin leskeneläkkeen yhteismäärä jaettuna edunsaajina olevien leskien ja entisten puolisoitten määrällä, 2 momentin mukainen osuus voi kuitenkin olla enintään yhtäsuuriin osuuksiin jaetun 1 momentin mukaisen leskeneläkkeen suuruinen.

86 §

Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeenä maksettava 56 §:n 3 momentissa tarkoitettu osuus perhe-eläkkeestä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

113 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain 61 ja 113 §:ää sovelletaan kaikkiin edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan perustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan perhe-eläkkeeseen oikeutettuun lapseen sovelletaan tämän lain 56 §:n 1 ja 3 momenttia sekä 60 §:n 2 momenttia.

HE 66/2021 vp

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tämän lain 55 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 55 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen lesken-eläkkeeseen sovelletaan työntekijän eläkelakia sellaisena kuin se on tämän lain tultua voimaan.

2.

Laki

yrittäjän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrittäjän eläkelain (1272/2006) 2 §:n 1 momentti, 52 §:n 1 ja 4 momentti, 53, 57, 58 ja 59 §, 78 §:n 1 momentti ja 98 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 260/2020, sekä
lisätään 78 §:ään uusi 3 momentti, 79 §:ään uusi 3 momentti ja 98 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 §

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *eläkelaitoksella* 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua työeläkevakuutusyhtiötä tai eläkekassaa sekä muuta työntekijän eläkelain (395/2006) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua eläkelaitosta silloin, kun ne käsittelevät tämän lain mukaista eläkeasiaa;
- 2) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 8 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua yrittäjän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;
- 3) *työeläkelaiilla* työntekijän eläkelain 3 §:ssä tarkoitettuja lakeja;
- 4) *työeläkkeellä* työeläkelakien mukaista eläkettä;
- 5) *yrittäjällä* 3 §:ssä tarkoitettua henkilöä;
- 6) *työtulolla* yrittäjälle 112 §:n mukaisesti vahvistettua vuotuista työtuloa;
- 7) *kokonaistyötulolla* 67 §:ssä tarkoitettua eläkkeen perusteena olevaa työtuloa, jossa on otettu huomioon lisätyöeläkevakuutusmaksu ja pienennetty työeläkevakuutusmaksu sekä työeläkevakuutusmaksun maksamatta jättäminen;
- 8) *työansioilla* tässä laissa ja maatalousyrittäjän eläkelaiissa (1280/2006) tarkoitettuja kokonaistyötuloja sekä muiden työeläkelakien mukaisia työansioita;
- 9) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta yrittäjälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

10) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitetun kokonaistyötulon, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 9 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

11) *ensisijaisella etuudella* 85 ja 86 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

12) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004;

13) *tietosuoja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

14) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

15) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

16) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maan työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

17) *leskellä* edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.

52 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on:

1) solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa; tai

2) muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton tai yhteistalouden perusteella oikeus saada työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen, ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan perhe-eläkkeeseen on lakannut.

53 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 20-vuotiaalla:

1) edunjättäjän lapsella; ja

2) edunjättäjän kanssa avioliitossa olleen lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän

jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen kuuluu laskennallinen osuus lesken 78 §:n mukaan määräytyvästä perhe-eläkkeestä, jos:

1) edunjättäjän jälkeen ei ole jäänyt leskeä, joka on tämän lain mukaan oikeutettu perhe-eläkkeeseen; tai

2) leskeneläkkeeseen oikeutettu leski on kuollut tai hänen oikeutensa leskeneläkkeeseen on lakannut avioliiton solmimisen vuoksi, ennen kuin lesken oikeus perhe-eläkkeeseen olisi päätynyt.

57 §

Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Leskeneläke lakkaa, jos:

1) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 52 §:n 1 momentin 1 kohdan tai 2 momentin perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana eläketapahtumasta on kulunut kymmenen vuotta tai jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus perhe-eläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, aikaisintaan sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta; tai

2) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 52 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista edunjättäjän ja lesken yhteisistä lapsista täyttää 18 vuotta; tai

3) leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta, avioliiton solmimiskuukauden lopussa.

Lapseneläke lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana lapsi täyttää 20 vuotta tai hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

58 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen todennäköisen kuoleman perusteella

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos arvioi poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella edunjättäjän todennäköisen kuolinpäivän ja myöntää perhe-eläkkeen edellä mainittua todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

59 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Kun leskeneläke lakkautetaan 57 §:n mukaisesti uuden avioliiton perusteella, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut tai jos leskeneläke olisi jatkunut kolme vuotta lyhyemmän ajan kertasuorituksena maksetaan määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä olisi ollut tältä ajalta. Kertasuoritusta ei makseta, jos saman edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeeseen oikeutettu lapsi saa 53 §:n 3 momentin mukaan oikeuden laskennalliseen osuuteen lesken perhe-eläkkeestä.

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos eläkelaitos toimii viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

78 §

Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä

Leskeneläkkeen enimmäismäärä on perhe-eläkkeen perusteesta:

- 1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;
- 2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;
- 3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta;
- 4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Jos leskeneläkkeen edunsaajina on useampi kuin yksi leski, leskeneläkkeen enimmäismäärästä vähennetään 2 momentin mukainen entisen puolison osuus ja jäljelle jäävä osuus jaetaan tasan leskeneläkkeen edunsaajina olevien leskien kesken. Jos 2 momentin mukainen entisen puolison osuus olisi suurempi kuin leskeneläkkeen yhteismäärä jaettuna edunsaajina olevien leskien ja entisten puolisoitten määrällä, 2 momentin mukainen osuus voi kuitenkin olla enintään yhtäsuuriin osuuksiin jaetun 1 momentin mukaisen leskeneläkkeen suuruinen.

79 §

Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeenä maksettava 53 §:n 3 momentissa tarkoitettu osuus perhe-eläkkeestä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

98 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain 58 ja 98 §:ää sovelletaan kaikkiin edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan perustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan perhe-eläkkeeseen oikeutettuun lapseen sovelletaan tämän lain 53 §:n 1 ja 3 momenttia sekä 57 §:n 2 momenttia.

HE 66/2021 vp

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tämän lain 52 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 52 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen lesken-eläkkeeseen sovelletaan yrittäjän eläkelakia sellaisena kuin se on tämän lain tultua voimaan.

3.

Laki

maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 2 §:n 1 momentti, 61 §:n 1 ja 4 momentti, 62 §, 64 §:n 1 momentin 3 kohta ja 93 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 246/2020, sekä
lisätään 93 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 §

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *eläkelaitoksella* Maatalousyrittäjien eläkelaitosta sekä työntekijän eläkelain (395/2006) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua eläkelaitosta silloin, kun ne käsittelevät tämän lain mukaista eläkeasiaa;
- 2) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 31 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua maatalousyrittäjän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;
- 3) *työeläkelailalla* työntekijän eläkelain 3 §:ssä tarkoitettuja lakeja;
- 4) *työeläkkeellä* työeläkelakien mukaista eläkettä;
- 5) *työtulolla* maatalousyrittäjälle 14 §:n ja apurahansaajalle 21 a §:n mukaisesti vahvistettua vuotuista työtuloa;
- 6) *kokonaistyötulolla* 73 §:ssä tarkoitettua eläkkeen perusteena olevaa työtuloa, jossa on otettu huomioon työeläkevakuutusmaksun maksamatta jättäminen;
- 7) *työansioilla* tässä laissa ja yrittäjän eläkelaisissa (1272/2006) tarkoitettuja kokonaistyötuloja sekä muiden työeläkelakien mukaisia työansioita;
- 8) *palkattomalla ajalla* työntekijän eläkelain 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua aikaa;
- 9) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettua kokonaistyötulon, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 8 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;
- 10) *ensisijaisella etuudella* työntekijän eläkelain 92 ja 93 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;
- 11) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004;
- 12) *tietosuoja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);
- 13) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

14) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

15) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maan työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

16) *leskellä* edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.

61 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on:

1) solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa; tai

2) muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton tai yhteistalouden perusteella oikeus saada työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen, ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan perhe-eläkkeeseen on lakannut.

62 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 20-vuotiaalla:

1) edunjättäjän lapsella; ja

2) edunjättäjän kanssa avioliitossa olleen lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen kuuluu laskennallinen osuus lesken 80 §:n mukaan määräytyvästä perhe-eläkkeestä jos:

1) edunjättäjän jälkeen ei ole jäänyt leskeä, joka on tämän lain mukaan oikeutettu perhe-eläkkeeseen; tai

2) leskeneläkkeeseen oikeutettu leski on kuollut tai hänen oikeutensa leskeneläkkeeseen on lakannut avioliiton solmimisen vuoksi, ennen kuin lesken oikeus perhe-eläkkeeseen olisi päätynyt.

64 §

Perhe-eläkkeen alkaminen, maksaminen ja lakkaaminen

Tätä lakia toimeenpantaessa perhe-eläkkeeseen sovelletaan, mitä:

3) työntekijän eläkelain 61 §:ssä säädetään eläkkeen myöntämisestä todennäköisen kuoleman perusteella; ja

93 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, työntekijän eläkelain muuttamisesta annetun lain (/) 61 §:ää ja tämän lain 93 §:ää sovelletaan kaikkiin edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan perustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan perhe-eläkkeeseen oikeutettuun lapseen sovelletaan tämän lain 62 §:n 1 ja 3 momenttia sekä työntekijän eläkelain muuttamisesta annetun lain 60 §:n 2 momenttia.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tämän lain 61 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 61 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen lesken-eläkkeeseen sovelletaan maatalousyrittäjän eläkelakia sellaisena kuin se on tämän lain tultua voimaan.

4.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merimieseläkelain (1290/2006) 2 §:n 1 momentti, 55 §:n 1 ja 4 momentti, 56, 60, 61 ja 62 §, 90 §:n 1 momentti ja 110 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 248/2020, sekä
lisätään 90 §:ään uusi 3 momentti, 91 §:ään uusi 3 momentti ja 110 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 §

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *työntekijällä* merityösopimuslain (756/2011) mukaisessa työsuhteessa olevaa merenkulkijaa;
- 2) *työsuhteella* merityösopimuslain 1 luvun 1 §:n mukaiseen työsuhteeseen perustuvaa työsuhdetta tai sitä vastaavaa työsuhdetta ulkomaisessa aluksessa;
- 3) *päällystöllä* kansi- ja konepäällystää sekä miehistöllä kansi- ja konemiehistöä, taloushenkilökuntaa ja muuta laivahenkilökuntaa;
- 4) *eläkekassalla* 1 §:n 3 momentissa mainittua Merimieseläkekassaa;
- 5) *työeläkkeellä* 3 §:ssä tarkoitettujen lakien mukaista eläkettä;
- 6) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;
- 7) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettujen työansioiden, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 6 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;
- 8) *ensisijaisella etuudella* 97 ja 98 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

9) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004 ja *EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 987/2009;

10) *tietosuoja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

11) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammattinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

12) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

13) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maan työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

14) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 8 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua työntekijän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;

15) *leskellä* edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.

55 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on:

1) solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa; tai

2) muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton tai yhteistalouden perusteella oikeus saada työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen, ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan perhe-eläkkeeseen on lakannut.

56 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 20-vuotiaalla:

1) edunjättäjän lapsella; ja

2) edunjättäjän kanssa avioliitossa olleen lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

HE 66/2021 vp

Lapseneläkkeeseen kuuluu laskennallinen osuus lesken 90 §:n mukaan määräytyvästä perhe-eläkkeestä jos:

1) edunjättäjän jälkeen ei ole jäänyt leskeä, joka on tämän lain mukaan oikeutettu perhe-eläkkeeseen; tai

2) leskeneläkkeeseen oikeutettu leski on kuollut tai hänen oikeutensa leskeneläkkeeseen on lakannut avioliiton solmimisen vuoksi, ennen kuin lesken oikeus perhe-eläkkeeseen olisi päätynyt.

60 §

Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Leskeneläke lakkaa, jos:

1) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 55 §:n 1 momentin 1 kohdan tai 2 momentin perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana eläketapahtumasta on kulunut kymmenen vuotta tai jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus perhe-eläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, aikaisintaan sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta; tai

2) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 55 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista edunjättäjän ja lesken yhteistä lapsista täyttää 18 vuotta; tai

3) leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta, avioliiton solmimiskuukauden lopussa.

Lapseneläke lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana lapsi täyttää 20 vuotta tai hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

61 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen todennäköisen kuoleman perusteella

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkekassa arvioi poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella edunjättäjän todennäköisen kuolinpäivän ja myöntää perhe-eläkkeen edellä mainittua todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

62 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Kun leskeneläke lakkautetaan 60 §:n mukaisesti uuden avioliiton perusteella, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut tai jos leskeneläke olisi jatkunut kolme vuotta lyhyemmän ajan kertasuorituksena maksetaan määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä olisi ollut tältä ajalta. Kertasuoritusta ei makseta, jos saman edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeeseen oikeutettu lapsi saa 56 §:n 3 momentin mukaan oikeuden laskennalliseen osuuteen lesken perhe-eläkkeestä.

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos eläkekassa toimii 108 §:ssä tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

90 §

Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä

Leskeneläkkeen enimmäismäärä on perhe-eläkkeen perusteesta:

- 1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;
- 2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;
- 3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta;
- 4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Jos leskeneläkkeen edunsaajina on useampi kuin yksi leski, leskeneläkkeen enimmäismäärästä vähennetään 2 momentin mukainen entisen puolison osuus ja jäljelle jäävä osuus jaetaan tasan leskeneläkkeen edunsaajina olevien leskien kesken. Jos 2 momentin mukainen entisen puolison osuus olisi suurempi kuin leskeneläkkeen yhteismäärä jaettuna edunsaajina olevien leskien ja entisten puolisoitten määrällä, 2 momentin mukainen osuus voi kuitenkin olla enintään yhtäsuuriin osuuksiin jaetun 1 momentin mukaisen leskeneläkkeen suuruinen.

91 §

Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeenä maksettava 56 §:n 3 momentissa tarkoitettu osuus perhe-eläkkeestä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

110 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkekassa lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain 61 ja 110 §:ää sovelletaan kaikkiin edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan perustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan perhe-eläkkeeseen oikeutettuun lapseen sovelletaan tämän lain 56 §:n 1 ja 3 momenttia sekä 60 §:n 2 momenttia.

HE 66/2021 vp

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tämän lain 55 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 55 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen lesken-eläkkeeseen sovelletaan merimieseläkelakia sellaisena kuin se on tämän lain tultua voimaan.

5.

Laki

julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisten alojen eläkelain (81/2016) 3 §:n 1 momentti, 65 §:n 1 ja 4 momentti, 67 §, 69 §:n 1 momentti, 77, 78 ja 80 § ja 124 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 3 §:n 1 momentti laeissa 226/2020 ja 453/2020, sekä
lisätään 69 §:ään uusi 3 momentti, 70 §:ään uusi 3 momentti ja 124 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

3 §

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *palvelussuhteella* tämän lain piiriin kuuluvaa virka- tai työsuhdetta, perhe- ja omaishoitajan sopimussuhdetta Kevan jäsenyhteisöön, luottamustointia sekä toimeksianto- tai konsulttisopimussuhdetta tai vastaavaa muuta sovittua järjestelyä;
- 2) *työntekijällä* kaikkia lain soveltamisalaan kuuluvia henkilöitä;
- 3) *julkisella työnantajalla* Kevan jäsenyhteisöä, valtiota, evankelis-luterilaista kirkon seurakuntaa, seurakuntayhtymää, tuomiokapitulia, kirkkohallitusta, Kansaneläkelaitosta sekä Suomen Pankkia;
- 4) *työeläkelaillla* työntekijän eläkelain (395/2006) 3 §:ssä mainittuja lakeja ja eläkesääntöjä sekä muita niihin verrattavia säädöksiä, joissa määritellään työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva eläke;
- 5) *yksityisten alojen työeläkelaillla* työntekijän eläkelakia ja mainitun lain 3 §:n 1 momentissa mainittuja lakeja;
- 6) *työeläkkeellä* työeläkelain mukaisia eläkkeitä;
- 7) *yksityisten alojen työeläkelaitoksella* yksityisten alojen työeläkelain mukaisesta eläketurvasta huolehtivaa eläkelaitosta;
- 8) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta

annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

9) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettujen työansioiden, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 8 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

10) *ensisijaisella etuudella* 96 ja 97 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

11) *tulevalla ajalla* aikaa sen vuoden alusta, jona työkyvyttömyys alkaa, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää alimman vanhuuseläkeikänsä; jos työntekijän alinta vanhuuseläkeikää ei ole eläketapahtumahetkellä säädetty, eläkkeeseen oikeuttaa aika sen kalenterivuoden alusta, jona työntekijä on tullut työkyvyttömäksi, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää hänen omaa ikäluokkaansa lähimmälle ikäluokalle säädetyn alimman vanhuuseläkeiän;

12) *rahamäärillä* summia, jotka vastaavat työntekijän eläkelain 96, 97 ja 100 §:ssä tarkoitettua palkkakertoimen arvoa yksi (1,000) vuonna 2004;

13) *edunjättäjällä* henkilöä, jonka jälkeen suoritetaan tämän lain mukaista perhe-eläkettä;

14) *edunsaajalla* henkilöä, jolla on oikeus saada tämän lain mukaista perhe-eläkettä;

15) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004 ja *EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 987/2009;

16) *tietosuoja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

17) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

18) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

19) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maassa työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

20) *alimmalla vanhuuseläkeikäällä* 10 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua työntekijän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;

21) *leskellä* edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.

65 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on:

1) solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa; tai

2) muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa

taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton tai yhteistalouden perusteella oikeus saada työeläkelaikien mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen, ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan perhe-eläkkeeseen on lakannut.

67 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 20-vuotiaalla:

- 1) edunjättäjän lapsella; ja
- 2) edunjättäjän kanssa avioliitossa olleen lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen kuuluu laskennallinen osuus lesken 69 §:n mukaan määräytyvästä perhe-eläkkeestä jos:

- 1) edunjättäjän jälkeen ei ole jäänyt leskeä, joka on tämän lain mukaan oikeutettu perhe-eläkkeeseen; tai

- 2) leskeneläkkeeseen oikeutettu leski on kuollut tai hänen oikeutensa leskeneläkkeeseen on lakannut avioliiton solmimisen vuoksi, ennen kuin lesken oikeus perhe-eläkkeeseen olisi päätynyt.

69 §

Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä

Leskeneläkkeen enimmäismäärä on perhe-eläkkeen perusteesta:

- 1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;
- 2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;
- 3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta;
- 4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Jos leskeneläkkeen edunsaajina on useampi kuin yksi leski, leskeneläkkeen enimmäismäärästä vähennetään 2 momentin mukainen entisen puolison osuus ja jäljelle jäävä osuus jaetaan tasan leskeneläkkeen edunsaajina olevien leskien kesken. Jos 2 momentin mukainen entisen puolison osuus olisi suurempi kuin leskeneläkkeen yhteismäärä jaettuna edunsaajina olevien leskien ja entisten puolisoitten määrällä, 2 momentin mukainen osuus voi kuitenkin olla enintään yhtäsuuriin osuuksiin jaetun 1 momentin mukaisen leskeneläkkeen suuruinen.

70 §

Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeenä maksettava 67 §:n 3 momentissa tarkoitettu osuus perhe-eläkkeestä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

77 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen todennäköisen kuoleman perusteella

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Keva arvioi poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella edunjättäjän todennäköisen kuolinpäivän ja myöntää perhe-eläkkeen edellä mainittua todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

78 §

Perhe-eläkeoikeuden lakkaaminen

Oikeus leskeneläkkeen saamiseen lakkaa, jos:

1) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 65 §:n 1 momentin 1 kohdan tai 2 momentin perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana eläketapahtumasta on kulunut kymmenen vuotta tai jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus perhe-eläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, aikaisintaan sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta; tai

2) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 65 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista edunjättäjän ja lesken yhteisistä lapsista täyttää 18 vuotta; tai

3) leski solmii uuden avioliiton ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta, avioliiton solmimiskauden lopussa.

Oikeus lapseneläkkeen saamiseen lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana lapsi täyttää 20 vuotta tai hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

80 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Kun leskeneläke lakkautetaan 78 §:n mukaisesti uuden avioliiton perusteella, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut tai jos leskeneläke olisi jatkunut kolme vuotta lyhyemmän ajan kertasuorituksena maksetaan määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä olisi ollut tältä ajalta. Kertasuoritusta ei makseta, jos saman edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeeseen oikeutettu lapsi saa 67 §:n 3 momentin mukaan oikeuden laskennalliseen osuuteen lesken perhe-eläkkeestä.

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos Keva toimii 117 §:n mukaisena viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

124 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Keva

lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain 77 ja 124 §:ää sovelletaan kaikkiin edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan perustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan perhe-eläkkeeseen oikeutettuun lapseen sovelletaan tämän lain 67 §:n 1 ja 3 momenttia sekä 78 §:n 2 momenttia.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tämän lain 65 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 65 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen lesken-eläkkeeseen sovelletaan julkisten alojen eläkelakia sellaisena kuin se on tämän lain tultua voimaan.

6.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansaneläkelain (568/2007) 26 §, 28 §:n 4 momentti, 37 §, 38 §:n 1 momentti sekä 49 ja 58 §, sellaisina kuin niistä ovat 37 § osaksi laissa 1223/2009 sekä 58 § osaksi laeissa 1151/2007 ja 84/2016, sekä
lisätään lakiin uusi 5 a §, 74 §:ään sellaisena kuin se on osaksi laissa 1223/2009 ja väliaikaisesti osaksi laissa 1019/2019, uusi 3 momentti seuraavasti:

5 a §

Leski

Tässä laissa *leskellä* tarkoitetaan edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.

26 §

Oikeus leskeneläkkeeseen

Oikeus leskeneläkkeeseen on leskellä, joka:

1) on solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja jolla on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa;

2) on muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa; tai

3) edunjättäjän kuollessa oli täyttänyt 50 vuotta ja jonka avioliitto oli solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 vuotta ja edunjättäjä 65 vuotta; edellytyksenä on lisäksi, että avioliitto oli jatkunut vähintään viisi vuotta.

Jos lesken ja edunjättäjän yhteinen lapsi on annettu ottolapseksi ennen edunjättäjän kuolemaa tai leski on ottanut edunjättäjän lapsen ottolapsekseen vasta edunjättäjän kuoltua, oikeutta 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaiseen leskeneläkkeeseen lapsen perusteella ei ole.

Leskeneläkkeeseen ei ole oikeutta leskellä, joka saa aikaisemman avioliittonsa tai yhteistalouden perusteella tässä laissa tarkoitettua tai ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyä perhe-eläkelaisissa (38/1969) tarkoitettua tai kansaneläkelain voimaanpanosta annetun lain (569/2007) 5 §:ssä tarkoitettua leskeneläkettä taikka näitä vastaavaa ulkomailta maksettavaa eläkettä ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan leskeneläkkeeseen on lakannut.

Leskeneläkkeeseen ei ole oikeutta leskellä, joka on täyttänyt 65 vuotta.

28 §

Alkueläke

Lesken alkueläke lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta, jos leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen 26 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella. Alkueläke lakkaa myös, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Alkueläke lakkaa aina viimeistään sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana leski täyttää 65 vuotta.

37 §

Jatkoeläkkeen lakkaaminen

Jos leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen 26 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, leskeneläkkeen jatkoeläke lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana edunjättäjän kuolemasta on kulunut kymmenen vuotta tai jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus perhe-eläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, leskeneläke lakkaa aikaisintaan sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta.

Jos leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen 26 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, leskeneläkkeen jatkoeläke lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin säännöksessä mainituista lapsista täyttää 18 vuotta.

Lesken jatkoeläke lakkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta.

Lesken jatkoeläke lakkaa, kun leskelle myönnetään 29 §:n 1 momentissa tarkoitettu eläke. Jos eläke myönnetään kuukauden ensimmäisestä päivästä, jatkoeläke lakkaa sen kuukauden alusta. Muussa tapauksessa jatkoeläke lakkaa eläkkeen myöntämistä seuraavan kuukauden alusta.

Jatkoeläkkeen perusmäärä lakkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona lesken kanssa samassa taloudessa asunut lesken tai edunjättäjän lapsi, joka on asunut samassa taloudessa lesken ja edunjättäjän kanssa jo edunjättäjän kuollessa, muuttaa pois lesken taloudesta. Perusmäärä lakkaa aina viimeistään sitä seuraavan kuukauden alusta, jona nuorin edellä mainituista lapsista tai lesken ja edunjättäjän yhteisistä lapsista täyttää 18 vuotta.

Sen estämättä, mitä 1–5 momentissa säädetään, lesken jatkoeläke lakkaa aina viimeistään sitä seuraavan kuukauden alusta, jona leski täyttää 65 vuotta.

Jatkoeläkkeen täydennysmäärä lakkaa ilman eri päätöstä, jos 73 §:n 3 momentin 3 kohdan perusteella keskeytettyä täydennysmäärää ei ole kahden vuoden kuluessa keskeyttämisestä lukiin vaadittu maksettavaksi.

38 §

Lakkautettavan jatkoeläkkeen myöntäminen kertasuorituksena

Jos leskeneläkettä on maksettu vähintään vuoden ajalta ja se lakkautetaan sillä perusteella, että leski solmii uuden avioliiton ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta, leskelle maksetaan kertasuorituksena se jatkoeläkkeen määrä, joka hänellä olisi ollut oikeus saada seuraavalta kolmelta vuodelta, tai jos leskeneläke olisi jatkunut kolmea vuotta lyhyemmän ajan, leskelle maksetaan kertasuorituksena se jatkoeläkkeen määrä, joka hänellä olisi ollut oikeus saada tältä ajalta.

49 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen todennäköisen kuoleman perusteella

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Kansaneläkelaitos arvioi poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella edunjättäjän todennäköisen kuolinpäivän ja myöntää perhe-eläkkeen edellä mainittua todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

58 §

Leskeneläkkeen hakeminen ja ilmoitusvelvollisuus

Leskeneläkehakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) lesken henkilöllisyystiedot;
- 2) edunjättäjän henkilöllisyystiedot, asuinmaa ja kuolinaika;
- 3) edunjättäjän ja lesken Suomessa sekä ulkomailla asumat ja työskentelemät ajat;
- 4) tiedot leskeneläkkeeseen vaikuttavista ansio- ja muista tuloista; sekä
- 5) tiedot eläkkeistä, joita edunjättäjä oli saanut tai hakenut.

Leskeneläkehakemuksessa tulee myös selvittää, onko hakijalla yhteistä alle 18-vuotiasta lasta edunjättäjän kanssa sekä asuiko samassa taloudessa lesken kanssa alle 18-vuotias lesken tai edunjättäjän lapsi edunjättäjän kuollessa sekä tällaisen lapsen henkilöllisyystiedot.

Jos leskeneläkettä haetaan 26 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, hakemuksessa on lisäksi selvitettävä lesken ja edunjättäjän yhteistalouden kesto.

Leskeneläkkeensaajan on sen lisäksi, mitä 56 §:n 2 ja 4 momentissa säädetään, ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle eläkkeeseen vaikuttavien tulojen muutoksesta ja tämän lain mukaisen työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeen taikka näitä vastaavan ulkomailta maksettavan eläkkeen myöntämisestä.

Ulkomailla asuvan lesken on toimitettava hakemuksen liitteeksi virkatodistus tai muu vastaava selvitys.

74 §

Etuuden lakkaaminen

Jos etuudensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Kansaneläkelaitos lakkauttaa etuuden poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa etuudensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos edunjättäjä on kuollut tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain 49 §:ää sovelletaan kaikkiin edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan perustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

HE 66/2021 vp

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tämän lain 26 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos edunjättäjä on kuollut tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 26 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen leskeneläkkeeseen sovelletaan kansaneläkelakia sellaisena kuin se on tämän lain tultua voimaan.

7.

Laki

takuueläkkeestä annetun lain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 23 §:ään,
sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1328/2011 ja 18/2018, uusi 3 momentti seuraavasti:

23 §

Takuueläkkeen lakkaaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Kansaneläkelaitos lakkauttaa takuueläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____ .

8.

Laki

eläketukilain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään eläketukilain (1531/2016) 20 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

20 §

Eläketuen lakkauttaminen

Jos eläketuen saajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Kansaneläkelaitos lakkauttaa eläketuen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläketuen saajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

9.

Laki

eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 32 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 32 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 939/2014, uusi 4 momentti seuraavasti:

32 §

Asumistuen lakkaaminen

Jos asumistuen saajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Kansaneläkelaitos lakkauttaa asumistuen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa asumistuen saajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

Helsingissä 22.4.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen

1.

Laki

työntekijän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työntekijän eläkelain (395/2006) 2 §:n 1 momentti, 55 §:n 1 ja 4 momentti, 56, 60, 61 ja 62 §, 85 §:n 1 momentti ja 113 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 252/2020, sekä

lisätään 85 §:ään uusi 3 momentti, 86 §:ään uusi 3 momentti ja 113 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Keskeiset määritelmät

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *eläkelaitoksella* 1 §:n 3 momentin mukaista työeläkevakuutusyhtiötä, eläkekassaa tai eläkesäätiötä;

2) *työsuhteella* työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:n mukaiseen työsopimukseen perustuva työsuhdetta;

3) *työeläkkeellä* 3 §:ssä tarkoitettujen lakien mukaista eläkettä;

4) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa tai sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *eläkelaitoksella* 1 §:n 3 momentin mukaista työeläkevakuutusyhtiötä, eläkekassaa tai eläkesäätiötä;

2) *työsuhteella* työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:n mukaiseen työsopimukseen perustuva työsuhdetta;

3) *työeläkkeellä* 3 §:ssä tarkoitettujen lakien mukaista eläkettä;

4) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista

Voimassa oleva laki

ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

5) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettujen työansioiden, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 4 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

6) *ensisijaisella etuudella* 92 ja 93 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

7) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004 ja EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksella sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 987/2009;

8) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

9) *tietosuoja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

10) *kolmannella valtiolla* muuta kuin EU- tai ETA-maata, Sveitsiä tai valtiota, jonka

Ehdotus

ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

5) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettujen työansioiden, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 4 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

6) *ensisijaisella etuudella* 92 ja 93 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

7) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004 ja *EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 987/2009;

8) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

9) *tietosuoja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

10) *kolmannella valtiolla* muuta kuin EU- tai ETA-maata, Sveitsiä tai valtiota, jonka

Voimassa oleva laki

kanssa Suomi on solminut kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen;

11) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

12) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maassa työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

13) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 11 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua työntekijän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää.

Ehdotus

kanssa Suomi on solminut kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen;

11) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

12) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maassa työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

13) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 11 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua työntekijän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;

14) **leskellä edunjättäjän** kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.

55 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton perusteella oikeus saada työeläkelain mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen.

55 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on:

1) solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa; *tai*

2) *muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa.*

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton tai yhteistalouden perusteella oikeus saada työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä, hänellä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen, *ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan perhe-eläkkeeseen on lakannut.*

56 §

56 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 18-vuotiaalla:

- 1) edunjättäjän lapsella; ja
- 2) lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 20-vuotiaalla:

- 1) edunjättäjän lapsella; ja
- 2) *edunjättäjän kanssa avioliitossa olleen* lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen kuuluu laskennallinen osuus lesken 85 §:n mukaan määräytyvästä perhe-eläkkeestä jos:

- 1) *edunjättäjän jälkeen ei ole jäänyt leskeä, joka on tämän lain mukaan oikeutettu perhe-eläkkeeseen; tai*
- 2) *leskeneläkkeeseen oikeutettu leski on kuollut tai hänen oikeutensa leskeneläkkeeseen on lakannut avioliiton solmimisen vuoksi, ennen kuin lesken oikeus perhe-eläkkeeseen olisi päättynyt.*

60 §

60 §

Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Leskeneläke lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta.

Leskeneläke lakkaa, jos:
1) *leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 55 §:n 1 momentin 1 kohdan tai 2 momentin perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka ai-*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Lapseneläke lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

61 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi.

Kun perhe-eläke myönnetään määräajaksi 1 momentin mukaisesti, edunjättäjän työeläke lakkautetaan perhe-eläkkeen alkamispäivästä.

62 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Kun leskeneläke lakkautetaan 60 §:n mukaisesti, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut.

kana eläketapahtumasta on kulunut kymmenen vuotta tai jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus perhe-eläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, aikaisintaan sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta;

2) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 55 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista edunjättäjän ja lesken yhteisistä lapsista täyttää 18 vuotta; tai

3) leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta, avioliiton solmimiskuukauden lopussa.

Lapseneläke lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana lapsi täyttää 20 vuotta tai hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

61 §

*Perhe-eläkkeen myöntäminen **todennäköisen kuoleman perusteella***

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, *eläkelaitos arvioi poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella edunjättäjän todennäköisen kuolinpäivän ja myöntää perhe-eläkkeen edellä mainittua todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.*

62 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Kun leskeneläke lakkautetaan 60 §:n mukaisesti uuden avioliiton perusteella, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos eläkelaitos toimii 107 §:n mukaisena viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut tai jos leskeneläke olisi jatkunut kolmea vuotta lyhyemmän ajan kertasuorituksena maksetaan määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä olisi ollut tältä ajalta. Kertasuoritusta ei makseta, jos saman edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeeseen oikeutettu lapsi saa 56 §:n 3 momentin mukaan oikeuden laskennalliseen osuuteen lesken perhe-eläkkeestä.

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos eläkelaitos toimii 107 §:n mukaisena viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

85 §

85 §

*Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä**Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä*

Leskeneläkkeen määrä on perhe-eläkkeen perusteesta, jollei 2 momentista tai 88–93 §:stä muuta johdu:

Leskeneläkkeen enimmäismäärä on perhe-eläkkeen perusteesta:

- 1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;
- 2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;
- 3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta; sekä
- 4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

- 1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;
- 2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;
- 3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta;
- 4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Jos leskeneläkkeen edunsaajana on useampi kuin yksi leski, leskeneläkkeen enimmäismäärästä vähennetään 2 momentin mukainen entisen puolison osuus ja jäljelle jäävä osuus jaetaan tasan leskeneläkkeen edunsaajina olevien leskien kesken. Jos 2 momentin mukainen entisen puolison osuus olisi suurempi kuin leskeneläkkeen yhteismäärä jaettuna edunsaajina olevien leskien ja entisten puolisoitten määrällä, 2 momentin mukainen osuus voi kuitenkin olla enintään yhtäsuuriin osuuksiin jaetun 1 momentin mukaisen leskeneläkkeen suuruinen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

86 §

86 §

Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeenä maksettava 56 §:n 3 momentissa tarkoitettu osuus perhe-eläkkeestä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

113 §

113 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos voi lakkauttaa eläkkeen eläkkeensaajan katoamispäivään.

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjäittäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain 61 ja 113 §:ää sovelletaan kaikkiin edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan perustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain voimaan tullessa voimassa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

olleiden säännösten mukaan perhe-eläkkeeseen oikeutettuun lapseen sovelletaan tämän lain 56 §:n 1 ja 3 momenttia sekä 60 §:n 2 momenttia.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tämän lain 55 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 55 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen leskeneläkkeeseen sovelletaan työntekijän eläkelakia sellaisena kuin se on tämän lain tultua voimaan.

2.

Laki

yrittäjän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrittäjän eläkelain (1272/2006) 2 §:n 1 momentti, 52 §:n 1 ja 4 momentti, 53, 57, 58 ja 59 §, 78 §:n 1 momentti ja 98 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 260/2020, sekä

lisätään 78 §:ään uusi 3 momentti, 79 §:ään uusi 3 momentti ja 98 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Keskeiset määritelmät

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *eläkelaitoksella* 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua työeläkevakuutusyhtiötä tai eläkekassaa sekä muuta työntekijän eläkelain (395/2006) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua eläkelaitosta silloin, kun ne käsittelevät tämän lain mukaista eläkeasiaa;

2) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 8 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua yrittäjän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;

3) *työeläkelaiilla* työntekijän eläkelain 3 §:ssä tarkoitettuja lakeja;

4) *työeläkkeellä* työeläkelakien mukaista eläkettä;

5) *yrittäjällä* 3 §:ssä tarkoitettua henkilöä;

6) *työtulolla* yrittäjälle 112 §:n mukaisesti vahvistettua vuotuista työtuloa;

7) *kokonaistyötulolla* 67 §:ssä tarkoitettua eläkkeen perusteena olevaa työtuloa, jossa on otettu huomioon lisätyöeläkevakuutusmaksu ja pienennetty työeläkevakuutusmaksu sekä työeläkevakuutusmaksun maksamatta jättäminen;

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *eläkelaitoksella* 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua työeläkevakuutusyhtiötä tai eläkekassaa sekä muuta työntekijän eläkelain (395/2006) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua eläkelaitosta silloin, kun ne käsittelevät tämän lain mukaista eläkeasiaa;

2) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 8 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua yrittäjän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;

3) *työeläkelaiilla* työntekijän eläkelain 3 §:ssä tarkoitettuja lakeja;

4) *työeläkkeellä* työeläkelakien mukaista eläkettä;

5) *yrittäjällä* 3 §:ssä tarkoitettua henkilöä;

6) *työtulolla* yrittäjälle 112 §:n mukaisesti vahvistettua vuotuista työtuloa;

7) *kokonaistyötulolla* 67 §:ssä tarkoitettua eläkkeen perusteena olevaa työtuloa, jossa on otettu huomioon lisätyöeläkevakuutusmaksu ja pienennetty työeläkevakuutusmaksu sekä työeläkevakuutusmaksun maksamatta jättäminen;

Voimassa oleva laki

8) *työansioilla* tässä laissa ja maatalousyrittäjän eläkelaiissa (1280/2006) tarkoitettuja kokonaistyötuloja sekä muiden työeläkelakien mukaisia työansioita;

9) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta yrittäjälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa tai sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairaudesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

10) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettua kokonaistyötulon, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 9 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

11) *ensisijaisella etuudella* 85 ja 86 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

12) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004;

Ehdotus

8) *työansioilla* tässä laissa ja maatalousyrittäjän eläkelaiissa (1280/2006) tarkoitettuja kokonaistyötuloja sekä muiden työeläkelakien mukaisia työansioita;

9) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta yrittäjälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairaudesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

10) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettua kokonaistyötulon, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 9 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

11) *ensisijaisella etuudella* 85 ja 86 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

12) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13) *tietosuoja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

14) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

15) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta; ja

16) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maan työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi.

13) *tietosuoja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

14) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

15) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

16) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maan työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

17) *leskellä edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.*

52 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa.

52 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on:

1) solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa; *tai*

2) *muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton perusteella oikeus saada työeläkelain mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton tai yhteistalouden perusteella oikeus saada työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen, *ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan perhe-eläkkeeseen on lakannut.*

53 §

53 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 18-vuotiaalla:

- 1) edunjättäjän lapsella; ja
- 2) lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 20-vuotiaalla:

- 1) edunjättäjän lapsella; ja
- 2) *edunjättäjän kanssa avioliitossa olleen* lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen kuuluu laskennallinen osuus lesken 78 §:n mukaan määräytyvästä perhe-eläkkeestä, jos:

- 1) *edunjättäjän jälkeen ei ole jäänyt leskeä, joka on tämän lain mukaan oikeutettu perhe-eläkkeeseen; tai*

- 2) *leskeneläkkeeseen oikeutettu leski on kuollut tai hänen oikeutensa leskeneläkkeeseen on lakannut avioliiton solmimisen vuoksi, ennen kuin lesken oikeus perhe-eläkkeeseen olisi päättynyt.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

57 §

57 §

Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Leskeneläke lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta.

Leskeneläke lakkaa, jos:

- 1) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 52 §:n 1 momentin 1 kohdan tai 2 momentin perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana eläketapahtumasta on kulunut kymmenen vuotta tai jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus perhe-eläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, aikaisintaan sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta; tai
- 2) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 52 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista edunjättäjän ja lesken yhteisistä lapsista täyttää 18 vuotta; tai
- 3) leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta, avioliiton solmimiskuukauden lopussa.

Lapseneläke lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolalle.

Lapseneläke lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana lapsi täyttää 20 vuotta tai hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolalle.

58 §

58 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi

*Perhe-eläkkeen myöntäminen **todennäköisen kuoleman perusteella***

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi.

Kun perhe-eläke myönnetään määräajaksi 1 momentin mukaisesti, edunjättäjän työeläke lakkautetaan perhe-eläkkeen alkamispäivästä.

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, *eläkelaitos arvioi poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella edunjättäjän todennäköisen kuolinpäivän ja myöntää perhe-eläkkeen edellä mainittua todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

59 §

59 §

*Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena**Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena*

Kun leskeneläke lakkautetaan 57 §:n mukaisesti, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut.

Kun leskeneläke lakkautetaan 57 §:n mukaisesti *uuden avioliiton perusteella*, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut *tai jos leskeneläke olisi jatkunut kolme vuotta lyhyemmän ajan kertasuorituksena maksetaan määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä olisi ollut tältä ajalta. Kertasuoritusta ei makseta, jos saman edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeeseen oikeutettu lapsi saa 53 §:n 3 momentin mukaan oikeuden laskennalliseen osuuteen lesken perhe-eläkkeestä.*

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos eläkelaitos toimii viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos eläkelaitos toimii viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

78 §

78 §

*Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä**Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä*

Leskeneläkkeen määrä on perhe-eläkkeen perusteesta, *jollei 2 momentista tai 81–86 §:stä muuta johdu:*

Leskeneläkkeen *enimmäismäärä* on perhe-eläkkeen perusteesta:

1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;

1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;

2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;

2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;

3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta; sekä

3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta;

4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Jos leskeneläkkeen edunsaajina on useampi kuin yksi leski, leskeneläkkeen enimmäismäärästä vähennetään 2 momentin mukainen entisen puolison osuus ja jäljelle jäävä osuus jaetaan tasan leskeneläkkeen edunsaajina olevien leskien kesken. Jos 2 momentin mukainen entisen puolison osuus olisi suurempi kuin

Voimassa oleva laki

Ehdotus

leskeneläkkeen yhteismäärä jaettuna edunsaajina olevien leskien ja entisten puolisoitten määrällä, 2 momentin mukainen osuus voi kuitenkin olla enintään yhtäsuuriin osuuksiin jaetun 1 momentin mukaisen leskeneläkkeen suuruinen.

79 §

79 §

Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeenä maksettava 53 §:n 3 momentissa tarkoitettu osuus perhe-eläkkeestä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

98 §

98 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos voi lakkauttaa eläkkeen eläkkeensaajan katoamispäivään.

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain 58 ja 98 §:ää sovelletaan kaikkiin edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan perustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan perhe-eläkkeeseen oikeutettuun lapseen sovelletaan tämän lain 53 §:n 1 ja 3 momenttia sekä 57 §:n 2 momenttia.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tämän lain 52 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 52 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen leskeneläkkeeseen sovelletaan yrittäjän eläkelakia sellaisena kuin se on tämän lain tultua voimaan.

3.

Laki

maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 2 §:n 1 momentti, 61 §:n 1 ja 4 momentti, 62 §, 64 §:n 1 momentin 3 kohta ja 93 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 246/2020, sekä
lisätään 93 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Keskeiset määritelmät

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *eläkelaitoksella* Maatalousyrittäjien eläkelaitosta sekä työntekijän eläkelain (395/2006) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua eläkelaitosta silloin, kun ne käsittelevät tämän lain mukaista eläkeasiaa;
- 2) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 31 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua maatalousyrittäjän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;
- 3) *työeläkelailta* työntekijän eläkelain 3 §:ssä tarkoitettuja lakeja;
- 4) *työeläkkeellä* työeläkelakien mukaista eläkettä;
- 5) *työtulolla* maatalousyrittäjälle 14 §:n ja apurahansaajalle 21 a §:n mukaisesti vahvistettua vuotuista työtuloa;
- 6) *kokonaistyötulolla* 73 §:ssä tarkoitettua eläkkeen perusteena olevaa työtuloa, jossa on otettu huomioon työeläkevakuutusmaksun maksamatta jättäminen;
- 7) *työansioilla* tässä laissa ja yrittäjän eläkelaisissa (1272/2006) tarkoitettuja kokonaistyötuloja sekä muiden työeläkelakien mukaisia työansioita;

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *eläkelaitoksella* Maatalousyrittäjien eläkelaitosta sekä työntekijän eläkelain (395/2006) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua eläkelaitosta silloin, kun ne käsittelevät tämän lain mukaista eläkeasiaa;
- 2) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 31 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua maatalousyrittäjän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;
- 3) *työeläkelailta* työntekijän eläkelain 3 §:ssä tarkoitettuja lakeja;
- 4) *työeläkkeellä* työeläkelakien mukaista eläkettä;
- 5) *työtulolla* maatalousyrittäjälle 14 §:n ja apurahansaajalle 21 a §:n mukaisesti vahvistettua vuotuista työtuloa;
- 6) *kokonaistyötulolla* 73 §:ssä tarkoitettua eläkkeen perusteena olevaa työtuloa, jossa on otettu huomioon työeläkevakuutusmaksun maksamatta jättäminen;
- 7) *työansioilla* tässä laissa ja yrittäjän eläkelaisissa (1272/2006) tarkoitettuja kokonaistyötuloja sekä muiden työeläkelakien mukaisia työansioita;

Voimassa oleva laki

8) *palkattomalla ajalla* työntekijän eläkelain 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua aikaa;

9) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettun kokonaistyötulon, päättyneen eläkkeellöoloajan ja 8 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

10) *ensisijaisella etuudella* työntekijän eläkelain 92 ja 93 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

11) EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004;

12) *tietosuojaja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus);

13) EU- ja ETA-maalla maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

14) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta; ja

15) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maan työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi.

Ehdotus

8) *palkattomalla ajalla* työntekijän eläkelain 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua aikaa;

9) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettun kokonaistyötulon, päättyneen eläkkeellöoloajan ja 8 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

10) *ensisijaisella etuudella* työntekijän eläkelain 92 ja 93 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

11) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004;

12) *tietosuojaja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus);

13) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

14) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

15) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maan työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

16) *leskellä edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

61 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton perusteella oikeus saada työeläkelain mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen.

62 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 18-vuotiaalla:

- 1) edunjättäjän lapsella; ja
- 2) lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman

61 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on:

- 1) solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa; *tai*

- 2) *muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa.*

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton *tai yhteistalouden* perusteella oikeus saada työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen, *ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan perhe-eläkkeeseen on lakannut.*

62 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 20-vuotiaalla:

- 1) edunjättäjän lapsella; ja
- 2) *edunjättäjän kanssa avioliitossa olleen* lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun

Voimassa oleva laki

vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Ehdotus

edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen kuuluu laskennallinen osuus lesken 80 §:n mukaan määräytyvästä perhe-eläkkeestä jos:

1) edunjättäjän jälkeen ei ole jäänyt leskeä, joka on tämän lain mukaan oikeutettu perhe-eläkkeeseen; tai

2) leskeneläkkeeseen oikeutettu leski on kuollut tai hänen oikeutensa leskeneläkkeeseen on lakannut avioliiton solmimisen vuoksi, ennen kuin lesken oikeus perhe-eläkkeeseen olisi päättynyt.

64 §

Perhe-eläkkeen alkaminen, maksaminen ja lakkaaminen

Tätä lakia toimeenpantaessa perhe-eläkkeeseen sovelletaan, mitä:

3) työntekijän eläkelain 61 §:ssä säädetään eläkkeen myöntämisestä määräajaksi; ja

64 §

Perhe-eläkkeen alkaminen, maksaminen ja lakkaaminen

Tätä lakia toimeenpantaessa perhe-eläkkeeseen sovelletaan, mitä:

3) työntekijän eläkelain 61 §:ssä säädetään eläkkeen myöntämisestä *todennäköisen kuoleman perusteella*; ja

93 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos voi lakkauttaa eläkkeen eläkkeensaajan katoamispäivään.

93 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos *lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, työntekijän eläkelain muuttamisesta annetun lain (/) 61 §:ää ja tämän lain 93 §:ää sovelletaan kaikkiin edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan perustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan perhe-eläkkeeseen oikeutettuun lapseen sovelletaan tämän lain 62 §:n 1 ja 3 momenttia sekä työntekijän eläkelain muuttamisesta annetun lain 60 §:n 2 momenttia.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tämän lain 61 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 61 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen leskeneläkkeeseen sovelletaan maatalousyrittäjän eläkelakia sellaisena kuin se on tämän lain tultua voimaan.

4.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merimieseläkelain (1290/2006) 2 §:n 1 momentti, 55 §:n 1 ja 4 momentti, 56, 60, 61 ja 62 §, 90 §:n 1 momentti ja 110 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 248/2020, sekä

lisätään 90 §:ään uusi 3 momentti, 91 §:ään uusi 3 momentti ja 110 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Keskeiset määritelmät

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *työntekijällä* erityyppisen merityösopimuslain (756/2011) mukaisessa työsuhteessa olevaa merenkulkijaa;

2) *työsuhteella* erityyppisen merityösopimuslain 1 luvun 1 §:n mukaiseen työsuhteeseen perustuva työsuhteet tai sitä vastaavaa työsuhteet ulkomaisessa aluksessa;

3) *päällystöllä* kansi- ja konepäällystä sekä miehistöllä kansi- ja konemiehistöä, taloushenkilökuntaa ja muuta laivahenkilökuntaa;

4) *eläkekassalla* 1 §:n 3 momentissa mainittua Merimieseläkekassaa;

5) työeläkkeellä 3 §:ssä tarkoitettujen lakien mukaista eläkettä;

6) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *työntekijällä* erityyppisen merityösopimuslain (756/2011) mukaisessa työsuhteessa olevaa merenkulkijaa;

2) *työsuhteella* erityyppisen merityösopimuslain 1 luvun 1 §:n mukaiseen työsuhteeseen perustuva työsuhteet tai sitä vastaavaa työsuhteet ulkomaisessa aluksessa;

3) *päällystöllä* kansi- ja konepäällystä sekä miehistöllä kansi- ja konemiehistöä, taloushenkilökuntaa ja muuta laivahenkilökuntaa;

4) *eläkekassalla* 1 §:n 3 momentissa mainittua Merimieseläkekassaa;

5) työeläkkeellä 3 §:ssä tarkoitettujen lakien mukaista eläkettä;

6) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai

Voimassa oleva laki

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

7) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettujen työansioiden, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 6 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

8) *ensisijaisella etuudella* 97 ja 98 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

9) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004 ja EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksella sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 987/2009;

10) tietosuoja-asetuksella luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

11) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja

Ehdotus

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

7) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettujen työansioiden, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 6 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

8) *ensisijaisella etuudella* 97 ja 98 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

9) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004 ja *EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 987/2009;

10) tietosuoja-asetuksella luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

11) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja

Voimassa oleva laki

heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

12) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

13) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maan työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

14) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 8 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua työntekijän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää.

Ehdotus

heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

12) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

13) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maan työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

14) *alimmalla vanhuuseläkeiällä* 8 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua työntekijän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;

15) *leskellä edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.*

55 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton perusteella oikeus saada työeläkelain mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen.

55 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on:

1) solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa; *tai*

2) *muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa.*

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton tai yhteistalouden perusteella oikeus saada työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä, hänellä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen, *ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan perhe-eläkkeeseen on lakannut.*

56 §

56 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 18-vuotiaalla:

- 1) edunjättäjän lapsella; ja
- 2) lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 20-vuotiaalla:

- 1) edunjättäjän lapsella; ja
- 2) *edunjättäjän kanssa avioliitossa olleen* lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen kuuluu laskennallinen osuus lesken 90 §:n mukaan määräytyvästä perhe-eläkkeestä jos:

- 1) *edunjättäjän jälkeen ei ole jäänyt leskeä, joka on tämän lain mukaan oikeutettu perhe-eläkkeeseen; tai*
- 2) *leskeneläkkeeseen oikeutettu leski on kuollut tai hänen oikeutensa leskeneläkkeeseen on lakannut avioliiton solmimisen vuoksi, ennen kuin lesken oikeus perhe-eläkkeeseen olisi päättynyt.*

60 §

60 §

Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Leskeneläke lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta.

Leskeneläke lakkaa, jos:
1) *leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 55 §:n 1 momentin 1 kohdan tai 2 momentin perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka ai-*

Voimassa oleva laki

Lapseneläke lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

61 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi.

Kun perhe-eläke myönnetään määräajaksi 1 momentin mukaisesti, edunjättäjän työeläke lakkautetaan perhe-eläkkeen alkamispäivästä.

62 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Kun leskeneläke lakkautetaan 60 §:n mukaisesti, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut.

Ehdotus

kana eläketapahtumasta on kulunut kymmenen vuotta tai jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus perhe-eläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, aikaisintaan sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta; tai

2) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 55 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista edunjättäjän ja lesken yhteisistä lapsista täyttää 18 vuotta; tai

3) leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta, avioliiton solmimiskuukauden lopussa.

Lapseneläke lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana lapsi täyttää 20 vuotta tai hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

61 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen todennäköisen kuoleman perusteella

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, *eläkekassa arvioi poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella edunjättäjän todennäköisen kuolinpäivän ja myöntää perhe-eläkkeen edellä mainittua todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.*

62 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Kun leskeneläke lakkautetaan 60 §:n mukaisesti *uuden avioliiton perusteella*, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos eläkekassa toimii 108 §:ssä tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut tai jos leskeneläke olisi jatkunut kolmea vuotta lyhyemmän ajan kertasuorituksena maksetaan määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä olisi ollut tältä ajalta. Kertasuoritusta ei makseta, jos saman edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeeseen oikeutettu lapsi saa 56 §:n 3 momentin mukaan oikeuden laskennalliseen osuuteen lesken perhe-eläkkeestä.

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos eläkekassa toimii 108 §:ssä tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

90 §

90 §

*Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä**Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä*

Leskeneläkkeen määrä on perhe-eläkkeen perusteesta, jollei 2 momentista tai 93–98 §:stä muuta johdu:

- 1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;
- 2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;
- 2) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta; sekä
- 4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Leskeneläkkeen enimmäismäärä on perhe-eläkkeen perusteesta:

- 1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;
- 2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;
- 3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta;
- 4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Jos leskeneläkkeen edunsaajana on useampi kuin yksi leski, leskeneläkkeen enimmäismäärästä vähennetään 2 momentin mukainen entisen puolison osuus ja jäljelle jäävä osuus jaetaan tasan leskeneläkkeen edunsaajina olevien leskien kesken. Jos 2 momentin mukainen entisen puolison osuus olisi suurempi kuin leskeneläkkeen yhteismäärä jaettuna edunsaajina olevien leskien ja entisten puolisoitten määrällä, 2 momentin mukainen osuus voi kuitenkin olla enintään yhtäsuuriin osuuksiin jaetun 1 momentin mukaisen leskeneläkkeen suuruinen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

91 §

91 §

Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeenä maksettava 56 §:n 3 momentissa tarkoitettu osuus perhe-eläkkeestä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

110 §

110 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkekassa voi lakkauttaa eläkkeen eläkkeensaajan katoamispäivään.

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkekassa lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain 61 ja 110 §:ää sovelletaan kaikkiin edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan perustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain voimaan tullessa voimassa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

olleiden säännösten mukaan perhe-eläkkeeseen oikeutettuun lapseen sovelletaan tämän lain 56 §:n 1 ja 3 momenttia sekä 60 §:n 2 momenttia.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tämän lain 55 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 55 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen leskeneläkkeeseen sovelletaan merimieseläkelakia sellaisena kuin se on tämän lain tultua voimaan.

5.

Laki

julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisten alojen eläkelain (81/2016) 3 §:n 1 momentti, 65 §:n 1 ja 4 momentti, 67 §, 69 §:n 1 momentti, 77, 78 ja 80 § ja 124 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 3 §:n 1 momentti laeissa 226/2020 ja 453/2020, sekä

lisätään 69 §:ään uusi 3 momentti, 70 §:ään uusi 3 momentti ja 124 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Keskeiset määritelmät

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *palvelussuhteella* tämän lain piiriin kuuluvaa virka- tai työsuhdetta, perhe- ja omaishoitajan sopimussuhdetta Kevan jäsenyhteisöön, luottamustointa sekä toimeksianto- tai konsulttisopimussuhdetta tai vastaavaa muuta sovittua järjestelyä;

2) *työntekijällä* kaikkia lain soveltamisalaan kuuluvia henkilöitä;

3) *julkisella työnantajalla* Kevan jäsenyhteisöä, valtiota, evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntaa, seurakuntayhtymää ja tuomiokapitulia, kirkkohallitusta, Kansaneläkelaitosta sekä Suomen Pankkia;

4) *työeläkelaillla* työntekijän eläkelain (395/2006) 3 §:ssä mainittuja lakeja ja eläkesääntöjä sekä muita niihin verrattavia säädöksiä, joissa määritellään työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoimintaan perustuva eläke;

5) *yksityisten alojen työeläkelaillla* työntekijän eläkelakia ja mainitun lain 3 §:n 1 momentissa mainittuja lakeja;

6) *työeläkkeellä* työeläkelain mukaisia eläkeitä;

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *palvelussuhteella* tämän lain piiriin kuuluvaa virka- tai työsuhdetta, perhe- ja omaishoitajan sopimussuhdetta Kevan jäsenyhteisöön, luottamustointa sekä toimeksianto- tai konsulttisopimussuhdetta tai vastaavaa muuta sovittua järjestelyä;

2) *työntekijällä* kaikkia lain soveltamisalaan kuuluvia henkilöitä;

3) *julkisella työnantajalla* Kevan jäsenyhteisöä, valtiota, evankelis-luterilaista kirkon seurakuntaa, seurakuntayhtymää, tuomiokapitulia, kirkkohallitusta, Kansaneläkelaitosta sekä Suomen Pankkia;

4) *työeläkelaillla* työntekijän eläkelain (395/2006) 3 §:ssä mainittuja lakeja ja eläkesääntöjä sekä muita niihin verrattavia säädöksiä, joissa määritellään työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoimintaan perustuva eläke;

5) *yksityisten alojen työeläkelaillla* työntekijän eläkelakia ja mainitun lain 3 §:n 1 momentissa mainittuja lakeja;

6) *työeläkkeellä* työeläkelain mukaisia eläkeitä;

Voimassa oleva laki

7) yksityisten alojen työeläkelaitoksella yksityisten alojen työeläkelain mukaisesta eläketurvasta huolehtivaa eläkelaitosta;

8) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa taikka sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

9) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettujen työansioiden, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 8 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

10) *ensisijaisella etuudella* 96 ja 97 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

11) *tulevalla ajalla* sen vuoden alun, jona työkyvyttömyys alkaa, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää alimman vanhuuseläkeikänsä; jos työntekijän alinta vanhuuseläkeikää ei ole eläketapahtumahetkellä säädetty, eläkkeeseen oikeuttaa aika sen

Ehdotus

7) yksityisten alojen työeläkelaitoksella yksityisten alojen työeläkelain mukaisesta eläketurvasta huolehtivaa eläkelaitosta;

8) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

9) *ansaitulla eläkkeellä* tässä laissa tarkoitettujen työansioiden, päättyneen eläkkeelläoloajan ja 8 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen perusteella karttunutta eläkettä sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta etuutta;

10) *ensisijaisella etuudella* 96 ja 97 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta;

11) *tulevalla ajalla* aikaa sen vuoden alusta, jona työkyvyttömyys alkaa, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää alimman vanhuuseläkeikänsä; jos työntekijän alinta vanhuuseläkeikää ei ole eläketapahtumahetkellä säädetty, eläkkeeseen oikeuttaa

Voimassa oleva laki

kalenterivuoden alusta, jona työntekijä on tullut työkyvyttömäksi, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää hänen omaa ikäluokkaansa lähimmälle ikäluokalle säädetyn alimman vanhuuseläkeiän;

12) *rahamäärillä* summia, jotka vastaavat työntekijän eläkelain 96, 97 ja 100 §:ssä tarkoitetun palkkakertoimen arvoa yksi (1,000) vuonna 2004;

13) *edunjättäjällä* henkilöä, jonka jälkeen suoritetaan tämän lain mukaista perhe-eläkettä;

14) *edunsaajalla* henkilöä, jolla on oikeus saada tämän lain mukaista perhe-eläkettä;

15) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004 ja EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksella sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 987/2009;

16) *tietosuoja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

17) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

18) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

19) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maassa työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

Ehdotus

aika sen kalenterivuoden alusta, jona työntekijä on tullut työkyvyttömäksi, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää hänen omaa ikäluokkaansa lähimmälle ikäluokalle säädetyn alimman vanhuuseläkeiän;

12) *rahamäärillä* summia, jotka vastaavat työntekijän eläkelain 96, 97 ja 100 §:ssä tarkoitetun palkkakertoimen arvoa yksi (1,000) vuonna 2004;

13) *edunjättäjällä* henkilöä, jonka jälkeen suoritetaan tämän lain mukaista perhe-eläkettä;

14) *edunsaajalla* henkilöä, jolla on oikeus saada tämän lain mukaista perhe-eläkettä;

15) *EU:n sosiaaliturvan perusasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004 ja *EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksella* sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 987/2009;

16) *tietosuoja-asetuksella* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus);

17) *EU- ja ETA-maalla* maata, jossa sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetusta tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71;

18) *sosiaaliturvasopimuksella* Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

19) *teoreettisella eläkkeellä* laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maassa työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi;

Voimassa oleva laki

20) alimmalla vanhuuseläkeiällä 10 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua työntekijän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää.

Ehdotus

20) alimmalla vanhuuseläkeiällä 10 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua työntekijän syntymävuoden perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää;

21) leskellä edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.

65 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos:
1) hän on solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta; ja
2) hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa.

65 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on:

1) solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa; tai

2) muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton perusteella oikeus saada työeläkelain mukaista eläkettä vastaavaa perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton tai yhteistalouden perusteella oikeus saada työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen, ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan perhe-eläkkeeseen on lakannut.

67 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 18-vuotiaalla:
1) edunjättäjän lapsella; ja

67 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 20-vuotiaalla:
1) edunjättäjän lapsella; ja

Voimassa oleva laki

2) lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Ehdotus

2) *edunjättäjän kanssa avioliitossa olleen* lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

Lapseneläkkeeseen kuuluu laskennallinen osuus lesken 69 §:n mukaan määräytyvästä perhe-eläkkeestä jos:

1) *edunjättäjän jälkeen ei ole jäänyt leskeä, joka on tämän lain mukaan oikeutettu perhe-eläkkeeseen; tai*

2) *leskeneläkkeeseen oikeutettu leski on kuollut tai hänen oikeutensa leskeneläkkeeseen on lakannut avioliiton solmimisen vuoksi, ennen kuin lesken oikeus perhe-eläkkeeseen olisi päättynyt.*

69 §

Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä

Leskeneläkkeen määrä perhe-eläkkeen perusteesta on, jollei 2 momentista tai 72–74 §:stä ja 96–98 §:stä muuta johdu:

1) 6/12, jos edunsaajana on leski yksin tai leski ja yksi lapsi;

2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;

3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta; sekä

4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

69 §

Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä

Leskeneläkkeen *enimmäismäärä* on perhe-eläkkeen perusteesta:

1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;

2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;

3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta;

4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Jos leskeneläkkeen edunsaajana on useampi kuin yksi leski, leskeneläkkeen enimmäismäärästä vähennetään 2 momentin mukainen entisen puolison osuus ja jäljelle jäävä osuus jaetaan tasan leskeneläkkeen edunsaajina

Voimassa oleva laki

Ehdotus

olevien leskien kesken. Jos 2 momentin mukainen entisen puolison osuus olisi suurempi kuin leskeneläkkeen yhteismäärä jaettuna edunsaajina olevien leskien ja entisten puolisoitten määrällä, 2 momentin mukainen osuus voi kuitenkin olla enintään yhtäsuuriin osuuksiin jaetun 1 momentin mukaisen leskeneläkkeen suuruisen.

70 §

70 §

Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeenä maksettava 67 §:n 3 momentissa tarkoitettu osuus perhe-eläkkeestä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

77 §

77 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi

*Perhe-eläkkeen myöntäminen **todennäköisen kuoleman perusteella***

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että edunjättäjä on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi.

Kun perhe-eläke myönnetään määräajaksi 1 momentin mukaisesti, edunjättäjän työeläke lakkautetaan perhe-eläkkeen alkamispäivästä.

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Keva arvioi poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella edunjättäjän todennäköisen kuolinpäivän ja myöntää perhe-eläkkeen edellä mainittua todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

78 §

78 §

Perhe-eläkeoikeuden lakkaaminen

Perhe-eläkeoikeuden lakkaaminen

Oikeus leskeneläkkeen saamiseen lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta.

Oikeus leskeneläkkeen saamiseen lakkaa, jos:

1) *leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 65 §:n 1 momentin 1 kohdan tai 2 momentin perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana eläketapahtumasta on kulunut kymme-*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Oikeus lapseneläkkeen saamiseen lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai jos hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

nen vuotta tai jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus perhe-eläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, aikaisintaan sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta; tai

2) leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen 65 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista edunjättäjän ja lesken yhteisistä lapsista täyttää 18 vuotta; tai

3) leski solmii uuden avioliiton ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta, avioliiton solmimiskuukauden lopussa.

Oikeus lapseneläkkeen saamiseen lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana lapsi täyttää 20 vuotta tai hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

80 §

80 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Kun leskeneläke lakkautetaan 78 §:n 1 momentin mukaisesti, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut.

Kun leskeneläke lakkautetaan 78 §:n mukaisesti uuden avioliiton perusteella, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut tai jos leskeneläke olisi jatkunut kolmea vuotta lyhyemmän ajan kertasuorituksena maksetaan määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä olisi ollut tältä ajalta. Kertasuoritusta ei makseta, jos saman edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeeseen oikeutettu lapsi saa 67 §:n 3 momentin mukaan oikeuden laskennalliseen osuuteen lesken perhe-eläkkeestä.

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos Keva toimii 117 §:n mukaisena viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos Keva toimii 117 §:n mukaisena viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

124 §

124 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Keva voi lakkauttaa eläkkeen eläkkeensaajan katoamispäivään.

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Keva lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain 77 ja 124 §:ää sovelletaan kaikkiin edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan perustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan perhe-eläkkeeseen oikeutettuun lapseen sovelletaan tämän lain 67 §:n 1 ja 3 momenttia sekä 78 §:n 2 momenttia.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tämän lain 65 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos perhe-eläkkeeseen oikeuttava eläketapahtuma on sattunut tämän lain tultua voi-

HE 66/2021 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

maan. Tämän lain 65 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen leskeneläkkeeseen sovelletaan julkisten alojen eläkelakia sellaisena kuin se on tämän lain tultua voimaan.

6.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansaneläkelain (568/2007) 26 §, 28 §:n 4 momentti, 37 §, 38 §:n 1 momentti sekä 49 ja 58 §,
sellaisina kuin niistä ovat 37 § osaksi laissa 1223/2009 sekä 58 § osaksi laeissa 1151/2007 ja 84/2016, sekä
lisätään lakiin uusi 5 a §, 74 §:ään sellaisena kuin se on osaksi laissa 1223/2009 ja väliaikaisesti osaksi laissa 1019/2019, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 a §

Leski

*Tässä laissa **leskellä** tarkoitetaan edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä.*

26 §

26 §

Oikeus leskeneläkkeeseen

Oikeus leskeneläkkeeseen

Oikeus leskeneläkkeeseen on leskellä, jolla on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa ja jonka avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä täytti 65 vuotta. Jos lesken ja edunjättäjän yhteinen lapsi on annettu ottopapseksi ennen edunjättäjän kuolemaa tai leski on ottanut edunjättäjän lapsen ottopapsekseen vasta edunjättäjän kuoltua, oikeutta leskeneläkkeeseen lapsen perusteella ei ole.

Oikeus leskeneläkkeeseen on myös leskellä, joka edunjättäjän kuollessa oli täyttänyt 50 vuotta ja jonka avioliitto oli solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 vuotta ja edunjättäjä 65 vuotta. Lisäksi edellytetään, että avioliitto oli jatkunut vähintään viisi vuotta.

Oikeus leskeneläkkeeseen on leskellä, joka:
1) on solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja jolla on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa;

2) on muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta, yhteistalous on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta ja hänellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa; edunjättäjällä tai leskellä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa; tai

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Leskeneläkkeeseen ei kuitenkaan ole oikeutta leskellä, joka saa aikaisemman avioliittonsa perusteella tässä laissa tarkoitettua tai ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyä perhe-eläkelaisissa (38/1969) tarkoitettua tai kansaneläkelain voimaanpanosta annetun lain 4 ja 5 §:ssä tarkoitettua leskeneläkettä taikka näitä vastaavaa ulkomailta maksettavaa eläkettä.

Leskeneläkkeeseen ei ole oikeutta leskellä, joka on täyttänyt 65 vuotta.

28 §

Alkueläke

Alkueläke lakkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona leski täyttää 65 vuotta. Alkueläke lakkaa myös, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta.

37 §

Jatkoeläkkeen lakkaaminen

Lesken jatkoeläke lakkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona leski täyttää 65 vuotta.

3) edunjättäjän kuollessa oli täyttänyt 50 vuotta ja jonka avioliitto oli solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 vuotta ja edunjättäjä 65 vuotta; edellytyksenä on lisäksi, että avioliitto oli jatkunut vähintään viisi vuotta.

Jos lesken ja edunjättäjän yhteinen lapsi on annettu ottolapseksi ennen edunjättäjän kuolemaa tai leski on ottanut edunjättäjän lapsen ottolapsekseen vasta edunjättäjän kuoltua, oikeutta 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaiseen leskeneläkkeeseen lapsen perusteella ei ole.

Leskeneläkkeeseen ei ole oikeutta leskellä, joka saa aikaisemman avioliittonsa tai yhteistalouden perusteella tässä laissa tarkoitettua tai ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyä perhe-eläkelaisissa (38/1969) tarkoitettua tai kansaneläkelain voimaanpanosta annetun lain (569/2007) 5 §:ssä tarkoitettua leskeneläkettä taikka näitä vastaavaa ulkomailta maksettavaa eläkettä ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan leskeneläkkeeseen on lakannut.

Leskeneläkkeeseen ei ole oikeutta leskellä, joka on täyttänyt 65 vuotta.

28 §

Alkueläke

Lesken alkueläke lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta, jos leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen 26 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella. Alkueläke lakkaa myös, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Alkueläke lakkaa aina viimeistään sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana leski täyttää 65 vuotta.

37 §

Jatkoeläkkeen lakkaaminen

Jos leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen 26 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, leskeneläkkeen jatkoeläke lakkaa sen kuukauden

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Lesken jatkoeläke lakkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta.

Lesken jatkoeläke lakkaa, kun leskelle myönnetään 29 §:n 1 momentissa tarkoitettu eläke. Jos eläke myönnetään kuukauden ensimmäisenä päivänä, jatkoeläke lakkaa sen kuukauden alusta. Muussa tapauksessa jatkoeläke lakkaa eläkkeen myöntämistä seuraavan kuukauden alusta.

Jatkoeläkkeen perusmäärä lakkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona lesken kanssa samassa taloudessa asunut lesken tai edunjäntäjän lapsi, joka on asunut samassa taloudessa lesken ja edunjäntäjän kanssa jo edunjäntäjän kuollessa, muuttaa pois lesken taloudesta. Perusmäärä lakkaa aina viimeistään sitä seuraavan kuukauden alusta, jona nuorin edellä mainituista lapsista tai lesken ja edunjäntäjän yhteisistä lapsista täyttää 18 vuotta.

Jatkoeläkkeen täydennysmäärä lakkaa ilman eri päätöstä, jos 73 §:n 3 momentin 3 kohdan perusteella keskeytettyä täydennysmäärää ei ole kahden vuoden kuluessa keskeyttämisestä lukien vaadittu maksettavaksi.

lopussa, jonka aikana edunjäntäjän kuolemasta on kulunut kymmenen vuotta tai jos edunjäntäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus perhe-eläkkeeseen edunjäntäjän jälkeen, leskeneläke lakkaa aikaisintaan sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta.

Jos leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen 26 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, leskeneläkkeen jatkoeläke lakkaa sen kuukauden lopussa, jonka aikana nuorin säännöksessä mainituista lapsista täyttää 18 vuotta.

Lesken jatkoeläke lakkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta.

Lesken jatkoeläke lakkaa, kun leskelle myönnetään 29 §:n 1 momentissa tarkoitettu eläke. Jos eläke myönnetään kuukauden ensimmäisestä päivästä, jatkoeläke lakkaa sen kuukauden alusta. Muussa tapauksessa jatkoeläke lakkaa eläkkeen myöntämistä seuraavan kuukauden alusta.

Jatkoeläkkeen perusmäärä lakkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona lesken kanssa samassa taloudessa asunut lesken tai edunjäntäjän lapsi, joka on asunut samassa taloudessa lesken ja edunjäntäjän kanssa jo edunjäntäjän kuollessa, muuttaa pois lesken taloudesta. Perusmäärä lakkaa aina viimeistään sitä seuraavan kuukauden alusta, jona nuorin edellä mainituista lapsista tai lesken ja edunjäntäjän yhteisistä lapsista täyttää 18 vuotta.

Sen estämättä, mitä 1–5 momentissa säädetään, lesken jatkoeläke lakkaa aina viimeistään sitä seuraavan kuukauden alusta, jona leski täyttää 65 vuotta.

Jatkoeläkkeen täydennysmäärä lakkaa ilman eri päätöstä, jos 73 §:n 3 momentin 3 kohdan perusteella keskeytettyä täydennysmäärää ei ole kahden vuoden kuluessa keskeyttämisestä lukien vaadittu maksettavaksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

38 §

38 §

*Lakkautettavan jatkoeläkkeen myöntäminen
kertasuorituksena*

*Lakkautettavan jatkoeläkkeen myöntäminen
kertasuorituksena*

Jos leskeneläkettä on maksettu vähintään vuoden ajalta ja se lakkautetaan sillä perusteella, että leski solmii uuden avioliiton ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta, leskelle maksetaan kertasuorituksena se jatkoeläkkeen määrä, joka hänellä olisi ollut oikeus saada seuraavalta kolmelta vuodelta.

Jos leskeneläkettä on maksettu vähintään vuoden ajalta ja se lakkautetaan sillä perusteella, että leski solmii uuden avioliiton ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta, leskelle maksetaan kertasuorituksena se jatkoeläkkeen määrä, joka hänellä olisi ollut oikeus saada seuraavalta kolmelta vuodelta, *tai jos leskeneläke olisi jatkunut kolmea vuotta lyhyemmän ajan, leskelle maksetaan kertasuorituksena se jatkoeläkkeen määrä, joka hänellä olisi ollut oikeus saada tältä ajalta.*

49 §

49 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi

*Perhe-eläkkeen myöntäminen **todennäköisen kuoleman perusteella***

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi.

Kun perhe-eläke myönnetään määräajaksi 1 momentin mukaisesti, Kansaneläkelaitoksen maksama edunjättäjän eläke tai muu etuus keskeytetään perhe-eläkkeen alkamispäivästä.

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, *Kansaneläkelaitos arvioi poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella edunjättäjän todennäköisen kuolinpäivän ja myöntää perhe-eläkkeen edellä mainittua todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.*

Jos perhe-eläke on myönnetty tämän lain perusteella ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

58 §

58 §

Leskeneläkkeen hakeminen ja ilmoitusvelvollisuus

Leskeneläkkeen hakeminen ja ilmoitusvelvollisuus

Leskeneläkehakemuksessa on ilmoitettava:
1) lesken henkilöllisyystiedot;

Leskeneläkehakemuksessa on ilmoitettava:
1) lesken henkilöllisyystiedot;

Voimassa oleva laki

- 2) edunjättäjän henkilöllisyystiedot, asuinmaa ja kuolinaika;
- 3) edunjättäjän ja lesken Suomessa sekä ulkomailla asumat ja työskentelemät ajat;
- 4) tiedot leskeneläkkeeseen vaikuttavista ansio- ja muista tuloista; sekä
- 5) tiedot eläkkeistä, joita edunjättäjä oli saanut tai hakenut.

Leskeneläkehakemuksessa tulee myös selvittää, onko hakijalla yhteistä alle 18-vuotiaasta lasta edunjättäjän kanssa sekä asuiko samassa taloudessa lesken kanssa alle 18-vuotias lesken tai edunjättäjän lapsi edunjättäjän kuollessa sekä tällaisen lapsen henkilöllisyystiedot.

Leskeneläkkeensaajan on sen lisäksi, mitä 56 §:n 2 ja 4 momentissa säädetään, ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle eläkkeeseen vaikuttavien tulojen muutoksesta ja tämän lain mukaisen työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeen taikka näitä vastaavan ulkomailta maksettavan eläkkeen myöntämisestä.

Ulkomailla asuvan lesken on toimitettava hakemuksen liitteeksi virkatodistus tai muu vastaava selvitys.

Ehdotus

- 2) edunjättäjän henkilöllisyystiedot, asuinmaa ja kuolinaika;
- 3) edunjättäjän ja lesken Suomessa sekä ulkomailla asumat ja työskentelemät ajat;
- 4) tiedot leskeneläkkeeseen vaikuttavista ansio- ja muista tuloista; sekä
- 5) tiedot eläkkeistä, joita edunjättäjä oli saanut tai hakenut.

Leskeneläkehakemuksessa tulee myös selvittää, onko hakijalla yhteistä alle 18-vuotiaasta lasta edunjättäjän kanssa sekä asuiko samassa taloudessa lesken kanssa alle 18-vuotias lesken tai edunjättäjän lapsi edunjättäjän kuollessa sekä tällaisen lapsen henkilöllisyystiedot.

Jos leskeneläkettä haetaan 26 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, hakemuksessa on lisäksi selvitettävä lesken ja edunjättäjän yhteistalouden kesto.

Leskeneläkkeensaajan on sen lisäksi, mitä 56 §:n 2 ja 4 momentissa säädetään, ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle eläkkeeseen vaikuttavien tulojen muutoksesta ja tämän lain mukaisen työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeen taikka näitä vastaavan ulkomailta maksettavan eläkkeen myöntämisestä.

Ulkomailla asuvan lesken on toimitettava hakemuksen liitteeksi virkatodistus tai muu vastaava selvitys.

74 §

Etuuden lakkaaminen

Jos etuudensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Kansaneläkelaitos lakkauttaa etuuden poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa etuudensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan vuonna 1975 ja sen
jälkeen syntyneisiin edunsaajiin, jos edunjät-
täjä on kuollut tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa sääde-
tään, tämän lain 49 §:ää sovelletaan kaikkiin
edunjättäjän todennäköiseen kuolemaan pe-
rustuvaa perhe-eläkettä koskeviin muutoksiin,
jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa sääde-
tään, leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen tä-
män lain 26 §:n 1 momentin 2 kohdan mu-
kaan, jos edunjättäjä on kuollut tämän lain
tultua voimaan. Tämän lain 26 §:n 1 momen-
tin 2 kohdan mukaiseen leskeneläkkeeseen so-
velletaan kansaneläkelakia sellaisena kuin se
on tämän lain tultua voimaan.